

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Hana Mulalić

Zaključevanje rejništva in prehod otroka iz rejniške družine v matično

Diplomsko delo

Ljubljana, 2022

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Hana Mulalić

**Zaključevanje rejništva in prehod otroka iz rejniške družine v
matično**

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Ljubljana, 2022

ZAHVALA

Za uspešno zaključeno delo bi se zahvalila svojim staršem, mačehi in predvsem sestri, ki so mi nudili podporo v času raziskovanja in pisanja diplomskega dela. Hvala vam za vso podporo, spodbudne besede in vlivanje moči. Zahvaljujem se tudi mojemu partnerju, saj je bil moja moralna in računalniška podpora v vseh letih študija.

Zahvaljujem se tudi moji mentorici doc. dr. Nini Mešl, ker ste me sprejeli pod svoje mentorstvo in mi pomagali doseči tudi ta cilj študija. Hvala vam za vso pomoč in usmerjanje pri pisanju, vašo potrpežljivost in strokovne nasvete.

Hvala tudi vsem zaposlenim na Fakulteti za socialno delo, saj ste pomagali ustvariti neverjetno izkušnjo študija in predali veliko znanja, ki ga bom skrbno hranila.

Posebna zahvala pa tudi tistim, ki so sodelovali v nastajanju raziskovalnega dela, še posebej pa moji mentorici praktičnega usposabljanja univ. dipl. soc. del. Barbari Čož, ki mi je pomagala pri številnih nalogah, izzivih in tudi pri pridobivanju sogovornikov.

Nazadnje se zahvaljujem tudi vsem, ki so na kakršen koli način pripomogli k nastanku diplomske naloge.

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Hana Mulalić

Naslov naloge: Zaključevanje rejništva in prehod otroka iz rejniške družine v matično

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Kraj: Ljubljana

Leto: 2022

Število strani: 93

Število slik: 1

Število tabel: 7

Število prilog: 3

Število virov: 38

Povzetek: Diplomsko delo obravnava zaključevanje rejništva in prehod otroka iz rejniške družine v matično ter procese in postopke znotraj tega obdobja. Raziskani so postopki socialnega dela v procesih pomoči družini. Na začetku teoretičnega uvoda je predstavljeno socialno delo z družino, ki se nato osredotoči na socialno delo z družino v rejništvu. Predstavljena je tudi zakonska podlaga rejništva in številne definicije tega pojava. Temu sledijo teme, povezane z zaključevanjem rejništva, ki se navežejo na otrokovo vlogo v prehodu iz rejniške družine v matično in njegove potrebe. V empiričnem delu je prikazana kvalitativna in eksplorativna raziskava, pri kateri sem naredila intervjuje z več udeleženiimi v rejniškem sistemu. Merski instrument, ki sem ga uporabila v raziskavi so polstrukturirane smernice za intervju. Populacijo predstavljajo vsa zaključena rejništva, v katera so bila vključena rejniška in matična družina, otrok in strokovna delavka oziroma delavec, na območju Republike Slovenije med letoma 2017 in 2022. Vzorec je neslučajnostni in priložnostni, sestavljali sta ga pa dve rejniški, dve matični družini, dve strokovni delavki in en otrok. V empiričnem delu so predstavljeni rezultati, s katerimi sem odgovorila na naslednja raziskovalna vprašanja: s katerimi izzivi se soočajo otroci ob prehodu iz rejniške družine v matično, kako se ublaži prehod otroka v matično družino, na katere potrebe otroka mora biti strokovni delavec pozoren ob zaključevanju rejništva, kako sodelujeta rejniška in matična družina ob vrnitvi otroka v matično družino, kako se mora matična družina prilagoditi na ponoven prihod otroka in kaj za to potrebuje ter katere naloge in pooblastila ima strokovni delavec v procesu zaključevanja rejništva.

Ključne besede: matična družina, rejniška družina, zaključevanje rejništva, center za socialno delo.

Graduation thesis: Completion of foster care and transition of the child from the foster family to the parent family

Graduation thesis abstract: The diploma thesis deals with the completion of foster care and the transition of a child from the foster family to the parent family, and the processes and procedures within this period. It also presents social work procedures in family support processes. At the beginning of the theoretical introduction, social work with the family is presented, which then focuses on social work with the foster family. The legal basis of foster care and numerous definitions of this phenomenon are also presented. This is followed by topics related to the completion of foster care, which relate to the child's role in the transition from a foster family to the mother and his needs. The empirical part presents a qualitative and exploratory research in which I conducted interviews with several participants in the foster care system. The measurement instrument I used in the research is semi-structured interview guidelines. The population is represented by all completed foster care, which included a foster and parental family, a child and a professional worker in the Republic of Slovenia between 2017 and 2022. The sample is non-random and occasional, and consisted of two foster and two parental families, two professionals and one child. The empirical part also presents the results with which I answered the following questions: what challenges do children face when moving from the foster family to the parental family, how to mitigate the transition of the child to the parental family, what needs of the child should the professional pay attention to in completion of foster care, how the foster and parental families cooperate when the child returns to the parental family, how the parental family must adapt to the child's return and what it needs and what tasks and powers the professional has in the process of concluding the foster care. The obtained answers are presented in the results and are summarized in the conclusions. Based on these findings, some suggestions for future research are also made.

Keywords: foster family, parental family, completion of foster care, center for social work.

KAZALO VSEBINE

1	Teoretični uvod	1
1.1	Rejništvo.....	1
1.1.1	Socialno delo z družino	1
1.1.2	Socialno delo z družino v rejništvu.....	3
1.1.3	Opredelitev rejništva in zakonske podlage	5
1.1.3.1	Pričetek rejništva skozi delo s kandidati za rejnike	7
1.1.3.2	Pričetek rejništva skozi delo z matično družino in otrokom.....	8
1.1.3.3	Sodelovanje v času rejništva.....	10
1.2	Zaključevanje rejništva	12
1.2.1	Kdaj se rejništvo zaključi?	12
1.2.2	Naloge socialne delavke, rejniške in matične družine v zaključevanju rejništva ..	15
1.3	Otrokove potrebe v procesu zaključevanja rejništva	17
1.3.1	Emocionalne potrebe.....	17
1.3.1.1	Varna navezanost	18
1.3.1.2	Nevarne navezanosti	19
1.3.2	Socialne potrebe	20
1.3.3	Fizične, etične in izobraževalne potrebe.....	21
2	Formulacija problema	23
3	Metodologija.....	25
3.1	Merski instrument in viri podatkov.....	26
3.2	Populacija in vzorec.....	27
3.3	Zbiranje podatkov	28
3.4	Obdelava in analiza podatkov	29
4	Rezultati.....	31
4.1	Shematičen in strnjen prikaz rezultatov.....	31
4.2	Rezultati.....	32
5	Razprava.....	47
6	Sklepi.....	54
7	Predlogi	56
8	Uporabljena literatura	57
9	Priloge	60
9.1	Priloga A: Merski instrument	60
9.2	Priloga B: Odprto kodiranje	65
9.3	Priloga C: Osno kodiranje	86

Kazalo slik

Slika 1: Shematičen in strnjen prikaz rezultatov	32
--	----

Kazalo tabel

Tabela 1: Intervju 1.....	65
Tabela 2: Intervju 2.....	70
Tabela 3: Intervju 3.....	73
Tabela 4: Intervju 4.....	75
Tabela 5: Intervju 5.....	78
Tabela 6: Intervju 6.....	80
Tabela 7: Intervju 7.....	82

PREDGOVOR

Otroštvo je posebno obdobje, ki nas oblikuje in zaznamuje za celo življenje. Vpliv na to, kako nas bo življenje izklesalo in oblikovalo, imajo številni dejavniki, med njimi pa je zagotovo družina, ki nas opremlja za svet. Na našo prihodnost pa imamo tudi mi sami vpliv, predvsem to kakšen pomen damo dogodkom in osebam, ki nas obkrožajo. Eden takih dogodkov pa je lahko rejništvo in neke od teh oseb so lahko različni strokovnjaki, rejniška družina in seveda tudi matična. Tako mišljenje sem razvila med študijem na Fakulteti za socialno delo in med opravljanjem praktičnega usposabljanja na centru za socialno delo, kjer sem se dobro spoznala z rejništvom. Številni primeri rejništva in vsi vpleteni vanj so me spodbudili, da svoje diplomsko delo posvetim ravno temu področju socialnega dela z družino.

Skozi raziskovanje in pisanje diplomskega dela sem spoznala kaj za otroke pomeni rejništvo, kakšno vlogo ima v njihovem življenju, kako se to lahko zaključi in kaj vse vpliva na to. S pomočjo raziskave dveh primerov sem prišla do spoznanj, ki odgovarjajo na moja vprašanja o prehodu otroka iz rejniške družine v matično in kaj ta proces spremlja.

V diplomskem delu uporabljam žensko obliko za poimenovanja strokovnjakov in strokovnjakinj s centra za socialno delo in izraz otrok, čeprav je eden od njih pravzaprav že skoraj odrasla oseba. S tema dvema izrazoma ne izključujem drugih oblik, temveč ju uporabljam, saj se v praksi najpogosteje ravni ti izrazi uporabljajo.

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Rejništvo

1.1.1 Socialno delo z družino

Kompleksnost socialnega dela z družino lahko razumemo kot več tem, ravni in realnosti, s katerimi se soočajo socialna delavka in družinski člani v procesu soustvarjanja rešitev. V osredju je vedno sodelovanje socialne delavke in družine z namenom krepitev moči družine in njenih članov, vendar je to le poenostavljeno pojasnilo, realnost dela je veliko bolj kompleksna (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 43). Teorija, razvoj družine in njena struktura, multikulture, institucionalne in okoljske realnosti so med seboj prepletene skupaj z delom socialne delavke (Constable in Lee, 2004, str. 1–3).

Delo z družino pomeni, da je pri delovanju socialne delavke usmerjena pozornost na celoten sistem, ki ne pomaga le uporabniku – npr. otroku, temveč tudi enemu delu odnosa, družine ali mreže. V družini tako lahko srečamo tri vrste problemov, pri razreševanju le teh nudi podporo in pomoč socialna delavka znotraj delovnega odnosa (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 211–213):

1. problem otroka (izstopajoče vedenje, slabše ocene v šoli, izostajanje od pouka ali strahovi ...)
2. problem staršev (breme ali skrb staršev zaradi težav otroka in dejstva, da mu ne znajo pomagati tako, da bi razrešili ali omilili otrokova vedenja). Starši imajo o svojem ravnanju vprašanja, npr. kako ukrepati glede slabih ocen; oče meni, da bi morala biti bolj stroga, mati pa, da otrok ravno tedaj potrebuje več pozornosti.
3. problem družine, kjer gre za težave v delovanju družine, zaradi katerih ne more družina sama razrešiti svojih težav in drug z drugim ne ravna tako, da bi probleme odpravili ali omilili. Pomoč, ki jo potrebujejo, ni tista, ki jo v družini dobijo, zato ima otrok slabe ocene, ker ga bremenijo prepiri med staršema. Bolj ko se onadva prepirata, bolj ga je strah, da se bosta zaradi njega ločila.

Rešitev za težave družine po mojem mnenju ima ravno socialna delavka. V sodelovanju z družino in z uporabo znanja dela z družino na socialnem področju. Poleg poznavanja temeljnih konceptov socialnega dela, kot so dogovor o sodelovanju, instrumentalna definicija problema,

osebno vodenje, etika udeležnosti, perspektiva moči, ravnanje s sedanjostjo in znanje za ravnanje, je potrebna uporaba tudi temeljne značilnosti procesov podpore in pomoči družini, ki jo imenujemo delo na dveh ravneh (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 55–56).

Delo na prvi ravni zajema uporabo vseh konceptov socialnega dela in delovni odnos socialne delavke z družino ter omogoča soustvarjanje izvirnega delovnega projekta pomoči. Druga raven je raven družinske dinamike, v kateri vedno znova raziskujemo spremembe v družini in jih definiramo. Raziskujemo in definiramo torej, kako družinski člani drug z drugim ravnajo, njihov odnos in z znanjem o tem načrtujemo rešitve, ki jih družina želi in potrebuje (Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 113).

Poleg dela na dveh ravneh oziroma na dveh tirih je pomembna tudi razvidnost družine. Da bi lahko govorili o razvidnosti družine, je potrebno v njej raziskati pravila, ki uravnavajo vsakdanje življenje, o družinskih vlogah, ki spravijo na površje toliko neozaveščenega, o hierarhiji moči, ki lahko ovirajo spremembe, o kongruentni komunikaciji ter čustvenih odnosih (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 80–81). Vse te sestavine sestavljajo in oblikujejo odnose v družini ter vplivajo neposredno na otroka. Rant (2008, str. 36) pravi, da je družina primarna celica, katero določajo medosebni odnosi ljudi, ki živijo skupaj, ne vpliva pa sama sestava ali oblika družine.

Selvini Palazzoli (v Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 86–88) trdi, da je družina sistem, ki sam sebe regulira na podlagi zakonov, ki so nastali na osnovi metode poskusi in zmote. Skozi to metodo se preizkuša, kaj je v določenem odnosu dovoljeno, dokler družina ne izdelava svoj lastni sistem pravil. Ta izdelava je možna skozi interakcije, ki imajo naravo verbalne ali neverbalne komunikacije. Družine se medsebojno razlikujejo po tem, koliko jim omogoča vzpostavljanje pravil s pomočjo metode poskusa in zmote, razumeti in spremeniti ta pravila.

Komunikacija je največji dejavnik, ki vpliva na to, kakšen odnos bo vzpostavljen med ljudmi. Zajema razne načine oddajanja in sprejemanja sporočil, to pa vključuje sporočila, ki jih posredujemo drugim in ki jih drugi posredujejo nam, način, kako je bilo sporočilo prejeto, ter kaj je sogovornik skušal povedati s sporočilom (Satir, 1995, str. 46–47). Avtorica razlikuje dve vrsti komunikacije: kongruentno in nekongruentno. Prva zajemajo tista sporočila, s katerimi ovemo, kar mislimo, čutimo in prispevamo k razvidnosti družine. Slednja sporočila pa so obrambna, saj je njihov namen varovanje naše ranljivosti (Satir, 1995, str. 86–88).

V življenju ima posameznik veliko različnih vlog, ki se oblikujejo glede na družbena pričakovanja, torej na podlagi družbenega okolja, ki nam narekuje, kako se moramo v določeni situaciji vesti. V družinskem okolju se te vloge razlikujejo tudi na podlagi same oblike družine, npr. v patriarhalni družini so vloge precej jasno določene, naloge se delijo na spol ipd., medtem ko se v enostarševski družini naloge te iste ženske oziroma moški razlikujejo in njena oziroma njegova vloga je neodvisna od spola. Vloga, ki jo imamo v družini, nas lahko zaznamuje za celo življenje, saj vpliva na samovrednotenje, našo identiteto in osebnost. Družinska vloga vpliva tudi na naše odnose z drugimi ljudmi (Rant, 2008, str. 38–39).

Vloge v družini so umeščene tudi v družinsko hierarhijo moči. Krajnik (2013, str. 31) ugotavlja, da družinske vloge odražajo družinsko hierarhijo in moč vsakega člana družine. V družini obstajajo podsistemi, ki so hierarhično urejeni. Brez take ureditve ni možnega uspešnega delovanja skupine oziroma skupina razpade. V družini je pomembna hierarhija staršev oziroma njun odnos enega do drugega (znotraj podsistema) in do otrok (do drugega podsistema) oziroma do ostalih družinskih članov. Sprememba vlog otrok med odraščanjem lahko opazno spremeni njihovo moč, ki jo imajo kot člani družine, ne spremeni pa njihovega mesta na hierarhični lestvici.

Moč poimenujemo vsako možnost, da posameznik v odnosu drugi osebi vsili svojo voljo kljub odporu te osebe in ne glede na osnovo, iz katere ta možnosti izhaja (Weber, 1987, str. 285 v Dragoš, 2005, str. 11). Za socialno delo je osrednjega pomena moč oziroma nemoč uporabnikov, saj ti ne zmorejo sami razrešiti svojih težav. »Krepitev moči je regulacija razmerij odvisnosti, ne pa njihovo odpravljanje.« (Dragoš, 2005, str. 36). Krepitev moči posameznika pa izhaja iz tega, da si ta oseba ponovno pridobi zaupanje vase in si okrepi lastne resurse moči (Videmšek, 2008, str. 214).

1.1.2 Socialno delo z družino v rejništvu

Prednost rejništva pred drugimi oblikami, predvsem pred zavodsko namestitvijo, je v tem, da je otrok nameščen v družino, kjer so vzpostavljena družinska pravila, razdeljene vloge med vse družinske člane, konflikti se rešujejo in so prisotna čustva, ki vzpodbujajo otrokov razvoj (Vodičar, 2012, str. 11). Prispevek rejniške družine mora biti tudi v pridobivanju in razvijanju otrokovega zaupanja, spoštovanja, nove moči in v izkušnji ljubezni ter nadomestku pomanjkanja (Rakar idr., 2010, str. 6). Namen rejništva je tudi vzpostavljanje emotivnega

oziroma čustvenega odnosa z drugimi družinami in drugimi ljudmi, kar otrokom pomaga zaceliti svoje rane in okrevati od težkih življenjskih izkušenj (Grujić, 2014, str. 10).

Poleg dela z matično družino je pomembno še vzdrževati stik med otrokom in njegovo izvorno družino ter krepiti njegov položaj med in z dvema družinama (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 149).

Vrnitev v matično družino ni edini cilj oziroma namen rejništva, to je le možen in želen izid. Drugi želeni izidi pa so lahko sodelovanje rejniške in matične družine, premagovanje ali obvladovanje ovir v matični družini ali krepitev sposobnosti za varovanje otroka. Poleg osredotočenosti na družino moramo biti osredotočeni na otroka – ta je središče rejništva. Še eden možen izid je lahko razvoj otroka v samostojno osebo, ki bo zmogla premagovati težave ali stiske, ki razvije svoje talente in veščine ter se razvije v odraslo in kompetentno osebo (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 135). Možno je lahko tudi dolgotrajno rejništvo, vendar le ob pogojih, da se soustvari z vsemi udeleženi in se varujejo vezi, navezanost in čustva na matično družino (Rakar idr., 2010, str. 63).

Za delo v rejništvu je pomembno tudi krepiti moč vseh udeleženi v procesu rejništva. Bouwkamp in Bouwkamp (2014, str. 214) govorita o uporabi koncepta krepitev moči pri delu z družino, ki se lahko torej nanaša na posameznika, njegovega partnerja ali na njuno razmerje in celotno družino. Krepitev moči posameznika definirata kot povečanje sposobnosti uporabnika za razreševanje svojih težav in stisk ter povečanje njegovih zmožnosti, da bo poskrbel za lastno zdravje, dobro počutje in izboljšanje svojega delovanja na življenjskih področjih. To poimenujeta kot skrb zase. Nato sledi krepitev moči partnerja oziroma enega izmed staršev, kjer se povečuje sposobnost za reševanje problemov, s čimer poskrbita za svoje dobro počutje v odnosu in krepi svojo pomembnost za uporabnika. Sledi še krepitev moči partnerske zveze ali družine, kjer je poudarek na povečanju sposobnosti mreže, da bo poskrbela za zdravje in dobro počutje drug drugega.

V praksi to pomeni, da z različnimi načini skušamo izboljšati položaj posameznika in spremeniti njegov vsakdanji svet. Dragoš idr. (2008, str. 38—39) govorijo o krepitev moči kot o prizadevanju za prerazporeditev moči uporabnika za dosego večje avtonomije v njihovem življenju. To se lahko doseže z aktivacijo že obstoječih virov, kreiranjem novih virov, povečevanjem dostopnosti virov, redistribucijo le-teh in z mediacijo. Socialno delo v rejništvu

mora krepiti moč tako otroka, rejniške družine kot moč matične družine.

Kodele in Mešl (2016, str. 45) poudarjata, da je cilj krepitve moči tudi to, da bi posameznik ali družina lahko svojo prihodnost oblikovali neodvisno v želeni smeri oziroma brez dodatne pomoči in podpore strokovnjakov. Temeljno izhodišče za to je po njunem mnenju odpornost. Gilligan (2009, str. 5) opiše odpornost kot dinamično interakcijo med posameznikom in okoljem, v kateri posameznik doseže pozitivno prilagoditev ob nesreči. To pomeni, da odpornost pokažemo v za nas neugodni situaciji in se ji prilagodimo oziroma se še naprej dobro spopadamo s pritiskom. Pod tem stresom in pritiskom nam lahko pomagajo določene lastnosti, značilnosti in izkušnje, vendar v drugačnih situacijah morda ne bodo najbolj funkcionalna rešitev ali odgovor na stres.

Pomembno vlogo pri krepitvi moči in krepitvi odpornosti otroka ima lahko individualna projektna skupina (IPS), saj v njej strokovnjaki in drugi pomembni sestavijo individualni načrt pomoči, ki ga prilagodijo njegovi stopnji razvoja in njegovim potrebam (ZIRD, 2002, 36. člen). IPS ima velik pomen v procesu rejništva za otroka, kot rejniško in matično družino.

1.1.3 Opredelitev rejništva in zakonske podlage

Da bi razložila, kaj je rejništvo in kako je nastalo, je pomembno vedeti, zakaj je sploh prišlo do ustanovitve tega ukrepa oziroma vrste institucionalne skrbi. Poglavitni vzrok je v tem, da je družba pripisala vzgoji in odraščanju otrok velik pomen in posebno zaščito, saj ravno oni predstavljajo posebej ranljivo skupino (Thomas, 2005, str. 3).

Področje rejništva predlaga Konvencija o otrokovih pravicah, katere podpisnik je Republika Slovenija, in jo vnesla v svoj pravni red s pomočjo Družinskega zakonika, Zakona o izvajanju rejniške dejavnosti in Pravilnika o pogojih in postopkih za izvajanje rejniške dejavnosti. Iz vseh teh zakonodajnih podlag lahko ugotovimo, kaj je rejništvo in kaj je njegov namen.

Nekatere od teh možnosti nam predlaga KOP. Poleg kafala po islamskem pravu omeni tudi še posvojitev, nastanitev v ustreznih ustanovah in tudi rejništvo kot eno izmed možnosti za nadomestno skrb otroka, ki ne more biti v svoji družini. Konvencija prav tako nalaga državi, da se mora pri urejanju nadomestne skrbi posvetiti otrokovemu etničnemu, verskemu, kulturnemu in jezikovnemu poreklu (KOP, 20. člen).

Zaradi koristi otroka in koncepta varovanja le tega, družina uživa posebno varstvo države (DZ, 2. člen). S podpisom KOP se je Republika Slovenija zavezala k temu, da bo otroku, ki je prikrajšan za svoje družinsko okolje oziroma mu bivanje v takem okolju ni v korist, zagotovila nadomestno skrb (KOP, 20. člen). Sprejemanje tega načela je vidno v DZ, ki narekuje, da je v primeru hude ogroženosti otroka ali pri zavarovanju njegove koristi, potreben nujni odvzem iz družine in namestitev k drugi osebi, v krizni center, rejništvo ali v zavod, še preden o tem odloči sodišče in izda začasno odredbo (DZ, 264. člen). Katera od teh možnosti je najboljša za otroka, je odvisno od številnih dejavnikov. Pri vseh teh namestitvah je pomembno nadomeščanje družinskih nalog oziroma prevzem nalog pri skrbi za otroka (Kuzmanič Korva, 2012, str. 6). Zaradi tega je potrebno za otroka vedno izbrati najboljšo možnost.

Rejništvo je torej ena izmed možnosti, s katerimi se otroku nudi institucionalna oblika skrbi, kadar otrok v določenem času zaradi slabih razmer ne more živeti v svoji družini in mu država skozi stroko na tak način zagotavlja varne pogoje za rast in razvoj v skladu z temeljnimi pravicami otroka (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 135). Ta ukrep zavaruje otroka tako, da poseže v pravice staršev in se ga namesti v nadomestno družino, ki mu omogoči ustrezno zadovoljevanje potreb in dobre izkušnje za prihodnost (Kuzmanič Korva, 2012, str. 6).

DZ (10. člen) definira rejništvo kot posebno obliko »varstva otrok, ki jim je potrebna oskrba in vzgoja pri osebah, ki niso njihovi starši«. Za vzpostavitev rejništva so potrebni pogoji ali razmere v otrokovem življenju, ki morajo biti vzpostavljeni, da bi otroka namestili v skrb k drugim osebam. Ti pogoji ali razmere so takrat, ko otrok nima svoje družine, iz različnih razlogov pri njej ne more živeti ali pa je ogrožen njegov razvoj v okolju, kjer živi (DZ, 234. člen).

Podobno trdi tudi Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (2002, 2. člen), ko definira rejništvo kot posebno obliko varstva in vzgoje otrok, nameščenih v rejniško družino, in je namenjeno otrokom, ki začasno ne morejo bivati v biološki družini.

Pomemben del definicije rejništva je tudi beseda »začasen« ukrep, saj je namestitev ena od možnih oblik pomoči otroku in njegovi družini (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 135). Tudi sama zakonodaja definira namestitev v rejniško družino kot začasen ukrep, saj se že sama odločitev za življenje otrok v rejniški družini povezuje z nalogo, da se hkrati začne projekt podpore in pomoči družini, da bi premagala, spremenila ali omilila tiste okoliščine, ki so

zahtevale izločitev otroka in njegovo namestitev v rejniško družino (DZ, 236. člen). Naloga strokovne službe Centra za socialno delo je pomagati, odpraviti ali omiliti vzroke, zaradi katerih je bil otrok ogrožen in odvzet, ter tako omogočiti uspešno vrnitev v varno družinsko okolje (Kuzmanič Korva, 2012, str. 6).

ZIRD poimenuje rejništvo kot začasen ukrep, ki izhaja iz definicije rejništva kot posebnega ukrepa. Ta se vzpostavi za otroke, ki ne morejo prebivati v biološki družini (Rakar idr., 2010, str. 14). Osnovni namen je vrnitev k matični družini, kar pa omogoči opravljanje vzrokov, zaradi katerih so bili otroci nameščeni v rejništvo (Rakar idr., 2012, str. 45).

1.1.3.1 Pričetek rejništva skozi delo s kandidati za rejnike

Delo z rejniško družino se prične z oddajo vloge kandidata za rejnika. Socialna oziroma strokovna delavka jo mora sprejeti, preučiti in preveriti vsa dokazila, ki jih zahteva od kandidatov zakon. Po potrebi se morajo manjkajoča dokazila o izpolnjevanju pogojev naknadno priložiti k vlogi (SCSD, 2022, str. 58). Ti pogoji obsegajo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, polnoletnost kandidata, določeno stopnjo izobrazbe, in sicer vsaj poklicno, strokovno izobrazbo, brez preteklih obsodb za kazniva dejanja ali partnerstvo/življenje s tako osebo, mora imeti poslovno spodobnost, ne sme ji biti odvzeta starševska skrb in ne sme biti nobenega pravnega zadržka (ZIRD, 5.–6. člen).

Pred samo predajo vloge, ob njej ali po vložitvi pa poteka tudi prvi informativni pogovor s kandidatom (Gavranovič, 2015, str. 24). V temu pogovoru se kandidatu pojasnijo formalne zahteve za pridobitev dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti, strokovna merila in postopek pridobitve dovoljenja. Prav tako se ga seznani s sistemom rejništva ter njegovimi specifikami (Mali, 2012a, str. 23–24).

Znotraj drugega pogovora s kandidatom za rejnika se ga seznani še o drugih pomembnih informacijah o sistemu rejništva, preverja se motive za izvajanje rejništva, stališče do pripravljenosti sodelovanja z matično družino in drugimi udeleženci, razumevanje potreb otroka in pritegne se celotno družino v proces rejništva (Mali, 2012a, str. 25). Poleg tega se izvede poglobljen pogovor s kandidatovim partnerjem in se dodatno raziščejo še njune življenjske izkušnje, odnos med kandidatom in njegovim partnerjem, vzgojni stili, socialna mreža, sorodstveni odnosi in se ocenijo njune starševske kompetence (SCSD, 2022, str. 58–

59). Socialna delavka kandidatu in njegovemu partnerju predstavi izobraževanja za rejnike in ju prosi za pisno poročilo o pomembnih vidikih njunega življenja (Mali, 2012a, str. 26).

Po opravljenih pogovorih sledi obisk na domu, kjer je srečanje z vsemi družinskimi člani. Opazuje se komunikacija, dinamika, vzgojni stili, motivi za rejništvo in primernost materialnih in bivanjskih razmer (SCSD, 2022, str. 59). Cilj obiska na domu je opazovanje družine v njenem naravnem okolju in ocena primernosti le-tega za otroka. Priporočljivo je, da se tega obiska udeležita vsaj dva strokovna delavca, in sicer socialni delavec oziroma socialna delavka in psiholog oziroma psihologinja. Strokovna delavca izdelata psihološko mnenje o primernosti kandidata (Mali, 2012a, str. 27).

Sledita četrti in peti pogovor, t. i. usmerjeni strokovni intervju za spoznavanje delovanja družine kandidata, kjer je pomembno raziskovanje zgodovine družine, njene oblike, odnos do različnosti oblik, zdravstveno stanje, gmotni položaj družine, odnos do rejnine, dela, učenja in izobraževanja. Poleg tega se ugotavlja tudi vpetost družine v lokalno okolje, proučijo se vloge v družini, podsistemi, meje, moč, komunikacija, pravila, vrednote, ravnanje s čustvi, delovanje družine ob krizah in konfliktih, vzgojni stili itd. (Mali, 2012a, str. 28–34).

V šestem pogovoru se ponovno preverijo motivi za rejništvo, kandidatovo razumevanje tega, vloga rejnika ter razumevanje otroka in njegovih potreb, odnos rejniške družine in otroka z matično družino, pomen IPS-a, obveznosti, pravice ... (Mali, 2012a, str. 35–38). Pogovoru sledi izdelava psihološkega poročila in ocene o primernosti kandidata in njegove družine za izvajanje rejniške dejavnosti. O njej se obvesti tudi kandidata za rejnika. V primeru pozitivne odločitve se posreduje ministrstvu (SCSD, 2022, str. 59–60).

1.1.3.2 Pričetek rejništva skozi delo z matično družino in otrokom

Pričetek rejništva gledamo skozi perspektivo otroka in njegove biološke družine. Pomembna naloga je priprava otroka na rejništvo, ki bi v idealnih pogojih morala potekati tako, da dobro spozna socialno delavko, ki bo vodila njegov primer. Tako bi mu lahko pojasnila, kakšen je proces, mu pokazala širšo sliko situacije in pojasnila vloge vseh sodelujočih v procesu rejništva. Otrok bi moral imeti tudi možnost izjasniti svoje želje in potrebe, socialna delavka pa bi jih morala upoštevati. Na tak način bi se otroku omogočila bolj pozitivna izkušnja, saj že sam odvzem iz matične družine zanj ni lahek (Gavranovič, 2015, str. 16–17).

Otroku je potrebno nuditi čas in priložnost, da razume svoj položaj ter da ve, kaj se bo z njim dogajalo in zakaj. To pomeni, da mu moramo razložiti, zakaj je prišlo do rejništva, kar pa mora biti prilagojeno njegovi starosti (Tomec in Hudobivnik, 2012, str. 71). Pojasniti mu moramo, da je rejniška družina tista družina, ki bo njegovi matični družini pomagala skrbeti zanj v tem času, ko je matična začasno nezmožna. Grujić (2014, str. 37) pravi, da je priprava otroka pomembna, ker so pogoste razlike med otrokom in rejniško družino lahko velike, in sicer tako nacionalna pripadnost, kot verske in kulturne razlike. Poleg tega sem mnenja, da so lahko tudi razlike v družinskih procesih med rejniško in matično družino.

Otrok lahko ob prehodu iz matične družine v rejniško čuti različna čustva, kot so žalost zaradi odhoda, jeza, ki spremlja odnos do obeh družin in strokovnih delavcev, strah pred preselitvijo, novimi ljudmi, novo šolo, strah za prihodnost itd. Prisotna je lahko tudi krivda predvsem pri mlajših otrocih, saj mislijo, da bi bilo drugače oziroma bi ostali doma, če ne bi nagajali. Sam rejniški sistem lahko spremljata zanikanje oziroma nesprejetje položaja in sram, saj rejništvo lahko drugi zanj pomembni vidijo kot nezmožnost ali zavrnitev družine (Tomec in Hudobivnik, 2012, str. 72).

Rejništvo za otroka ne pomeni, da z eno družino nadomestimo drugo, temveč je zanj pomembno razlikovanje družin. O razlikovanju govorimo kot o razlikah pravil, meja, vlog, načinov komunikacije med družinama (Tomec in Hudobivnik, 2012, str. 65). Ker se otrok znajde v tej unikatni poziciji med družinama, jo moramo z vso močjo krepiti in varovati (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 65).

Posebno vlogo ima tako torej stik med otrokom in matično družino, ki se mora varovati. Otroku lahko njegovi starši predstavljajo priložnost, da vidi ljubljene osebe, izmenja čustva in občutke ter podeli spomine. Tak odnos lahko otroku pripomore k kvalitetnejšemu življenju kot odrasli osebi (Gilligan, 2009, str. 39).

Tako kot otrok čuti številna čustva glede namestitve v rejniško družino, se močna čustva in obrambni mehanizmi lahko pojavljajo tudi pri članih matične družine. Ti občutki so lahko razgaljenost zaradi razkritih "družinskih skrivnosti", občutki manjvrednosti, sramu, krivde, narejene krivice, strah, jeza in sovraštvo, depresija ali potrtoost, negotovost in še več. Odziv matične družine na rejništvo je lahko različen, in sicer konstruktiven oziroma ustvarjalen ali pa nekonstruktiven oziroma destruktiven. Prvi način zajema dejavno in hitro ukrepanje, reševanje

težav ter iskanje in sprejemanje potrebne pomoči za urejanje razmer, ki bodo ugodne za otrokovo vrnitev. Destruktiven odziv pa lahko vidimo v agresivnem ali nasilnem vedenju, avtoagresivnih reakcijah, kot so samomorilni poskusi, beg pred oviro v domišljijo in virtualni svet, pretirana in ponavljajoča raba obrambnih mehanizmov (Maj, 2012, str. 110–111).

Vsi ti postopki in način vpeljave sistema rejništva za otroka ter podporno delo z rejniško družino in intenzivno delo z matično družino vplivajo na to, kako bo rejništvo potekalo, kdaj in pod kakšnimi pogoji se bo zaključilo.

1.1.3.3 Sodelovanje v času rejništva

Sodelovanje v času rejništva zajema delo z rejniško in matično družino ter otrokom. Poseben poudarek je na delu IPS, ki mora urejati vse otrokove zadeve in spremlja celotni otrokov razvoj, in sicer zdravje, izobrazbo, čustveni razvoj ter vedenje otroka, prav tako pa tudi družbene, medvrstniške in družinske odnose, otrokovo identiteto, družbeni vtis in zaključevanje rejništva oziroma odhod iz rejniške družine (SCSD, 2022, str. 64).

Delo z rejniško družino vsebuje podporo rejniški družini za ravnanje z otrokom, skupno sodelovanje in reševanje morebitnih težav oziroma stisk (SCSD, 2022, str. 65), tudi tistih povezanih z matično družino (Tomec in Hudobivnik, 2012, str. 100). Družina, ki izvaja rejniško dejavnost, najpogosteje potrebuje pomoč (Tomec in Hudobivnik, 2012, str. 101–104):

- pri urejanju začasnega bivališča otroka za tisti čas, ko otrok pri njih biva;
- pri ureditvi zdravstvenega zavarovanja za otroka v rejništvu in drugim upravičencem, ki se lahko zavarujejo preko rejnika oziroma rejnice;
- pri ureditvi bolniškega dopusta za nego otroka, ki pripada rejniku v primeru, da ima vzpostavljeno delovno razmerje ali če je poklicni rejnik oziroma rejnica;
- pri ureditvi porodniškega dopusta za nego in varstvo otroka rejniku ali rejnici, ki ima v rejništvu otroka do enega leta starosti;
- pri ureditvi poklicnega rejništva;
- pri urejanju upokojitve poklicnega rejnika oziroma rejnice.

Pomembno vlogo ima socialna delavka z odnosi v rejniški družini, ki se po prihodu otroka spremenijo ter na novo opredelijo. Rejniška družina od Centra za socialno delo potrebuje redno izobraževanje, podporo in pomoč pri razreševanju njihovih težav in stisk ter zagotovilo, da

obstajajo strokovnjaki, ki bodo lahko otroku in matični družini pomagali, ko jim oni to ne bodo zmogli ali znali (Čačinovič Vogrinčič. 2006, str. 112).

Za delo z matično družino je predpogoj dobro vzpostavljen delovni in sodelovalni odnos z vsemi člani, različne oblike pomoči in podpore za doseganje želenih sprememb. Oblike in vrste pomoči se razlikujejo glede na potrebe članov, njihovo število, značilnosti ... Potrebno je razumevanje članov matične družine ter tudi soočenje s pričakovanji. Pogosto so nujni tudi motivacijski pogovori, podporno svetovanje, psihosocialna pomoč oziroma svetovanje, napotitev v zdravstvene ustanove ali terapevtske skupine. Če je možnost, se lahko aktivira tudi pomoč na domu, mobilne time in podobne podporne službe. Vse pogosteje se napoti starše tudi na izobraževanja in usposabljanja za vzgojo otrok, lahko se jih vključi tudi v skupinska izobraževalna in družabna srečanja tako matičnih družin kot rejniških. Nudi se jim lahko tudi materialna ali funkcionalna pomoč v sodelovanju z drugimi organizacijami (Maj, 2012, str.113–114).

Pri delu z otrokom to zajema pogovore z otrokom in upoštevanje njegovih želja, mnenj ... Pomemben je osebni, zaupen odnos, ki temelji na bližini med otrokom in socialno delavko ali delavcem. Tako se otroku omogoča, da sam pove, kje potrebuje dodatno pomoč in podporo, izrazi svoje želje, mnenje in doživljanje, hkrati pa dobi možnost opozoriti na možne težave, ki jih vidi v rejniški ali matični družini (SCSD, 2022, str. 66). Da bi socialna delavka ali socialni delavec lažje razumel otroka in njegove potrebe, ima pomembno vlogo znanje o otrokovem razvoju in njegove značilnosti. Otrokov razvoj poteka v polju zanj pomembnih odnosov, saj poleg hrane ima še potrebe po varnih odnosih, navezanih na odrasle osebe (Kržišnik Novšak, 2012, str. 81). Več o tem bom pisala v naslednjih poglavjih.

Pomembna so tudi redna srečanja individualne projektne skupine (IPS), ki načrtuje in predlaga ustrezno ravnanje z otrokom ter z drugimi institucijami, ki so lahko del IPS srečanj, če so zanj pomembni. To lahko zajema delo s šolo, zdravstvenimi ustanovami, drugim CSD itd. (SCSD, 2022, str. 65–67). Namen IPS skupine je celostna podpora in pomoč otroku, saj predlaga nadaljnje ukrepe in spremlja otrokov čustveni razvoj, njegovo vedenje in zdravje, izobraževanje. Pomembno je tudi, da se preverjajo tudi odnosi otroka z rejniško in matično družino ter odnosi s sovrstniki. IPS naj bi se sestajala v skladu z načrtom in oblikovala konkretne dogovore. Otrokovo življenje se ne spremlja le preko teh sestankov, temveč se dopolnjuje z obiski na domu, pogovori na CSD ter s sodelovanjem z drugimi institucijami

(Rakar idr., 2010, str. 14).

Pomembno je tudi načrtovati konec rejništva, ki bo za otroka najbolj ugoden. O vrstah zaključevanja rejništva oziroma o možnostih, kako otrok zapusti rejniško družino in kam se po njej usmeri ter o bolj podrobnem pogledu prehoda otroka iz rejniške v matično družino pišem v naslednjem poglavju.

1.2 Zaključevanje rejništva

1.2.1 Kdaj se rejništvo zaključi?

Rejništvo se lahko zaključi na različne načine. Najpogostejše se pojavlja v obliki prekinitve oziroma prenehanja rejniške pogodbe, polnoletnosti otroka, vrnitve v matično družino, posvojitve, namestitve v zavod in osamosvojitve mladostnika po doseganju polnoletnosti oziroma po doseženi dokončani izobrazbi.

Rejniška pogodba preneha, če je prenehalo rejništvo ali če preteče čas pogodbe sklenjene za določen čas in se ne podaljša. Prav tako je možno, da otrok po doseženi polnoletnosti ne izpolnjuje pogojev za podaljšanje rejniške pogodbe. Rejništvo preneha tudi v primeru razrešitve rejnika ali z njegovo smrtjo (ZIRD, 47. člen). Rejnika se razreši v primeru, da se rejnik ne udeleži obveznih usposabljanj. Lahko se oceni, da razrešitev zahteva zaščita koristi otroka, rejnik ne izpolnjuje dolžnosti, ki so zapisane v rejniški pogodbi, ali pa razrešitev zahteva sam rejnik (ZIRD, 49. člen).

Raziskava v Ameriki (Sigrid, 2004) kaže, da so nekateri rejniki, ki so sodelovali v raziskavi, odpovedali rejniško pogodbo zaradi različnih vzrokov, ki se navezujejo na njihovo družino. Eden teh razlogov je lahko selitev rejniške družine v drugo (oddaljeno) mesto ali celo drugo državo. Vzrok se nahaja tudi v številnih stresnih situacijah, ki se pojavljajo v rejniški družini, katerih posledica je nezmožnost za primerno skrb za otroka. Kot nekaj takih pojasnitev oziroma primerov stresnih dogodkov so navajali smrt partnerja ali pa smrt samega nosilca dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti. Poleg tega so nekateri rejniki celo zahtevali prekinitve rejniške pogodbe zaradi nestrinjanja z odločitvijo sodišča ali ker niso hoteli nuditi dolgotrajno rejništvo (Sigrid, 2004, str. 611–613).

ZIRD (2002, 16. člen) določa, da lahko rejniku preneha veljati dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti, če rejnik to odjavi, se opravi odvzem dovoljenja ali umre. Odvzem pa lahko izvede ministrstvo, če rejnik ne ravna v skladu s koristmi otroka ali če ni več zanj primeren, če se odkrije nepravilnost pri izpolnjevanju pogojev za pridobitev dovoljenja, če rejnik ne opravi potrebna usposabljanja. Odvzem je možen tudi v primeru, da rejnik ne prične opravljati rejniško dejavnost v roku treh let po pridobitvi dovoljenja ali če pet let ni imel nameščenega otroka v rejništvo.

Rejništvo se lahko konča tudi tako, da otrok stopi v samostojnost. Glede na to, kako uspešen bo prehod mladih iz rejništva v samostojnost, je odvisno od treh dejavnikov, in sicer imajo velik vpliv storitve in podpora mladim v obdobju še preden zapustijo rejniško družino. Drugi dejavnik, ki vpliva na ta prehod, so storitve in podpora namenjena neposredno mladim, ki so zapustili rejništvo in prehajajo v samostojnost. Tretji in zadnji dejavnik pa so storitve in podpora na splošno celotni skupini mladih v tej starostni skupini (Thomas, 2005, str. 156).

Številni avtorji (npr. Rakar idr., 2010, str. 110; Mali, 2012b, str. 142) opozarjajo na številne težave, s katerimi se soočajo mladostniki pri prehodu v samostojnost. Stanovanjski problemi v kombinaciji z drugimi številnimi pojavi in težavami, onemogočajo mladim, da bi lahko živeli samostojno. Prihaja do tako imenovanega podaljšanja mladosti, s katerim se sooča celotna populacija mladih. Težava pri tem pa se pojavi pri tistih mladih, ki pri starših oziroma pri družini ne more ostati dolgo časa po polnoletnosti. Thomas (2005, str. 155) pravi, da pri prehodu v samostojnost ima večina mladih podporo staršev in drugih družinskih članov. Pomoč jim nudijo v raznih oblikah, ne le finančno pomoč, temveč tudi v obliki praktičnih nasvetov, svetovanja in čustvene podpore. Tiste osebe, ki zapustijo rejništvo, pogosto nimajo take podpore, zato so lahko taki prehodi za njih veliko težji in ogrožajoči.

Da bi se preprečilo take izzive ali se jih vsaj malo zmanjšalo, je potrebno ugotoviti, ali je mladostnik sposoben za samostojno življenje. Če je odgovor na to pritrdilen, je potem naloga vseh, da se ga prične postopoma pripravljati na naslednji korak po rejništvu, ko je ta le še tam. Pomembno je načrtovati, kako se bo mladostnik soočal z težavami bivanja oziroma nastanitve. Če načrta ni, ga je potrebno tudi oblikovati. Poleg tega se mora preveriti tudi možnosti za zaposlitev in s tem za preživljanje. Pomembna je vloga socialne delavke, ki mu bo morala pomagati in svetovati pri vseh izzivih na področju samostojnega življenja, kjer mladostnik čuti, da potrebuje dodatno podporo. Pri načrtovanju ima veliko vlogo tudi njegova socialna mreža,

ki jo lahko sestavljata tudi matična in rejniška družina. V sodelovanju z njima se raziščejo odnosi s člani obeh družin, morebitne zamere, strahovi ali odpor. Vse to je potrebno preprečiti oziroma razrešiti in ohraniti dober odnos med vsemi (Mali, 2012b, str. 141–142).

ZIRD (2002, 46. člen) dovoljuje možnost, da otrok ostane v rejniški družini tudi po polnoletnosti do najkasneje 26. leta starosti. Podaljšanje je možno le pod pogojem, da mladostnik »zaradi motenj v telesnem in duševnem razvoju ni sposobna za samostojno življenje in delo«. On ali njegov skrbnik mora s tem soglašati. Možno je, da mladostnik ostane v rejništvu zaradi šolanja, če se s tem strinja. V praksi se dogaja, da po končanem rejništvu nekateri mladi še vedno ostanejo v rejniški družini. V enem od primerov, ki sem jih spoznala na praksi, je mladostnik med tednom bival v študentskem domu, za vikend pa je šel k rejniški družini, čeprav nimajo podpisane pogodbe o izvajanju rejniške dejavnosti med fantom in rejniško družino, pri kateri je pred tem bil v stalnem rejništvu.

Med življenjem v rejniški družini in samostojnostjo se pojavlja še ena posebna oblika institucionalne skrbi za otroka, ki se imenuje »vikend rejništvo«. To so ponavadi otroci do 18. leta starosti, ki živijo v dijaških domovih ali podobnih oblikah varstva in za vikend tam ne morejo ostati, zato se vrnejo v rejniško družino za vikende, praznike in podobno (Rakar idr., 2010, str. 36). Pri nekaterih otrocih oziroma mladostnikih se iz te oblike nestalnega rejništva lahko razvije stalno oziroma tisto, ki bo potekalo vse dni v tednu (Rakar idr., 2010, str. 118).

Namesto osamosvojitve lahko mladostnik preide v vzgojno-izobraževalni zavod ali neko drugo obliko institucionalne skrbi. Vzgojni zavodi sprejemajo otroke in mladostnike, ki so označeni kot otroci s težavami v vedenju (Adam, 2010, str. 35). Pri taki namestitvi mora biti posebna pozornost namenjena seznanitvi otroka in njegove družine z ustanovo, kamor naj bi ga nastanili. Pri tem je pomembno upoštevati želje otroka in mu omogočiti postopno prehajanje v novo okolje. Pri temu prehodu ima morda pomembno vlogo oseba, ki ji otrok zaupa, ki ji lahko izrazi vse svoje skrbi, strahove in druga negativna občutja. Pred odhodom iz rejniške družine mora imeti možnost predelati občutja do rejniške družine, ki jo zapušča, in se posloviti brez dodatnih obremenitev ter občutja do okolja, v katerega prihaja (Mali, 2012b, str. 140–141).

Vse te možnosti le omogočajo otroku, da nekdo skrbi zanj v primeru, da se ne more vrniti v matično družino. Ob zaključevanju rejništva se pojavijo številni izzivi in stiske, kot so se pojavljale ob prihodu v rejniško družino, le da so premeščene v odhod iz rejniške družine

(Križnik Novšak, 2012, str. 94). Vrnitev v družino, iz katere je odšel, je vedno primarni cilj, dokler je to otroku v korist. Prehod otroka iz rejniške družine v matično je kompleksno in zahtevno dejanje, zato je potrebno vse udeležence v procesu rejništva pripraviti na sam odhod otroka. Obema družinama in otroku je potrebno nuditi še dodatno podporo in pomoč za razreševanje stisk, težav in konfliktov (Mali, 2012b, str. 135). Te stiske lahko predstavljajo močni občutki negotovosti in strahu, katerim so najbolj izpostavljeni otroci (Križnik Novšak, 2012, str. 94). Tej temi posvečam več ugotovitev v naslednjem poglavju.

1.2.2 Naloge socialne delavke, rejniške in matične družine v zaključevanju rejništva

Naloge socialnih delavk in delavcev v procesu zaključevanja rejništva je priprava obeh družin na izgubo oziroma pridobitev otroka. Ta naloga zajema več opravil, med katerimi je pomembno povečanje obsega stikov med otrokom in matično družino. Socialna delavka nadzoruje in ocenjuje, ali sta matična družina in otrok res pripravljena na vrnitev (Dalmatin, 2008, str. 29).

Delo socialne delavke v primeru rejništva mora biti od začetka rejniškega procesa usmerjeno v zaključevanje rejništva in v vrnitev otroka v matično družino. Pred namestitvijo otroka je potrebno razrešiti dileme, in sicer katera vrsta namestitve je najboljša za otroka, katera bo najmanj travmatična za otroka in starše, ali je bolje otroka namestiti k sorodnikom, v vzgojno izobraževalni zavod, itd. Omogočiti je potrebno stike med otrokom in matično družino. Med samim trajanjem rejništva se pojavljajo druge dileme, in sicer ali lahko otrok varno obiskuje starše, kakšni so pogoji za izvajanje stikov, ali je pri določitvi tega potrebna pomoč sodišča, katere vrste pomoči potrebujejo posamezni člani matične družine, da bi lažje izpolnili vse nujne pogoje za vrnitev otroka k njej v varstvo in vzgojo (Žegarac, 2014, str. 109–110).

Občutki negotovosti se pojavljajo pri vseh vključenih v procesu rejništva, za preprečevanje ali zmanjševanje tega pa je ključna vloga socialne delavke, ki mora pravočasno pričeti proces zaključevanja rejništva (Križnik Novšak, 2012, str. 94). Ko socialna delavka nagovori vse pomembne za rejništvo o ponovni združitvi otroka in matične družine, morajo preveriti, ali otrok in družina potrebujejo še kakšno dodatno pomoč in podporo, da bo prehod lažji za vse. Ob vrnitvi se lahko uvede starševski nadzor, vključi se družino v storitev Centra za socialno delo oziroma Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD (SCSD, 2022, str. 67) predlaga se tudi pomoč za dom. Ti dve storitvi jim lahko nudi prej omenjeno dodatno podporo in pomoč pri vseh spremembah, ki jih je družina morala uvesti za varen in

stabilen dom za otroka. Prav tako mora socialna delavka preveriti tudi vse spremembe, ki jih je družina že uvedla za vrnitev otroka in njihovo stabilnost, da bodo spremembe ostale tudi, ko se otrok vrne (Lužar, 2021, str. 54).

Poleg teh varoval je zaželeno, da se varujejo otrokovi stiki z rejniki (Lužar, 2021, str. 54). Socialna delavka mora tudi krepiti socialno mrežo otroka, po potrebi tudi aktivirati mrežo strokovnjakov, npr. psihologa, učiteljice, svetovalne delavke v šoli itd. (SCSD, 2022, str. 67). Pri preverjanju sprememb v matični družini in nudenju ustrezne pomoči je pomembno, da socialna delavka ne prevzame vseh nalog nase, temveč jih ustrezno tudi razdeli med vse druge vključene v primer (Žegarac, 2014, str. 110).

Rejniško družino označi Mali (2012c, str. 115) kot družino s posebnimi sposobnostmi. To pojasni, da koncept rejništva temelji na tem, da so rejniki strokovni sodelavci Centra za socialno delo. Ta vloga pomeni »dejavno in strokovno sodelovanje rejnikov v sistemu pomoči otroku v rejništvu«. Ta njihov poseben položaj se enači s položajem drugih strokovnjakov, ki sodelujejo v procesu rejništva. Naloga rejnikov v zaključevanju rejništva je redno izvajanje stikov med otrokom in matično družino, v kateri imajo rejniki posebni položaj, s katerim lahko vplivajo na potek stikov. Prav tako je pomembno, da rejniki ustvarijo in vzdržujejo odnos z biološko družino ter omogočijo prevzemanje tistih nalog, ki jih je matična družina sposobna opravljati samostojno. Poleg tega pa morajo rejniki razumeti položaj biološke družine in pomagati pri krepitvi moči, socialne mreže in samozavesti matične družine, da bi se lahko otrok vrnil (Mali, 2012c, str. 126–127).

Naloge oziroma cilji matične družine, ki jih mora izpolniti, da pride do vrnitve otroka in jih mora nadaljevati tudi po otrokovi vrnitvi, se zapiše v načrt dela. Ta torej vsebuje konkretne cilje dela z družino oziroma posameznimi člani (npr. pomoč staršem pri iskanju primerne stanovanjskega prostora), opredelitev pomoči, predvsem pa oblike, vrste, obseg in trajanje pomoči. Pomembno je tudi opredeliti način in pogostost sodelovanja med matično, rejniško družino, Centrom za socialno delo in drugimi pomembnimi strokovnjaki, načrt stikov otroka in evalvacijo. Pri izdelavi načrta je ključnega pomena vedeti, da se sam načrt spreminja glede na razmere v družinah in glede na otroka (Maj, 2012, str. 119). Tak načrt je pomemben v času trajanja rejništva kot po zaključenem rejništvu in v času bivanja otroka v matični družini.

1.3 Otrokove potrebe v procesu zaključevanja rejništva

Otrok je tisti, ki ima izkušnje življenja v rejniški družini, zato je pomembno, da je zaključevanje rejništva narejeno v njegovem tempu, kar morajo upoštevati vsi udeleženi v procesu rejništva. Pri tem ima posebno nalogo socialna delavka, ki mora še pred, med in po prehodu otroka v matično družino biti pozorna na vse potrebe otroka (Križnik Novšak, 2012, str. 95).

Med strokovnimi merili za izvedbo nalog zaključevanja rejništva je pomembna naloga preverjanje, ali so otrokove potrebe ustrezno zadovoljene. Med temi so izpostavljene otrokove fizične in čustvene oziroma emocionalne potrebe (Mali, 2012b, str. 139). Thomas (2005, str. 14) pa doda, da potrebe otroka ne zajemajo zgolj fizičnih potreb, kot so streha nad glavo, primerni bivalni prostori, varnost in zavetje, higiena, zadostna finančna podpora, disciplina in nadzor, temveč so pomembne druge. Med te uvršča tudi emocionalne, socialne, etične in izobraževalne potrebe otroka v rejništvu.

1.3.1 Emocionalne potrebe

Emocionalne potrebe otroka zajemajo več potreb, ki jih otrok izkazuje, kot so sprejemanje dobrih in slabih delov, zaupanje, varnost, stabilnost in kontinuirani odnosi ... V nadaljevanju bom posvetila posebno pozornost navezanosti otroka na odrasle osebe, tudi v procesu rejništva.

V družini lahko prepoznamo 5 ključnih vrst odnosov, ki močno vplivajo drug na drugega: partnerski odnos, starševski odnos, vzgojni odnos, odnos med sorojenci in do samega sebe. Za razumevanje otrokovega odnosa s starši je pomembna navezanost oziroma vzgojni stili (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 23). Za razumevanje otroka v rejništvu je pomembno razumeti njegovo navezanost na biološko družino kot na rejniško družino in kaj mu družini pomenita.

Odnosi med ljudmi so gradniki razvoja, navezanost pa je središče tega. Slednje lahko razumemo kot biološko, psihološko in socialno povezanost med otrokom in tistim, ki zanj skrbi (Kompan Erazar, Simonič in Rožič, 2014, str. 105). To so ponavadi starši, vendar ko ti ne morejo skrbeti zanj in so otroki nameščeni v skrb drugim, se potemtakem nanaša na te skrbnike otroka.

V odnosu s starši otrok razvije odnos do sveta in si pridobi izkušnje, ki jih potrebuje za

avtonomen razvoj. Vzorce navezanosti otroka lahko razložimo kot notranji sistem, katerega namen je vzpostavitev bližine med njim in starši, tako da starši otroku nudijo varnost in zaščito v negotovih situacijah. Tako vplivajo in »v veliki meri določajo, kako bo otrok ravnal s seboj in z drugimi v nadaljnjem življenju« (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 23).

Bowlby (1980 v Kompan Erazar, Simonič in Rožič, 2014, str. 105) pravi, da je navezanost del »prilagoditvenega vedenjskega sistema«, ki se vzpostavi že v otrokovih zgodnjih letih življenja. Pojasnjuje ne le kako otrok vzpostavi in ohranja stik s staršem oziroma skrbnikom ali rejnikom, temveč tudi kako se odziva na prekinitev tega stika.

Navezanost je tudi prirojena potreba, ki jo otrok ves čas išče, dokler ne dobi prve varne navezanosti – ponavadi so to starši. Šele nato lahko raziskuje zunanji svet. Otrok opazuje starše, kako ravnajo z njim, drug z drugim in zunanjim svetom ter se na podlagi tega uči ravnati z drugimi pomembnimi osebami tudi v odraslem življenju. Glede na to pa razlikujemo pet vrst navezanosti (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 26).

1.3.1.1 Varna navezanost

Varna povezanost za otroka pomeni zaupanje in varnost, omogoči jim dober občutek o sebi in okolju ter so pozorni na potrebe sebe in drugih. Stike z drugimi zlahka navežejo in jih doživljajo kot prijetne. Vidiijo se kot vredne ljubezni in pozornosti (Belsky, 1999 v Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 24). Po vzpostavljeni varni navezavi otrok prične z radovednostjo raziskovati svet (Kompan Erazar, Simonič in Rožič, 2014, str. 105).

Constable in Lee (2004, str. 38) pravita, da se vzorci varne navezanosti prenašajo v nadaljnji razvoj in rezultirajo v dveh ključnih setih spretnosti: samoregulacijskih in odnosnostnih spretnostih.

Čustveno dostopen, dovzeten in angažiran starš omogoča otroku razvoj varne navezanosti. Kadar starš ni dostopen in dovzeten, otrok lahko razvije strah pred navezovanjem. Otrok lahko že od zgodnjih let lahko izkusi boleče, travmatične izkušnje, ki vplivajo na navezanost. Tako lahko razvije vzorce škodljivih vedenj, ki zavirajo njegov razvoj in povzročajo težave v odnosih z drugimi ljudmi. Ta vedenja pa se ne omejijo zgolj na otroka in to starostno obdobje, temveč vplivajo tudi na kasnejše, odraslo življenje (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 25).

1.3.1.2 Nevarne navezanosti

S to besedno zvezo poimenujemo vse ostale vrste navezanosti otroka na starše, zajema pa preokupirano, plašljivo, odklonilno in ambivalentno navezanost (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 27).

Preokupirano navezani otroci se oklepajo staršev in izkazujejo nepotešljivo potrebo po prepoznavanju in priznanju s strani staršev. To pri starših izzove zavračanje, otroci pa se jih posledično še bolj oklepajo. Spremlja jih stalno iskanje sprejemanje staršev, kar pa vpliva na njihovo lastno vrednotenje in sprejetost (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 29).

Otroci s tako navezanostjo kot odrasli so nadpovprečno občutljivi na strese in grožnje ter kažejo znake tesnobe in občutke nevrednosti. Ljubezen sestavljajo vzponi in padci, doživljajo pa jo kot obsesijo. Zanje je značilna odvisnost in posesivnost (Žvelc in Žvelc, 2006, str. 57).

Plašljiva navezanost otrok izkazuje skozi strah pred zavrnitvijo ali prizadetostjo s strani staršev. Starš je pogosto protisloven in nepredvidljiv, zato otrok ne ve, kam se zateči in kaj narediti. Sebe čutijo kot nevredne ljubezni, druge kot nerazpoložljive, zato se ne upajo navezati na njih (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 30).

Odrasli s tako navezanostjo v stiku z drugimi ljudmi niso sproščeni in jim težko zaupajo, čeprav si želijo tesne odnose. So v konfliktu sami s seboj, saj se bojijo bližine, hkrati pa želijo biti odprti in zaupljivi. Zaradi tega se vidijo nevredne ljubezni, druge pa nevredne zaupanja (Žvelc in Žvelc, 2006, str. 58).

Odklonilna navezanost pri otroku daje vtis neodvisnosti in neranljivosti, pod katerima se pojavljata želja po pozornosti in podpori kljub zunanjemu izgledu. Izogibanje staršev je obrambni poskus potlačitve potrebe po tolažbi. Zanje je značilno, da težko sprejmejo ljubezen in nežnost drugih ljudi in navzven izgleda, kot da vedo, kako poskrbeti zase, vendar nimajo stika s svojimi resničnimi potrebami (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 31).

Otroci, ki so vzpostavili tako navezanost kot odrasli se varujejo pred odnosi z izogibanjem letih z uporabo različnih strategij. Odnose in njihovo pomembnost zmanjšujejo, povečujejo pa svobodo in neodvisnost. Prijateljstva temeljijo na skupnih interesih, aktivnostih, ne na bližini (Žvelc in Žvelc, 2006, str. 59).

Zadnja, ambivalentna navezanost, povzroči pri otrocih večno željo po pozornosti in ljubezni staršev, kar jim zavzema vse čas – kar je tako dobro kot slabo. Nihajo od preokupiranega stila, kjer se oklepajo staršev, do odklonilnega stila, kjer ne dobijo to, kar so iskali od staršev, zato pretrgajo stik (Ogrin, 2012, str. 55). Za odrasle osebe s tem stilom je značilno, da težko vzpostavijo odnose in trajne zveze (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 33).

1.3.2 Socialne potrebe

Constable in Lee (2004, str. 77) govorita o socialni interakciji kot o komunikaciji in akciji z in v referenci z drugimi osebami, s katerimi imamo sedanjí ali pretekli odnos. Skozi socialno interakcijo se naučimo komunikacije, razvijemo odnose in vloge, sprejemamo odločitve in izvršujemo naloge.

Otrok tako razvije socialne potrebe, s katerimi pridobi neodvisnost, sprejemanje, izraža individualnost, raziskuje interesne skupine, se povezuje z vrstniki, sklepa prijateljstva in ima občutek pripadnosti skupnosti (Thomas, 2005, str. 14).

Za razumevanje otroka in njegovih socialnih potreb se lahko navežemo na avtorja Bronfenbrennerja in njegov ekološko perspektivo razvoja otroka. S to teorijo avtor pokaže, kako različne socialne strukture vplivajo na otrokov razvoj ter kako vedenje posameznika usmerjata posameznik in okolje v interakciji. Skupek teh dveh dejavnikov pa vključuje tudi fizične, socialne in psihološke dejavnike okolja, kot so potrebe, cilji in motivi. To je polje vseh dejavnikov, ki vplivajo na posameznika v določenem času (Hristovski, 2003, str. 317).

Torej na otrokov razvoj vpliva tudi socialno okolje, ki ni omejeno le na en prostor, v katerem ta posameznik živi, temveč so to različne strukture, ki so med seboj povezane, so v interakciji in neposredno vplivajo na človeka. Ekološko okolje lahko primerjamo z ruskimi punčkami oziroma babuškami, ki se nahajajo ena znotraj druge in posameznik se tudi nahaja znotraj teh struktur. Avtor opredeli tri pomembne sisteme, kjer se posameznik nahaja, in ki vplivajo nanj na različne načine:

- *Mikrosistem* je nekakšen vzorec aktivnosti, vlog in odnosov, ki jih posameznik doživlja v spreminjajočem se prostoru s posebnimi karakteristikami, in ga odvrtaajo ali privlačijo. Med to lahko spada dom, vrtec ali šola oziroma vsak prostor, kjer so člani v interakciji iz "oči v oči". Za mikrosistem je značilno, da torej v teh sistemih otrok razvije

neke vloge, identitete, ki sem skupaj s sistemom ves čas spreminjajo.

- *Mezosistem* obsegajo povezave in procesi med dvema ali pa več mikrosistemi, ki aktivno vplivajo na posameznika in je v njih vključen. Karkoli se zgodi v mikrosistemu posameznika, je povezano s tem, kar se dogaja v ostalih mikrosistemih.
- *Eksosistem* pa lahko razumemo podobno kot mezosistem, le da v ta sistem oziroma več njih, posameznik ni aktivno vključen. Ne glede na to nanj vseeno vpliva dogajanje v teh sistemih in on ima na njih vpliv tudi sam, to je npr. delovno mesto staršev, kamor otrok ni vključen, a lahko nanj vpliva. (Bronfenbrenner, 1989 v Hristovski, 2003, str. 322–325).

V prvi sklop spada tudi družina, med katere lahko štejemo tudi rejniško družino kot pomembno za otroka. Po zaključenem rejništvu je za otroka pomembno vzdrževati njegove stike z rejnikom in rejniško družino (Lužar, 2021, str. 54).

1.3.3 Fizične, etične in izobraževalne potrebe

V rejništvu, predvsem v obdobju zaključevanja rejništva, je potrebno preverjati, ali je matična družina pripravila vse potrebno za prihod otroka (Lužar, 2021, str. 54). Posebno pozornost morajo nameniti otrokovim potrebam, željam in pričakovanjem, ki jih mora matična družina zadovoljiti (Lužar, 2021, str. 17). V nadaljevanju bom predstavila še ostale potrebe otroka, ki jih identificira Thomas (2015, str. 14):

- Fizične potrebe otroka zajemajo potrebe po spanju, zatočišču, oblačilih, hrani in čisti vodi, toploti, osebnih stvareh oziroma predmetih, zaščiti pred nevarnostmi, disciplini in kontroli, zadostni finančni podpori, priložnostmi za zasebnost, prostoru, higieni, zdravstveni oskrbi in svežem zraku ter fizičnem gibanju.
- Pri zadovoljevanju otrokovih etičnih potreb moramo biti pozorni na sledeče: konflikt in spremembe, izbire, samospoštovanje, identiteto in vrednote otroka, moralo, možnost izbire religije in etike, priložnost prakticirati lastno religiozno pripadnost, estetičen smisel in izzive.
- Izobraževalne potrebe otroka zajemajo stimulacijo, komunikacijo, jezik in govor, kreativnost, učenje mišljenja in argumentiranja, igra in hobiji, priprave na odraslost ter učenje primerne oziroma sprejemljivega vedenja. Poleg teh zajema tudi raznolike izkušnje, trening skrbi samega zase, samodisciplina, prazniki, formalna izobrazba, učenje o telesu in spolnosti, učenje z modeli ženskega in moškega spola, znanje o

kulturah, razvoj spretnosti, možnosti eksperimentiranja in delanja napak ter spodbujanje in tolažbe.

Življenjske izkušnje otrok v matični kot tudi v rejniški družini močno vplivajo na njihove potrebe in na njihovo zadovoljevanje. Če se to počne uspešno, lahko vodi otrokovo rast v smeri blaginje, medtem ko ne zadovoljevanje potreb blaginjo ovira. Otrok mora torej imeti osebo, na katero je varno navezan in ta navezanost nadomešča (morda) prej razvite nevarne vzorce navezovanja. Prav tako mu da izkušnjo, kakšno navezanost mora imeti v matični družini, da se vanjo lahko vrne. Poleg tega je pomemben razvoj socialnih potreb, s katerimi otrok lahko postane neodvisen in izraža svojo individualnost. V otrokov mikrosistem lahko štejemo tako matično kot rejniško družino, s katerima je pomembno vzdrževati stik tako med rejništvom kot v procesu zaključevanja in celo po končanem rejništvu. Enako pomembne pa so tudi fizične, etične in izobraževalne potrebe, s katerimi se pogosto tudi preverja, ali je družina, v kateri se bo otrok nahajal (tako pri delu s kandidati za rejnika kot del pogojev za vrnitev v matično družino), primerna za otroka.

2 FORMULACIJA PROBLEMA

Družina je tista, ki bi morala poskrbeti za razvoj otroka. Ko to ne zmore, ne zna ali noče, je naloga države, da poskrbi za pogoje, v katerih bo imel otrok možnosti za rast in razvoj. Namen rejništva je, da se otroka izloči iz okolja, v katerem ne more živeti in se mu v rejniški družini omogoči zdravo rast, skladen osebni razvoj in usposobitev za samostojno življenje, delo (Rakar idr., 2010, str. 6). Situacije, v katerih se nahajajo matične družine otrok nameščenih v rejništvo, so malokrat enostavne, temveč se te družine soočajo z veliko izzivi (Ward in Schofield, 2011, str. 24). Te raznovrstne problemske situacije zajemajo vse od revščine, brezposelnosti, socialne izključenosti idr., do težko rešljivih problemov ob razvezi, življenju v enostarševskih ali reorganiziranih družinah (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 151).

Tekom študija in predvsem študijske prakse, ki sem jo opravljala na CSD Ljubljana, sem se spoznala s področjem rejništva in posvojitev. V drugem letniku sem področje le spoznala, v tretjem pa sem se navdušila in nato nadaljevala prakso še v četrtem letniku na rejništvu. Bila sem v stiku z otroki v rejništvu, njihovimi rejniškimi in matičnimi družinami ter drugimi pomembnimi za otroka (drugi sorodniki, strokovnjaki ipd.). Od blizu sem si ogledala proces začetka rejništva ter izvajanje rejništva, vrnitve v matično družino pa žal ne, saj jih v tem obdobju praktičnega učenja žal ni bilo.

Zaključevanje rejništva je proces in določeno zaporedje dogodkov, ki naj ga po skupni odločitvi vseh udeleženih v procesu vsi sprejeli oziroma potrdili. Po tem se začne otroka pripravljati na odhod iz rejniške družine in novo okolje na prihod otroka. Sledi usmerjanje procesa s strani strokovne delavke oziroma strokovnega delavca, ki mora preverjati odnos do odločitve udeleženih pri vsakemu posamezniku in v celotnem procesu mora pomagati vsem (otroku, rejniški družini ter matični družini), da se bo rejništvo končalo v otrokovo korist in čim manj obremenjujoče za posameznega člana (Mali, 2012, str. 135).

Rejništvo ima dva možna izida: prvi možen izid je sprememba v matični družini v smislu premagovanje oziroma boljše obvladovanje ovir, ki so pripeljale do namestitve otroka v rejniško družino in krepitev njene sposobnosti za varovanje otroka. Drugi možni in najbolj zaželen izid je vrnitev otroka v matično družino. Področje dela strokovnih delavcev z matično družino in z otrokom z namenom vrnitve v matično družino je žal pomanjkljivo, tako z vidika stroke kot sistema. Preveč časa in pozornosti strokovnih delavcev je posvečenega rejniškim

družinam in premalo matičnim (Rakar idr. 2010, str. 98). To pogosto rezultira v nerazreševanju težav in manjšem številu vrnitev otrok v matično družino (Kržišnik Novšak, 2012, str. 120) oziroma vrnitev otroka v enako okolje, kot ga je zapustil (Rakar idr., 2010, str. 99). Matične družine so kot družine z mnogimi izzivi še dodatno obremenjene z mnogimi spremembami, ki jih morajo uvesti, da bi lahko pridobile otroka v varstvo in vzgojo.

Odhod otroka iz rejniške družine pomeni nov začetek življenja v novem okolju oziroma je končevanje rejništva tudi priprava otroka in celotnega sistema rejništva priprava na novo okolje, v katerega odhaja otrok (Mali, 2012, str. 135). Ko se bliža obdobje zaključevanja rejništva, se pri vseh udeleženi pojavljajo intenzivni občutki negotovosti, katerim je najbolj izpostavljen otrok oziroma mladostnik. Temu se lahko izognemo, če smo že od samega začetka dogovorjeni, kaj želimo spreminjati. Za otroka in vse druge udeležene je pomembno, da se rejništvo konča v sodelujočem ozračju udeleženi in v tempu poslavljanja otroka (Kržišnik Novšak, 2012, str. 94–96).

Ker ta proces pogosto ni tako enostaven in pride v sodelovanju med vsemi udeleženi do trenja, konfliktov in nestabilnih odnosov, ki škodijo najbolj ravno otroku oziroma mladostniku želim raziskati ta proces. Ravno zato bi rada raziskala kako poteka zaključevanje rejništva in glasove, vloge posameznih udeleženi v procesu. Pridobila bi odgovore na vprašanja o izzivih otrok ob prehodu, kako se prehod otroka iz ene družine v drugo izvede, kakšen je takrat odnos med družinama, kako se mora matična družina prilagoditi na prihod otroka ter kakšno nalogo ima pri tem strokovni delavec in na katere potrebe otroka mora biti pozoren. Zanima me zakaj do tega prihaja, kaj to pomeni za otroka, nato pa bi s pridobljenimi podatki izpostavila morebitne pomanjkljivosti, ki jih udeleženi zaznavajo in predlagala izboljšave na temu področju oziroma v temu procesu socialnega dela.

Raziskovalna vprašanja:

R1: S katerimi izzivi se soočajo otroci ob prehodu iz rejniške družine v matično?

R2: Kako se ublaži prehod otroka v matično družino?

R3: Na katere potrebe otroka mora biti strokovni delavec pozoren ob zaključevanju rejništva?

R4: Kako sodelujeta rejniška in matična družina ob vrnitvi otroka v matično družino?

R5: Kako se mora matična družina prilagoditi na ponoven prihod otroka in kaj za to potrebuje?

R6: Katere naloge in pooblastila ima strokovni delavec v procesu zaključevanja rejništva?

3 METODOLOGIJA

Raziskava, ki sem jo izvedla, je eksplorativna oziroma poizvedovalna (Mesec, 2019, str. 80), saj sem se hotela seznaniti z nekaterimi osnovnimi značilnostmi procesa zaključevanja rejništva in prehoda otrok iz rejniške družine v matično. Prav tako sem hotela odkriti probleme v procesu zaključevanja rejništva, ki povzročajo, da se malo rejništev konča z vrnitvijo v matično družino. To sem storila tako, da sem izvedla intervjuje z vsemi sodelujočimi v procesu rejništva, ki se je končalo tako, da se je otrok vrnil v matično družino. Da bi lažje identificirala probleme, sem tako preverila več različnih procesov, v enem sem izvedla intervjuje z vsemi udeleženi, ki so zaključili rejništvo v duhu dobrega sodelovanja in kot najboljše možnosti za otroka. V drugem primeru sem se osredotočila na družino, kjer se je rejništvo končalo pod otrokovimi zahtevami in željami, a morda tudi njemu na škodo. Tako sem pridobila bolj celovito sliko o pojavu, ki sem ga preučevala.

Torej, da bi pridobila odgovore na moja vprašanja, sem izvedla študijo primera oziroma ker se nisem omejila zgolj na en primer, lahko rečem, da sem izvedla pluralno študijo primerov. Študija primera v socialnem delu je pristop pri raziskovanju pojavov, procesov in postopkov s pomočjo preučevanja posameznih primerov problemov in pomoči tako, da zberemo podatke iz različnih virov. Tako lahko preučujemo posameznika v njegovem življenjskem okolju z vidika njegovih težav, stisk in nudene pomoči. S študijo primera sem raziskovala postopke socialnega dela v procesih pomoči družini (Mesec, 2019, str. 80). Glede na sestavljenost enot analize sem izvedla študije primerov enostavnih enot, saj sem raziskovala družbene entitete z enostavno strukturo – družino in delo strokovne delavke iz organizacije centra za socialno delo.

Pri raziskavi sem se oprla na številne teme, ki so pomembne za pridobitev kvalitetnih podatkov. Te teme so:

1. Zaključevanje rejništva in prehod otroka iz rejniške v matično družino

Zanimalo me je kako je potekalo rejništvo, kako je v tem obdobju življenja izgledalo sodelovanje med vsemi vključenimi, izzive in možne konflikte, potrebe, podporo in pomoč ter vlogo vseh posameznikov v procesu s poudarkom na delu strokovnih delavcev.

2. Izzivi ob prehodu otroka iz rejniške v matično družino

Intervjuvane sem spraševala po izzivih, ki so spremljali zaključevanje rejništva, kako so jih naslovili in razrešili, kaj so za to potrebovali ter kako jih je vsak posameznik doživljal in kako

je gledal na izzive, stiske drugih udeleženih v procesu rejništva.

3. Otrokove potrebe

Raziskovala sem katere otrokove potrebe so tiste, ki potrebujejo več pozornosti v obdobju zaključevanja rejništva, kdo mu pomaga pri zadovoljevanju teh potreb, katere potrebe otrok izpostavlja in katere drugi intervjuvani.

4. Sodelovanje med udeleženi v procesu rejništva

Pri tej temi sem raziskovala kakšno sodelovanje je bilo med družinama, med otrokom in družinama, med strokovnim delavcem, otrokom in obema družinama. Prav tako kako je ta odnos vplival na samo zaključevanje rejništva in samostojnost obeh družin pri prehodu otroka v matično družino.

5. Naloge in pooblastila strokovnih delavcev na centru za socialno delo

Preverila sem katera javna pooblastila in naloge po zakonu izvajajo strokovni delavci v obdobju zaključevanja rejništva in vrnitve otroka v matično družino, kakšno vlogo so imeli strokovni delavci pri sami odločitvi za vrnitev ter o samemu vključevanju v primer (pogostost, razlogi za to, ipd.).

6. Pogoji za vrnitev v matično družino

V literaturi je pogosto omenjeno, da morajo predstavniki matične družine spremeniti stvari oziroma odnose zaradi katerih je bil otrok odvzet iz družine, da bi se ta lahko ponovno vrnil. Spraševala sem po teh pogojih, kateri so bili, kdo jih je določal, kakšno vlogo so imeli posamezniki pri določanju pogojev in koliko so bili pogoji znani drugim udeležencem poleg matične družine in strokovnih delavcev.

7. Podpora vseh udeleženih v procesu rejništva

Zanimalo me je kakšno podporo so imeli posamezniki v procesu zaključevanja rejništva, kakšna je bila oziroma je še vedno podporna mreža, kje bi potrebovali še pomoči in podpore ter od koga.

3.1 Merski instrument in viri podatkov

Merski instrument, ki sem ga uporabila v svoji raziskavi, so polstrukturirane smernice za

intervju. Imela sem vnaprej pripravljene smernice oziroma vodila za intervju, ki so bila razdeljena glede na teme, ki sem jih v prejšnji točki opisala. Z vsako temo sem imela vprašanja in podvprašanja, ki sem jih zastavljala po potrebi. Vsa vprašanja so bila odprtega tipa, tako sem omogočila sogovornikom, da povedo čim več o zastavljeni temi, ne da bi jih preveč omejevala. Glede na pogovor sem jim postavila še dodatna vprašanja, če nisem dobila vseh željenih odgovorov.

V fazi načrtovanja raziskave sem hotela uporabiti kombinirano gradivo, sestavljeno iz primerne in sekundarne gradiva, a mi to ni uspelo zaradi varovanja osebnih podatkov. Na Centrih za socialno delo je ena pomembnejših dolžnosti varovanje osebnih podatkov uporabnikov, med katere spadajo tudi uradne spisovne dokumentacije o primeru. Tako sem lahko uporabila le primarne vire podatkov, ki sem jih pridobila s pomočjo intervjujev.

3.2 Populacija in vzorec

Populacijo v raziskavi predstavljajo vsa zaključena rejništva, v katera so bila vključena rejniška in matična družina, otrok ter strokovni oziroma socialni delavci ali delavke, na območju Republike Slovenije med letoma 2017 in 2022.

Vzorec v moji raziskavi je bil neslučajnostni in priložnostni. To pomeni, da enote ciljne populacije (torej rejniška, matična družina, otrok in strokovni oziroma socialni delavec ali delavka) niso imele enako možnost, da pridejo v vzorec, temveč sem enote vzorca prilagodila glede na to, katere mi bodo najbolj dostopne. Uporabila sem tudi metodo snežne kepe, saj je bila moja izhodiščna točka mentorica s prakse, ki mi je nato priporočila druge socialne delavce ali delavke ter uporabnike, za katere ve, da so v preteklosti že sodelovali in bodo v prihodnosti tudi pripravljeni še deliti svoje izkušnje z namenom izboljšanja področja rejništva. Intervju sem izvedla z rejnikom, enim od staršev matične družine, strokovnim delavcem, ki je vodil primer, in otrokom.

Prvi primer sem torej pridobila preko prakse, ki sem jo opravljala v preteklih letih na učni bazi Centra za socialno delo. Prvi primer so sestavljali rejniška in matična družina, otrok in socialno delavka. Rejniško družino je predstavljala rejnica, stara 65 let, ki je od leta 1993 tudi poklicna rejnica. Matično družino pa je predstavljala oče, star 35 let, čigar hčerka je otrok v rejništvu. Dekle je bilo osem in pol let v rejništvu, odvzeta je bila materi, ki pa ni bila nič aktivna skozi

celo rejništvo. Socialna delavka, ki je vodila primer, dela na tem področju že malo več kot pet let. Drugi primer sem pridobila tako, da mi je mentorica priporočila strokovne delavke, ki so v preteklosti že sodelovale v podobnih raziskovalnih nalogah in so pripravljene tudi še v bodoče. Rejniško družino je predstavljala rejnica stara 50 let in ima dovoljenje že več kot 15 let, poleg otroka vključenega v raziskavo ima nameščenega še enega približno podobnih let. Matično družino je predstavljala mama otroka, ki ima 45 let in ga je ravno letos pridobila ponovno v varstvo in vzgojo. Otrok je mladostnik, ki bo v kratkem napolnil 18 let, in je bil v rejništvu malo manj kot 10 let. Ima tudi zdravstvene težave in težave v duševnem razvoju.

Zaradi preobremenjenosti strokovnih delavk sem težko pridobila sogovornike, saj jih veliko dela na več področjih ne le na rejništvu. Prav tako sem težko pridobila sogovornike, saj na veliko Centrih za socialno delo sploh niso imeli primera, kjer bi se otrok vrnil v matično družino ali pa je bil primer prestar, npr. več kot deset let. Nekajkrat se je zgodilo tudi to, da so bile primerne družine, strokovne delavke so hotele sodelovati, a nekdo od pomembnih intervjuvancev ni hotel sodelovati zaradi različnih vzrokov. Naletela sem tudi na nekaj ovir pri pridobivanju dovoljenja za uporabo spisovnih dokumentacij v raziskovalne namene, saj so varovane z Zakonom o varstvu osebnih podatkov. Tako mi ni uspelo, da bi pridobila še sekundarne vire podatkov.

3.3 Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala s pomočjo intervjuja. Sogovornike sem kontaktirala preko telefonskega klica in se dogovorila za kraj srečanja ter izvedla raziskovalni pogovor. S strokovnima delavkama sem se srečala v pisarni Centra za socialno delo oziroma pri njija doma in izvedla intervju. Obe sta mi pomagali pri posredovanju kontaktov uporabnikom (matični in rejniški družini ter tudi otroku) oziroma pri posredovanju prošnje za sodelovanje, ki sem jo poslala na mail Centra za socialno delo. Uporabniki so me sami kontaktirali in dogovorili smo se za kraj srečanja, ki je bil v večini primerov kar njihov dom, v enem primeru pa je bilo v mirnem kotičku igrišča. Vsi intervjuji so potekali v živo, trajali so od pol ure do uro in pol.

V prvi študiji primera sem izvedla intervju z rejnico in posebej s strokovno delavko, skupaj pa intervju z otrokom in predstavnikom matične družine. V drugem primeru sem izvedla intervju posamezno in ne hkrati. Vsi sodelujoči so mi dovolili, da sem intervjuje posnela s snemalnikom glasu in jih nato uredila. Vse pogovore sem zapisala in shranila v osebni arhiv. Več o urejanju

in analizi podatkov sledi v naslednjem poglavju.

3.4 Obdelava in analiza podatkov

Ker je moja raziskava kvalitativna, sem tudi podatke uredila na kvalitativen način. Za posnete izvedene intervjuje sem imela dovoljenje sogovornikov, zato mi je bilo lažje narediti transkripcijo intervjujev. Tako je bilo omogočeno tudi to, da se čim manj podatkov izgubi.

Gradivo sem uredila tako, da sem pri transkripciji intervjujev te označila s prvo črko imena oseb, s katerimi sem govorila. Enote kodiranja sem določila tako, da sem natančno prebrala transkript, označila pomembne besede ali dele stavka glede na raziskovalni problem. Nato sem te označene dele prenesla v tabelo in jih označila s posebno oznako, npr. P1R1, kjer črka P1 predstavlja prvo študijo primera, P2 drugo študijo primera in črke kot so R, M, K in S predstavljajo rejniško družino, matično družino, otroka in strokovno delavko. V prvem primeru je s črko K označen otrok, v drugem primeru pa otrok ni želel podati svoje izkušnje, zato intervju z njim nisem izvedla. V intervjujih ga označujem namesto polnega imena le z začetnico njegovega imena N ali z besedo fant.

Odperto kodiranje sem pričela tako, da sem vsem označenim izjavam, ki so bile razporejene v prvem stolpcu tabele, pripisala še pojme, ki označujejo posamezne izjave. Vsakemu pojmu sem določila še kategorijo, nadkategorijo in temo, pod katero spada. Ta tabela s podatki je priložena in se nahaja v prilogi raziskave pod naslovom 9.2. Odprto kodiranje.

Za odprtim kodiranjem sem naredila še osno kodiranje, za katerega sem primerjala vse kategorije in teme iz vseh posameznih intervjujev. Najprej sem se fokusirala na teme, ki sem jih zapisala in nato pod vsako temo še kategorije ter jim pripisala številke izjav iz intervjujev. Tudi to se nahaja v prilogah raziskave pod naslovom 9.3. Osno kodiranje.

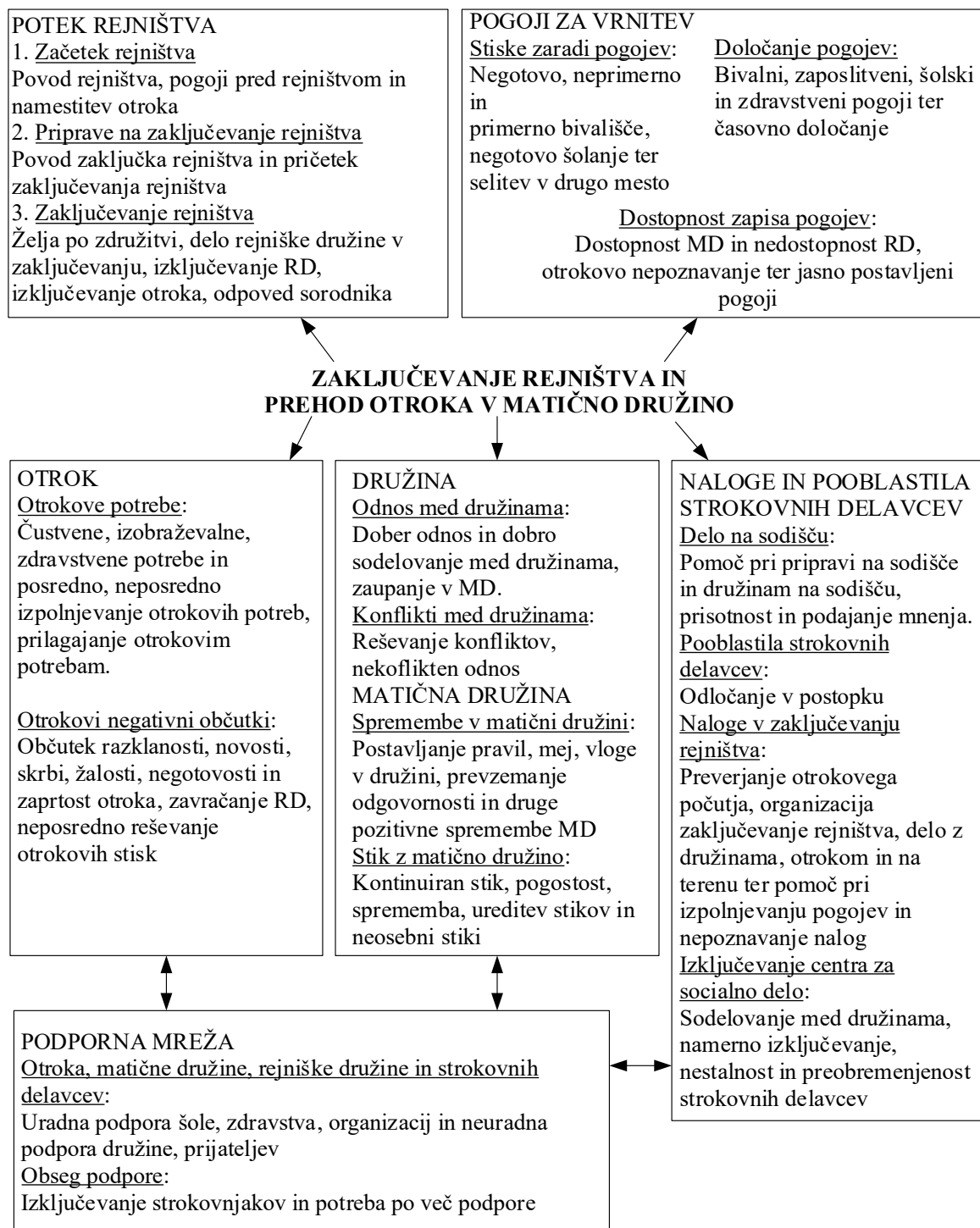
Po končanem kodiranju sem se lotila še rezultatov. Ti so v naslednjem poglavju predstavljeni po temah, ki so se med intervjuji in s pomočjo kodiranja prikazale kot pomembne. Pri vsaki temi sem naštel posamezne kategorije, jih predstavila in podkrepila s posameznimi izjavami vseh vpetih v proces zaključevanja rejništva. Rezultate sem ponazorila tudi skozi sliko oziroma miselni vzorec, ki povzame moje ugotovitve in se nahaja na naslednjih dveh straneh pod naslovom 4.1. Shematičen in strnjen prikaz rezultatov.

4 REZULTATI

4.1 Shematičen in strnjen prikaz rezultatov

V nadaljevanju prilagam shemo, s katero sem razvidno prikazala rezultate.. Na sredino miselnega vzorca sem napisala naslov, nato pa okoli njega pomembne teme, ki sem jih pridobila skozi analiziranje podatkov. Na vrhu strani je predstavljen potek rejništva in njegove tri korake, ki so jih moji sogovorniki omenjali. Poleg tega so na desni strani vrha lista pogoji za vrnitev. Pod naslovom se nahajajo teme otrok, družina, matična družina ter naloge in pooblastila strokovnih delavcev. Te teme sem postavila v enako ravnino, saj se osebe, ki jih naslovi predstavljajo, v procesu rejništva močno prepletajo. Na dnu strani pa sem povezala vse te osebe s temo podpore, ki jo te osebe pridobivajo. Vse te teme pa se prepletajo s samim naslovom, zaključevanje rejništva in prehod otroka v matično družino.

Slika 1: Shematičen in strnjen prikaz rezultatov

4.2 Rezultati

Podatke, ki sem jih pridobila s pomočjo intervjujev in analizirala, so odkrili nekaj pomembnih tem, ki se pojavljajo skozi obe študiji. Te podatke bom predstavila po teh temah, in sicer potek

rejništva, pogoji za vrnitev, otrok, družina, matična družina, naloge in pooblastila strokovnih delavcev in podporna mreža. Znotraj vsake teme bom zapisala tudi kategorije, ki jih bom opisala, razložila in podkrepila z izjavami pridobljenimi iz intervjujev. Vse teme in podteme bom predstavila razdeljeno glede na to, kako so te potekale v posameznem primeru.

1. POTEK REJNIŠTVA

Temo začetek rejništva sem v diplomskem delu raziskovala zato, da bi dobila vpogled v to, zakaj se je pričelo rejništvo, pod kakšnimi pogoji in kakšna je bila namestitev. Tega sem se lotila zato, ker pogosto že sam pričetek rejništva vpliva na to, kako bo rejništvo potekalo in predvsem kako se bo zaključilo.

Začetek rejništva

V obeh primerih se je rejništvo pričelo tako, da je bil otrok odvzet iz matične družine, kar pa se lahko zgodi zaradi različnih vzrokov, ki otroku ne omogočajo varno rast. Rejnica glede pričetka rejništva pove, da je bil fant v njihovo družino nameščen zaradi težav z zasvojenostjo v matični družini (*»Fant je bil nameščen v rejništvo k meni zaradi težav z alkoholom, baje je bilo tudi nekaj nasilja v družini.«* P1R1). V drugem primeru pa je poleg zasvojenosti bilo prisotno tudi nasilje med partnerjema in zanemarjanje otrokovih potreb s strani mame, kateri je takrat dekle bilo zaupano v varstvo in vzgojo. Temu so sledili ukrepi za zaščito otroka, med katere spada tudi vzpostavljanje procesa rejništva, v katere se takoj vključi rejniško družino, matično družino, otroka in strokovno delavko, ki bo ta proces usmerjala oziroma vodila v smeri želenih izidov. Nekateri otroci so zaupani v varstvo in vzgojo svojim sorodnikom, ki so sposobni zanj skrbeti. Tako je bilo v drugem primeru, kjer je bil fant nameščen k svojemu starejšemu bratu, a ker ni zmozel poskrbeti zanj zaradi novih obveznosti, so ga premestili v rejništvo drugi družini (*»Sprva je bil zaupan v varstvo in vzgojo svojemu starejšemu polbratu«* P2P3, *»In potem je bil nameščen v rejniško družino«* P2P5).

Priprave na zaključevanje rejništva in pričetek zaključevanja rejništva

Da bi prišlo do zaključevanja rejništva, je pomembno v vsakem primeru posebej pregledati, ali je to v tem primeru možno, kako to otroku koristi in zakaj je sploh prišlo do govora o vrnitvi v matično družino. V prvem primeru so strokovni delavci pričeli postopek, saj so ob preverjanju

vseh primerov v rejništvu zaradi spremembe zakona ugotovili, da je oče pogoje izpolnjeval že dlje časa in se lahko prične prehod hčerke iz rejniške družine k njemu. Rejnica in oče sta tudi govorila o pričetku zaključevanja rejništva, ker bo rejnica kmalu dosegla vse pogoje za upokožitev, a ni hotela dopustiti, da gre otrok v drugo rejniško družino, saj ima primerno matično družino. Oče kot predstavnik matične družine je moral le še najti primerno stanovanje, kar pa je z dodatno pomočjo hitro uspel. Za tak zaključek rejništva pa je bil za vse pomemben časovni okvir, ki so ga postavili. Ta matični družini pomaga pri pripravah na prihod otroka, rejniški na odhod in otroku, da bo prešel v matično družino (*»imel dovolj časa in priložnosti, da uredim vse kar je bilo potrebno«* P1M31). Pred samim postavljanjem časovnega okvira pa je seveda pomembno vlogo imelo tudi mnenje otroka, ki so ga morali pridobiti strokovni delavci s Centra za socialno delo. Intervjuvana strokovna delavka pravi, da so po pridobitvi pozitivnega mnenja otroka pričeli z zaključevanjem rejništva.

Intervjuvana strokovna delavka iz drugega primera je rekla, da so otroka vrnili v matično družino zaradi močne želje po združitvi in bližajočega se 18. leta starosti. Mama tega fanta pa je rekla, da je bila pripravljena na vrnitev v družino zaradi sinove močne želje po združitvi. Po polnoletnosti bi lahko otrok odšel iz rejniške družine in se vrnil v matično, a tako ne bi mogel dobiti vso podporo, ki jo potrebuje (*»bilo bi bolje, da mi sedaj vrnemo otroka k mami in to naredimo nadzorovano, dokler še imamo to možnost«* P2P10, *»rejništvo zaključili pred njegovim 18. letom, da bi mu lahko kasneje bilo lažje in bi imel vso možno podporo«* P2P25).

Zaključevanje rejništva

V prvem preučevanem primeru je rejniška družina podpirala otroka tako, da so ga pripravljali na odhod in nudili pomoč očetu, največ pri izpolnjevanju pogojev, predvsem pa iskanje zaposlitve in primerne bivališča. V takem odnosu lahko vidimo, kako pomembno je sodelujoč odnos med vsemi udeleženi, da bi otrok lahko imel dobro izkušnjo z rejništvom. Rejniška družina je zavzemala stališče, da je za otroka najboljša možnost ravno matična družina.

V drugi študiji primera pa so poleg vrnitve v matično družino omenjali sogovorniki še namestitve k starejšemu bratu, ki se je končala zaradi bratove širitve družine in nezmožnosti skrbeti za otroka. Otroku so našli drugo rejniško družino, ki bi bila pripravljena skrbeti zanj. Po tem zaključenem rejništvu se je otrok vrnil v matično družino, največji vzrok za to pa je bila

njegova želja po vrnitvi. O samem vzroku te želje pa nihče ni vedel ali pa mi ni hotel zaupati (*»Pred N. rojstnim dnevom se je nekaj zgodilo in se odločil, da bo šel živeti nazaj k mami«* P2R2).

Pri izkušnjah z rejništvom pa morajo vsi biti pozorni na počutje in občutke pomembnosti vseh vključenih v rejništvo. Otrok in rejniška družina sta namreč poročali, da sta bili njuni vloge majhni oziroma neobstoječi (*»rejnica in oči sta se dogovorila kdaj se vrnem. Jaz nisem imela neke vloge«* P1K25, *»moja vloga ni bila preveč pomembna«* P2R51).

2. POGOJI ZA VRNITEV

Med izvajanjem intervjujev in analiziranjem podatkov, ki sem jih pridobila, sem ugotovila, da so v prvem primeru kar precej velik del pozornosti v procesu zaključevanja rejništva prevzeli ravno pogoji za vrnitev v matično družino. Pri raziskovanju in analiziranju sem tako zasledila veliko stisk zaradi postavljenih pogojev, pridobila pa sem tudi odgovore na vprašanja o izpolnjevanju, dostopnosti in določanju teh pogojev.

Določanje pogojev

Kot precej pogosti in pomembni so se pokazali zaposlitveni, zdravstveni, šolski in bivalni pogoji. Ti pa so določeni že ob odvzemu in so zapisani. Strokovna delavka v prvem primeru glede pogojev pove, da se pogoji zapišejo v načrt, s katerim zapisane pogoje tudi preverjajo, ali so in do kolikšne mere so uresničeni. Prav tako se pogosto vzroki najpogostejše vežejo na prvotni razlog vzpostavitve rejništva (*»Na podlagi vzroka odvzema otroka se lahko nekateri pogoji že nekako napovejo«* P1S42, *»zapisani v načrtu potreb in sprememb in smo jih pogosto tudi na IPS-ih omenjali«* P1S38). Tako je na primer v prvem primeru otrok bil nameščen v rejništvo, saj so mami odvzeli roditeljsko pravico (oziroma sedaj se imenuje starševska skrb), oče pa je bil zaradi težav z zasvojenostjo neprimeren.

V drugem primeru se je pokazalo, da je eden pomembnejših pogojev povezan z zdravstvom zaradi zdravstvenega stanja otroka in še bolj s samim predstavnikom matične družine. Mama je se morala prilagoditi zdravstvenim potrebam otroka, saj ta ima zdravstvene težave in težave v duševnem razvoju. Prav tako so pri iskanju ustreznega bivališča bili pozorni tudi na lokacijo, saj mora biti blizu zdravstvenih ustanov, blizu avtobusnih povezav in ne sme biti v enem od

višjih nadstropij v stavbi. V obeh primerih so zahtevali strokovni delavci abstinenca staršev oziroma končano zdravljenje zaradi težav prekomernega uživanja alkohola.

Eden od pomembnih pogojev zajema tudi šolanje. V obeh primerih so se pojavljale stiske zaradi šolanja. V prvem primeru je dekle čakalo na zaključek rejništva v negotovosti, saj ni vedelo, kje bo z očetom živelo in posledično tudi ni vedelo, ali bo lahko ostala v isti šoli ali bo morala tudi to zamenjati (*»nisem čisto vedela, kje bom živela, zato sem se poslovila od vseh sošolk«* - P1K3).

V drugem pa so vsi udeleženi v rejništvu hoteli, da otrok nadaljuje šolanje v šoli, ki ima njegovim potrebam prilagojen program. Taka šola je bila precej oddaljena, v njej ni imel dodatne pomoči kot v osnovni šoli in zaradi zaprtja ni zmogel slediti pouku, zato je šolo prenehal obiskovati (*»tako mu ni šlo dobro pa je obupal nad šolo«* P2R47). V tem rejništvu je šolo tako nadomestilo društvo, ki je specializirano za pomoč otrokom, ki imajo težave v duševnem zdravju. Ena od velikih sprememb, ki jih lahko občuti otrok, je ravno menjava šole, kjer si zgradi poleg prijateljstev tudi podporno mrežo učiteljev in učiteljic, svetovalnih delavk in delavcev itd. Več o podpori bom pisala v naslednjih poglavjih (7. točka tega poglavja z naslovom Podpora).

Poleg bivalnih in zdravstvenih pogojev so strokovnim delavcem pomembni tudi zaposlitveni pogoji, a v prvem primeru si je oče hitro našel službo in zato ni imel težav. V drugem primeru pa so mamo spodbujali k iskanju zaposlitve, a jo še do danes ni našla. Namesto tega so ji pomagali urediti finančno pomoč in različne prispevke hrane, osebnih potrebščin in ostalih potrebnih stvari.

Vloga bivališča pri vrnitvi otroka v matično družino je lahko velika. V prvem primeru so strokovni delavci hoteli od očeta, da najde primerno veliko stanovanje za vsaj dve osebi, primerno urejeno, in ga spodbujali, da bi se to nahajalo blizu šole otroka. V drugem primeru pa je strokovna delavka spodbujala mamo, da najde stanovanje, ki bo prav tako primerno veliko. Večje težave pa jim je povzročala prilagojenost na zdravstvene potrebe otroka, saj so hoteli, da bo v bližini zdravstvenih ustanov (*»Moralo biti dovolj veliko, njemu prilagojeno in najboljše bi bilo, če bi bilo v nižjem nadstropju«* P2J27, *»takega, ki bo blizu zdravstvenih ustanov ali pa vsaj lažje dostopno«* P2P45). Pri določanju pogojev glede bivališča so strokovni delavci bili pozorni torej na velikost, oddaljenost od šole ali zdravstvenih ustanov, nadstropje zaradi potreb

otroka ter urejenost in čistost.

Stiske zaradi pogojev in izpolnjevanje pogojev

V obeh primerih se pojavljajo stiske zaradi neprimernosti bivališča oziroma negotovosti pri iskanju ustreznega bivališča za matično družino in otroka, ki pa je eden od pogojev za zaključek rejništva. V prvem primeru je oče iskal primerno stanovanje še preden se je hčerka lahko vrnila k njemu. Rejnica in oče sta bila v stiski, saj je oče živel v neprimernem stanovanju, medtem ko je iskal takega, ki bi ustrezal življenju z otrokom. Kakor sem že prej omenila, bi menjava okolja bivanja za otroka pomenilo menjavo šole in najverjetneje tudi veliko izgubo v podporni mreži otroka. To je spravljal otroka v stisko (*»negotovost je bila najhujša zanjo po moji oceni«* P1R20). V drugem primeru je eden od pogojev tudi vključeval primerno stanovanje, a je bila pri doseganju tega prva ovira življenje mame v tujini, druga pa dostopnost stanovanj na področju, kjer je otrok živel z rejniško družino (*»ni bilo veliko stanovanj, ki bi bila dovolj poceni in prilagojena sinu«* P2J3). Načrt, v katerem se določijo pogoji, predvideva, kaj mora matična družina spremeniti, da bi njeno okolje znova postalo naklonjeno otrokovemu zdravemu razvoju, kar pa pogosto vključuje pogoje in prilagoditve otroku (*»izpolniti določene pogoje in tako rekoč spremeniti svoje življenje popolnoma in ga prilagoditi njej in njenim potrebam«* P1M40). Pogosto mora matična družina spremeniti več področij svojega življenja, kar je lahko stresno zanjo, otroka in rejniško družino.

Dostopnost zapisa pogojev

Glede dostopnosti pogojev so vsi intervjuvanci v obeh primerih povedali podobno. Člani matične družine so pojasnili, da so imeli dostop do zapisa pogojev, in so bili zapisani. Prav tako so člani matične družine povedali, da so na začetku rejništva dobili načrt sprememb in potreb, (*»nek načrt na začetku napisan, ki smo ga potem vedno preverjali in delali kljukice, kaj je že opravljeno«* P1M56). V tem načrtu so bili zapisani pogoji, ki so jih morali člani matične družine izpolniti. Ta načrt so vedno preverjali in tisti pogoji, ki so bili že izpolnjeni, obkljukali, na ostalih pa so nadaljevali delati (*»za tisto, kar še ni bilo opravljeno, pa smo poskušali najti rešitve«* P1M57).

Ravno nasprotno so v obeh primerih poročali člani dveh rejniških družin, in sicer da do pogojev niso imeli dostopa. V intervjuju je ena rejnica izjavila, da sama ni hotela videti načrt in zato ga

tudi ni imela, a verjame, da je nekje zapisano (*»Dostopa nisem imela do njih, če sem iskrena, ga pa tudi iskala nisem«* P1R91, *»Sem pa prepričana, da so nekje zapisani v spisu Centra za socialno delo«* P1R94). V enem od intervjujev strokovna delavka pojasni (ne)dostop do zapisa pogojev in opiše svojo prakso dela. Mišljenja je, da rejniki ne smejo videti spisovnih dokumentacij, saj ti vsebujejo občutljive podatke o članih matične družine. Pojasni, da je tu pomembno tudi varovanje osebnih podatkov, kar je temeljna pravica vseh uporabnikov Centra za socialno delo. V rejništvu pa je pomembno sodelovanje med vsemi udeleženi, zato strokovna delavka ustno obvesti rejnike o pogojih in o tem tudi razpravljajo na IPS sestankih, ki se jih morajo udeleževati tudi rejniki (*»rejnikom ustno povem o pogojih, nikoli jim pa ne dajem dokumentov«* P1S41).

Otrok, s katerim sem izvedla intervju, glede zapisa in dostopa do pogojev ne ve nič. Glede jasnosti postavljenih pogojev pa poroča le ena strokovna delavka, in sicer da so pogoji jasni, (*»bili po mojem mnenju jasno postavljeni«* P2P54).

3. OTROK

V intervjujih sem spraševala sogovornike tudi o otroku in pridobila veliko podatkov o otrokovih potrebah in njegovih negativnih občutkih, ki se pojavljajo v obdobju zaključevanja rejništva. Ena od ključnih nalog strokovnih delavcev zajema tudi preverjanje in zadovoljevanje otrokovih potreb.

Otrokove potrebe

Sogovornike sem vprašala, na katere potrebe so bili pozorni pri otroku v obdobju zaključevanja rejništva in pri katerih so mu morali pomagati, da bi jih lahko zadovoljil. Kot pomembne potrebe so izpostavili čustvene, izobraževalne in zdravstvene ter kot načine zadovoljevanja teh potreb so izpostavili posredno in neposredno. Kot dodatna podtema se je prikazalo tudi prilagajanje otrokovim potrebam.

Med opravila za zadovoljevanje čustvenih potreb otroka so sogovorniki izpostavljali preverjanje otrokovega počutja, mnenja in potreb. V obdobju samega prehoda pa je pri otroku v prvem primeru strokovna delavka upoštevala trajanje rejništva in starost otroka, ki je prišel v rejništvo, saj to vpliva na njeno razumevanje rejniške družine. Imela jih je za drugo družino in

rejnico celo klicala mami, zato so morali izvesti zaključek rejništva tako, da bi preprečili občutek izgube družine (*»morala biti bolj pozorna na to, da ne bi dobila občutka, da je sedaj izgubila družino, v kateri je tako rekoč odrasla«* P1S17). Za zadovoljevanje šolskih potreb so pri določanju pogojev pazili tudi na možnost, da otrok ne menja šole in na tak način poskrbeli tudi za socialne potrebe.

V drugem primeru so veliko pozornosti posvečali zadovoljevanju njegovih čustvenih potreb tako, da so upoštevali njegove želje po združitvi z matično družino. Prav tako so skrbeli za njegove izobraževalne potrebe, saj so v rejništvo vključili tudi spremljevalko, ki mu je nudila pomoč v šoli in vključitev v šolo, ki ima prilagojen program. Velik poudarek je bil na zdravstvenih potrebah, ki so jih tudi upoštevali pri določanju pogojev (*»skrbeti tudi za njegovo zdravstveno stanje«* P2P43).

Otrokove potrebe so sogovorniki zadovoljevali na dva načina, in sicer na posredni in neposredni. Neposredno je v prvem primeru oče rekel, da se je od začetka rejništva vključeval v življenje hčerke in ji pomagal pri zadovoljevanju njenih potreb. Posredno pa je prevladovalo v delu strokovne delavke z rejniško in matično družino, katerima je nudila pomoč, da bi pomagala otroku (*»smo skušali razrešiti tako, da smo opolnomočili rejniško družino za delo z njim«* P2P13, *»o njenih stiskah sem največ pridobila informacije s strani rejniške in matične družine«* P1S7 in *»jih tako tudi reševala«* P1S8). Rejnica je poročala o temu, da je vključitev v podporno skupino za rejnike tudi pomagala pri zadovoljevanju otrokovih potreb na posreden način.

V drugem primeru je posredno zadovoljevanje otrokovih potreb potekalo na podoben način, saj je strokovna delavka skozi delo z rejniško in matično družino poskušala prispevati k zadovoljevanju otrokovih potreb (*»Strokovna delavka se je res veliko vključevala v primer«* P2R25). Neposredno zadovoljevanje potreb pa so morali opravljati člani rejniške družine, ko je otrok pri njih nameščen oziroma po vrnitvi v matično družino, obe družini. V drugem primeru je mama svoje življenje prilagodila otrokovim izobraževalnim, bivalnim in drugim potrebam otroka (*»Glede šole otroka pa se je mama popolnoma prilagodila njegovim potrebam«* P2P48). S prilagajanjem in zadovoljevanjem otrokovih potreb zanj starši ustvarjajo spodbudno okolje, ki lahko vpliva na njihovo razumevanje, komuniciranje, razvoj in tudi na njihovo možnost navezovanja na druge osebe.

Otrokovi negativni občutki

Med zaključevanjem rejništva moramo biti pozorni na otrokovo počutje, saj se v zapuščanju rejniške družine in pričetku življenja z matično družino lahko pri otroku pojavijo negativni občutki. Pri njih pa potrebuje pomoč, da se razrešijo in pretvorijo v pozitivna. Intervjuvano dekle pravi, da jo je skrbela menjava šole (*»nisem čisto vedela kje bom živela, zato sem se poslovila od vseh sošolk«* P1K3), in odhod iz rejniške družine je povezovala z manjšim stikom z rejnico (*»bila žalostna, ker ne bom več tako pogosto videla rejnice, hkrati sem pa bila vesela, da bom lahko več časa pri očiju«* P1K4).

V tako prvem kot drugem primeru pa so poročali člani matične in rejniške družine o tem, da sta se oba otroka bolj zaprla vase in so morali tisti okoli njiju nagovoriti njune stiske. Intervjuvani so v drugem primeru poročali tudi o zavračanju rejniške družine, s čimer je mladostnik izražal svoje mnenje (*»zavračati rejniško družino, imel je številne izpade, kar je obremenjevalo rejnika«* P2P7). Pred zaključevanjem rejništva je pomembno ta proces z vsemi udeleženi nagovoriti, da bi tako zmanjšali številne negativne, negotove občutke in preprečili, da bi to slabo vplivalo na otroka. Ob zaključevanju rejništva se pogosto ponovno odpirajo vprašanja in dvomi, kot so se ob pričetku rejništva, zato morajo vsi sodelujoči prispevati k zmanjšanju teh občutkov in vprašanj, da bi se rejništvo zaključilo dobro za vse.

4. DRUŽINA

V analizi podatkov se je kot ena izmed tem prikazala tudi družina. Ta se nanaša na obe družini otroka, tako rejniško kot matično, in sicer odnos in sodelovanje med njima ter konflikti.

Odnos in sodelovanje med družinama

V rejništvu imata pomembno vlogo pri otrokovem počutju in razvoju ravno odnos in sodelovanje med družinama. Otrok je v tej unikatni poziciji, v kateri lahko pridobi vse, kar potrebuje, ne da bi izgubil katero koli od družin. Za to pa je potrebno, da je med družinama vzpostavljeno dobro sodelovanje in tako tudi je bilo v prvem primeru (*»Od začetka do konca smo se vedno dobro razumeli in se še dandanes družimo.«* P1M29). Odnos med družinama je skoraj segal tudi na raven prijateljstva, saj je rejniška družina pomagala ne le otroku, temveč tudi očetu (*»Oče mi je velikokrat tudi povedal, da sta mu rejnica in rejnik v podporo in sta mu*

velikokrat tudi pomagala.« P1S24). V prvem primeru se je iz dobrega odnosa in sodelovanja razvilo zaupanje v matično družino. Rejnika sta mu toliko zaupala, da sta na podlagi tega pričela zaključevanje rejništva, saj sta vedela, da bo oče poskrbel za hčerko (*»Zanesla sva se tudi na njega.*« P1R33).

Konflikti med družinama

Vse družine v obeh primerih so poročale o nekonfliktnem odnosu med družinama. Rejnica to celo pojasni, da zaradi časovne okvira, ki so ga v obdobju priprave na zaključevanje rejništva postavili (*»Do konfliktov ni prihajalo, ker je bilo vse načrtovano.*« P1R37). V drugem primeru so zatrjevali isto, da med družinama ni prihajalo do težav, a so omenili nestrinjanja in težave, katere pa so reševali ali sami ali preko pomoči (*»urejali samostojno, druge pa preko mene*« P2P29). Skozi to lahko vidimo, kako velik pomen imajo dobri odnosi in sodelovanje med družinama, tako za razreševanje konfliktov kot za ustvarjanje nekonfliktnega odnosa.

5. MATIČNA DRUŽINA

V matični družini pride do številnih sprememb, da bi se pričelo zaključevanje rejništva. Med njimi je postavljanje mej, prevzemanje odgovornosti, vloge v družini in druge pozitivne spremembe. Prav tako je pomembna tema stik z matično družino, ki jo razdelim na kontinuiran in neoseben stik, druge podteme pa so tudi ureditev, pogostost in sprememba stikov.

Spremembe v matični družini

Ena od sprememb, ki jih mora storiti matična družina, je postaviti pravila, s čimer lahko pride tudi do spremembe vlog v družini. Pri prehodu otrok odide iz družine, kjer imajo vzpostavljena pravila, meje in vloge ter se vrne k družini, ki je pri tem imela težave že pri samem odvzemu. Da bi se te težave zmanjšale, je potrebna vključenost matične družine, sodelovanje rejniške družine in izkušnje otroka z njo. V prvem primeru je bilo tako, saj je bil oče od začetka rejništva do konca vključen in je že pri stikih moral postavljati pravila in definirati vloge (*»oče ni rabil nekaj veliko prilagajati, saj že od začetka rejništva vključen in ima že od takrat vzpostavljeno avtoriteto*« P1S30). Za razliko od tega pa so imeli v tem primeru nekaj težav s spremembo vlog očeta. Rejnica pravi, da je moral oče opravljati obe starševski vlogi in spremeniti svojo v tisto vlogo, ki bo postavljala pravila in bo znala biti tudi stroga (*»prevzeti vlogo očeta in matere*

nase« P1R73, »prenehati biti le zabaven oče« P1R76). V tem primeru je tako oče postal samohranilec in moral je prevzeti tudi odgovornosti, ne le zabavne dele očetovstva npr. izlete, ki mu jih je omogočalo rejništvo.

V drugem primeru je mama imela podobno izkušnjo pri spremembi vloge, saj je tudi ona morala prevzeti nase tako vlogo obeh staršev (*»postati mati samohranilka, ki bo primerno skrbela za otroka«* P2P39). Vzrok za to je v nasilju v družini, saj je bil otrokov oče (in mamin partner) nasilen do nje, kar pa ni primerno okolje za otroka in mama je razvila neke vzorce vedenja, ki prav tako ne vplivajo pozitivno na otroka (*»morala je spremeniti svoje nekatere navade, ki jih je pridobila v zvezi z bivšim partnerjem«* - P2P38). Pri postavljanju pravil pa je morala za razliko od prvega primera na novo postavljati pravila (*»znati postaviti pravila, stati za njimi in vztrajati«* P2P41).

S spremembo pravil, mej in vlog se spremeni tudi odgovornost matičnih staršev, saj niso več imeli rejniške družine, da bi jim nudila podporo pri vzgoji otroka. V prvem primeru pravi oče, da se je zanj spremenila vsebina druženja oziroma je moral otroka voziti na preglede, treninge (*»Razlika je bila le v tem kaj smo počeli... sem peljal hčerko na kakšen pregled, zdravljenje ali podobno«* P1M35). Rejnica je rekla, da so pred samim zaključkom rejništva postopoma dodajali obveznosti očetu, npr. mu prepustili zdravniški pregled otroka. Prav tako je strokovna delavka povedala, da se ji je oče zaupal, da je to velika odgovornost, zaradi česa je imel nekaj skrbi. Pomagalo mu je pa ravno to postopno stopnjevanje. V drugem primeru pa so govorili o tem, da je morala mama dati svoje potrebe na drugo mesto, s čimer je prevzela odgovornost nase (*»pozorna na njegove potrebe in ga dala na prvo mesto«* P2P40).

Stik z matično družino

Danes v praksi prevladuje mišljenje, da se pred zaključkom rejništva povečajo stiki med otrokom in matično družino ter se tako lahko vidi, kako bi potekal vsakdan družine, če bi se otrok vanjo vrnil. Prav tako se v praksi odkrijejo problemi, ki bi se lahko pojavili po zaključku rejništva, a v prvem primeru so vsi intervjuvani poudarjali, da se stiki v obdobju zaključevanja rejništva niso nič spremenili v primerjavi s stiki skozi celo rejništvo (*»ves čas jo je obiskoval«* P1R3, *»Stiki se niso kaj spremenili«* P1K18). Stik med matično družino in otrokom pa je bil redno urejen in je otrok vedel, kdaj bo šel na obisk (*»Vsak vikend in vsake počitnice je bila pri meni«* P1M34). Ob zaključku rejništva pa so se stiki spremenili tako, da so se povečali na tak

način, da so bili vsak dan (*»potem pa se je to pretvorilo v vsakdan«* P1M3).

V drugem primeru pa poročajo o ravno obratnem. Stiki niso bili načrtovani in tako pogosti, temveč je bilo bolj odvisno od obveznosti otroka in mame kot predstavnice matične družine, (*»niso bili redni in pogosti, bolj bi rekla spontani«* P2R36), za kar pa najdejo razlog v epidemiji, ki je takrat ovirala prehode med državami oziroma prehod mame v Slovenijo. Zaradi tega so stike izvajali na neoseben način oziroma s pomočjo tehnologije, kot so tako v tem obdobju počeli mnogi. Za razliko od prvega primera pa je pri ureditvi stikov imelo veliko vlogo tako sodišče kot strokovna delavka, ki je delala na tem primeru (*»Stiki so bili določeni s strani sodišča«* P2P34). Rejnica pojasni, da je sprva sodišče določilo stike, nato pa je prevzela to vlogo strokovna delavka. Prav tako pravi, da so po nekem času dovolili otroku, da je sam urejal pogostost stikov (*med korono v tujini, se tako pač niso mogli izvajati* P2J20, *»preko telefona ali videoklica«* P2J21).

6. NALOGE IN POOBLASTILA STROKOVNIH DELAVCEV

V zaključevanju rejništva imajo strokovni delavci ključno vlogo, saj imajo pooblastila, da odločajo v postopku, izvajajo številne naloge, da bi olajšali prehod za vse sodelujoče ter pomagajo, svetujejo in zastopajo otroka v stiku s sodiščem. Kljub temu pa občasno pride do tega, da se strokovne delavce izključuje iz primera v določenih odločitvah. Vse te štiri podteme bom v nadaljevanju tudi pojasnila, kako so vplivale na oba primera.

Pooblastila in naloge v zaključevanju rejništva

Strokovni delavci imajo številna pooblastila v vodenju primera, med njimi pa je odločanje o zaključevanju rejništva in vodenje IPS sestankov. Med naloge v zaključevanju rejništva pa spadajo delo na terenu, delo z družinama, z otrokom in kot ena od podtem se je pojavila otrokovo nepoznavanje nalog strokovnih delavcev.

Delo z družinama po besedah sogovornikov zajema pripravo obeh družin na odhod oziroma prihod otroka, delo z otrokom pa na menjavo okolja (*»pripravo rejniške družine na odhod otroka«* P2P49, *»matično na prihod«* P2P32, *»otroka na zapuščanje rejniške družine«* P2P33). Poleg tega je ena izmed nalog tudi sama organizacija zaključevanja rejništva. V obeh primerih sem sogovornike vprašala o tem, koliko so sami uredili prehod in kje so potrebovali pomoč

strokovnega delavca. V prvem primeru je strokovna delavka svojo vlogo poimenovala kot koordinatorsko (*»kot nek koordinator, vodila sem primer«* P1S33). V tem istem primeru so sodelujoči rekli, da sta večino prehoda opravili kar družini, dobili pa so pomoč strokovnih delavcev pri sodišču in preverjanju, izpolnjevanju pogojev. V drugem primeru pa je rekla mama, da so večino dela opravili kar na Centru oziroma je strokovno delavko označila kot dirigentko, ki je usmerjala proces.

Poleg teh dveh nalog je pomembno tudi preverjanje otrokovega počutja v procesu zaključevanja rejništva. Strokovni delavci s pomočjo obiskov oziroma dela na terenu lahko vstopijo v zasebno življenje uporabnikov in vidijo dinamiko v njihovem domu (*preverjali so tudi, kako se K. počuti«* P1R64). Kot še četrto pomembno nalogo pa so sogovorniki izpostavili pomoč pri izpolnjevanju pogojev. V drugem primeru je mama rekla, da ji je strokovna delavka pomagala pri pridobivanju neprofitnega stanovanja (*»napisali celo neke vrste priporočilo za neprofitno stanovanje«* P2J4), hrane in pri vpisu v srednjo šolo (*»pomagali so pri šoli, iskanju stanovanja, pri hrani«* P2J12). Naloge strokovnih delavcev ni le postavljanje pogojev, temveč tudi pomoč pri njihovem doseganju. V drugem primeru je tako strokovna delavka pomagala mami pri izpolnjevanju bivalnih in šolskih pogojev ter celo pri izpolnjevanju osnovnih fizičnih potreb.

Izključevanje CSD

Sogovorniki so v prvem primeru govorili tudi o tem, da so zaznali izključevanje Centra za socialno delo oziroma so jih celo sami namerno izključevali. Razloge za to pa opiše rejnica kot svojo prakso (*»čim manj dela s centrom, to bolje je«* P1R46) in kot nestalnost strokovnih delavcev zaradi menjavanja zaposlitve (*»tudi veliko se jih je menjalo«* P1R47).

Delo na sodišču

Na sodišču so strokovni delavci nujni udeleženci, saj je njihova naloga zastopanje otroka. Ta pogosto ne more izražati svojih želja, zato so strokovni delavci kot neke vrste zagovorniki otroka. Na sodišču podajo svoje mnenje glede zaključevanja rejništva, npr. v prvem primeru rejnica pravi, da so strokovni delavci podal pozitivno mnenje v prid zaključka rejništva, (*»zagovarjali idejo, da se K vrne domov«* P1R86). Poleg zagovarjanja otrokovih pravic in koristi, nudijo tudi pomoč družinam pri pripravi na sodišče in tamkajšnji postopek (*»Strokovni delavci so nam pomagali pri različnih vlogah, papirjih, ki so bili potrebni za sodišče«* P1R61).

7. PODPORNA MREŽA

En sklop vprašanj sem namenila tudi temi podpore, s katero bi dobila vpogled v podporno mrežo vseh udeleženih v procesu zaključevanja rejništva in pomanjkljivosti v le-tej.

Podpora otroka, rejniške in matične družine

Otrok je v času pojavljanja stisk pridobival podporo iz številnih virov. Tako otrok kot obe družini sta v prvem primeru poročali o močni podporni mreži, ki temelji na družinskih vezeh. Dekle v prvem primeru je največ stisk povezovalo s pogoji, ki jih mora oče izpolniti, in s spremembami, ki sledijo zaključku rejništva. Podporo je dobila s strani rejnice, ki jo je skušala pomiriti oziroma razvedriti (*»tolažila in govorila pozitivne misli«* P1R31), medtem ko je oče skušal poskrbeti za dekle tudi v primeru, da se bosta morala preseliti (*»potolažiti in pripraviti tudi na možnost, da se bova morda morala preseliti«* P1M10). Dekle je tudi poročalo o taki podpori obeh družin (*»Usedli so se z mano in smo se pogovarjali«* - P1K7). Poleg podpore obeh družin se je zaupala prijateljicam in tako si je ustvarila tudi podporo prijateljev. Podporo pa je pridobivala tudi s strani ustanov, med katere štejem šole, zdravstvo in organizacije, kot je CSD. V šoli je dobila podporo, saj so strokovni delavci obvestili šolo o zaključevanju rejništva in jih prosili o povratnih informacijah glede vedenja, ocen in nekaterih drugih pomembnih spremembah, ki bi kazale na stiske. V tem sodelovanju lahko vidimo tudi podporo CSD kot šole. Vključenost zdravstva pa je bilo v prvem primeru predvsem na začetku rejništva, ko je dekle potrebovalo več zdravniške oskrbe. V istem primeru je dobivalo posredno podporo skozi rejnico. Ta je obiskovala skupino rejnikov in rejnic, kjer so ji dajali različne informacije, nasvete drugih rejnikov in rejnic ter pripravili dodatna izobraževanja (*»tam so pomagali meni, da bi jaz lahko pomagala K.«* P1R49). V drugem primeru lahko podporo šole vidimo v spremljevalki in vključevanju razrednika na IPS sestanke. Poleg njih se je vključevala tudi posebna organizacija, ki je specializirana za pomoč mladim s težavami v duševnem zdravju.

Rejniška družina je imela močno podporo organizacij, saj so jim na CSD ustanovili in vodili podporno skupino oziroma so jim strokovni delavci namenili veliko časa in pozornosti. V prvem primeru je rejnica poročala o podporni skupini, v kateri dobijo nasvete, informacije in dodatna znanja (*»dobimo nasvete tako zaposlenih, kot od drugih rejniških družin«* P1R44). V drugem primeru je rejnica poročala o dobri podpori strokovne delavke, saj se je ta veliko vključevala v primer in nudila podporo (*»vzela veliko časa in se pogovarjala z mano o vsem«*

P2R17). Poleg vseh uradnih podpornih mrež pa je prevladovala tudi neuradna podpora družine. Rejnica v prvem primeru je povedala, da je dobila podporo tudi svoje družine (*»tudi s strani družine in hčerke«* P1R20).

Pogosto so strokovni delavci v podporni vlogi otroka, rejniške ali matične družine, pri tem pa se pozabi na tudi njihove potrebe po podpori. To podporo jim lahko nudijo njihovi sodelavci skozi time, intervizijo ali pa imajo organizirano supervizijo. Ena od strokovnih delavk je rekla, da s sodelavcem te podpore nista izkoristila (*»tudi možnost intervizije in supervizije, a ker primer ni bil tako težaven, teh priložnosti nisva izkoristila za ta primer«* P1S15). Medtem je druga strokovna delavka poročala o tem, da je uporabila vso pomoč, ki jo lahko dobi (*»sem dobila in še imam največjo možno podporo, ki jo sistem dovoljuje«* P2P23).

5 RAZPRAVA

Potek rejništva in zaključevanje procesa rejništva

Rejništvo se prične z iskanjem ustrezne rejniške družine, nato pa se izvede pogovor tako z rejniško družino kot matično in otrokom. Temu sledi organizirano srečanje obeh družin in po dogovoru o namestitvi se otrok namesti v rejniško družino tako, da se čim bolj zmanjša njegova stiska. Po sklenitvi rejniške pogodbe se izvede v prvih dneh po namestitvi tudi pogovor z rejniško družino in otrokom, nato pa se oblikuje IPS skupina, kjer se izdelata tudi individualni načrt izvajanja rejništva. Za tem se omogoči tudi obisk staršev v rejniški družini, a je to potrebno skrbno načrtovati in pripraviti vse udeležence (SCSD, 2022, str. 60—64). ZIRD (2002, 38.—41. člen) narekuje, da se v nalogi spremljanja rejništva redno sestaja IPS skupina, otroka se spremlja skozi obiske na domu in pogovore, sodeluje se z drugimi institucijami. Poleg dela z otrokom je potrebno tudi delo z rejniško in matično družino. V primeru zaključevanja rejništva, kjer se otrok vrne v matično družino, je potrebna tudi priprava obeh družin in otroka na prehod, kjer ima pomembno vlogo tudi strokovni tim.

V intervjujih so sogovorniki govorili o povodu rejništva, pogojih pred namestitvijo in o sami namestitvi. To sem označila kot začetek rejništva. V obeh primerih družini nista poročali o srečanju med družinama ali o pogovoru med otrokom in rejniško družino. O izvajanju IPS sestankov niso poročali, razen v prvem primeru, da so na njih govorili o pogojih za vrnitev v matično družino. Drugo pomembno obdobje, o katerem so govorili sogovorniki, so priprave na zaključevanja rejništva, kjer so govorili o povodu za zaključevanje rejništva in o samemu začetku zaključevanja. Povod za zaključevanje rejništva je bil v obeh primerih drugačen, in sicer v prvem pokoj rejnice skupaj s spremembo zakonodaje, v drugem pa želja otroka povezana z zavračanjem rejniške družine in skrbnim načrtovanjem strokovne delavke. Začetek zaključevanja je v prvem primeru predstavljal časovni okvir, ki sta ga določili družini, medtem ko je v drugem primeru priprave strokovne delavke in sodelovanje z matično družino, da bi izpolnili čim več pogojev in ustvarili čim bolj ugodno okolje za otroka. Tretje obdobje je zaznamovalo samo zaključevanje rejništva, kjer so sogovorniki spregovorili o delu rejniške družine, želji po združitvi, izključevanju rejniške družine in otroka ter o odpovedi sorodnika. Delo rejniške družine so v prvem primeru opisali kot pripravo otroka na odhod in podporo matične družine. Pomembno vlogo v obeh primerih je imela želja po združitvi, saj je bila v prvem primeru pogoj za zaključek, medtem ko je v drugem bilo glavno vodilo zaključevanja

rejništva. V prvem primeru je otrok poročal, da sta se družini sami dogovorili o časovnem okvirju, medtem ko je rejnica v drugem primeru čutila, da je njena vloga nepomembna in se je s tem počutila tudi izključena v temu obdobju. V istem primeru so poročali tudi o odpovedi sorodnika, h kateremu je bil otrok sprva nameščen. V nobenem primeru niso poročali o strokovnem timu, razen strokovne delavke v prvem primeru, ko je omenila možnost podpore notranjega strokovnega tima na Centru za socialno delo.

S katerimi izzivi se soočajo otroci ob prehodu iz rejniške družine v matično?

Ob zaključevanju rejništva ponovno postanejo pomembne iste stvari kot ob namestitvi otroka v rejniško družino, le da so sedaj usmerjene v vrnitev otroka v matično družino. Ob bližanju zaključitve rejništva se pri vseh sodelujočih v procesu rejništva pojavljajo občutki negotovosti, številne stiske in zato potrebujejo ustrezno podporo in pomoč (Kržišnik Novšak, 2012, str. 94). To potrjujejo tudi intervjuvanci, saj so pri otrocih zaznali številne negativne občutke, kot so stiska, negotovost in žalost. Ti izzivi in stiske se v veliki večini navezujejo na pogoje, ki jih mora izpolniti družina, da bi pridobila otroka nazaj k sebi. V obeh primerih so poročali o negativnih občutkih otroka, ko so omenjali pogoje. V prvem primeru so omenjali predvsem negotovost, ki je posledica pogoja, da mora oče najti dovolj veliko, urejeno stanovanje in mora biti tudi dovolj blizu šole otroka, ki jo je obiskovala v času vzpostavljenega rejništva. V drugem primeru se je prav tako pojavila stiska, saj je mama sprva živela v tujini, nato pa se je zaradi zaključevanja rejništva preselila nazaj v Slovenijo. Tu je naletela na težave s prilagodljivostjo stanovanja, saj bi moralo biti prilagojeno potrebam sina.

Kako se ublaži prehod otroka v matično družino?

Mali (2012, str. 138–139) predlaga, da se ob vrnitvi v matično družino otroka ustrezno seznani z načrtom glede na njegovo starost, pri tem pa se upoštevajo njegove želje. Prehod bi moral potekati postopoma. Prične naj se s prvimi obiski, kjer bo otrok lahko izrazil svoje občutke. Pri tem mu lahko pomaga njegova zaupna oseba. Poleg tega naj ima otrok priložnost predelati svoje občutke do matične družine in do prehoda, saj se mu tako lahko omogoči neobremenjeno slovo. Enako pomembno je tudi delo z matično družino v tem obdobju, saj mora strokovni delavec v temu času preverjati sposobnost matične družine za skrb otroka in ji v primeru težav pri tem pomaga.

V obeh analiziranih primerih sta strokovni delavki bili pozorni na različne potrebe otroka, poskušali sta na različne načine razreševati njune stiske in negativne občutke skrbi, strahu in podobno. Prav tako sta spremljali spremembe matične družine in v primeru težav pomagali. V obdobju zaključevanja rejništva sva strokovni delavki večkrat odšli na teren in preverjali otrokova počutja. V sodelovanju z družinama sta ju pripravljali na prihod otroka in nudili pomoč pri izpolnjevanju pogojev ter spodbujali matični družini, da vzdržujeta ustrezen odnos do otroka in rejništva, hkrati pa tudi spodbujali na še dodatno napredovanje družine. To je vidno v drugem primeru, kjer je strokovna delavka kljub zaključenemu rejništvu družino vključila v storitve pomoči družini in jim v okviru tega nadaljevala nuditi pomoč.

Na katere potrebe otroka mora biti strokovni delavec pozoren ob zaključevanju rejništva?

Pri zaključevanju rejništva morajo strokovni delavci preveriti, ali je matična družina sposobna poskrbeti za vse otrokove potrebe po vrnitvi v matično družino. Med te potrebe Mali (2012, str. 138) uvršča tudi otrokove razvojne potrebe. Razdeli jih na varstvo otroka, gmotne potrebe, čustvene potrebe, nadzor – vzgoja in razvojne spodbude. Thomas (2005, str. 14) doda, da poleg teh potreb obstajajo še druge, ki so ravno tako pomembne in se jih mora upoštevati pri vsakem otroku, še posebej pri tistih, ki so v rejništvu. Thomas navaja čustvene oziroma emocionalne potrebe in jih nadgradi s socialnimi, etičnimi in izobraževalnimi.

V raziskavi sem odkrila, da so intervjuvanci izpostavili čustvene potrebe, niso pa zanemarili tudi zdravstvenih in izobraževalnih potreb. V prvem primeru so vsi vprašani dali prednost otrokovim potrebam pred samim zaključkom rejništva. Rejnica se je na začetku šolskega leta odločila za upokožitev in nadaljevala z rejništvom do konca šolskega leta otroka. Prav tako je vedela, da je zanjo najboljši izhod rejništva vrnitev v matično družino, zato je morala urediti le še nekaj stvari, da bi bila po oceni Centra za socialno delo primerna družina za otroka. V drugem primeru so za potrebe otroka celo vključili dodatno pomoč v šoli, po končani osnovni šoli pa tudi organizacijo, ki pomaga otrokom pri prehodu na trg in je prilagojena ravno njegovim potrebam. Med ostale šolske potrebe Thomas (2005, str. 14) uvršča tudi možnost razvijanja polnega potenciala otroka, razvijanje spretnosti, poznavanje kulture in lastnega ozadja. Vse to pa otrok lahko doseže že s samo vključenostjo v šolo. Vključitev v javni prostor, kot je šola, pa pomaga tudi pri zadovoljevanju socialnih potreb. Med te Thomas (2005, str. 14) vključi sklepanje prijateljstev, vključitev v interesne skupine, sprejetost, neodvisnost in možnost pridobitve občutka pripadnosti družbe.

Poleg tega so v raziskavi številne postavljene pogoje strokovni delavci prilagodili glede na situacijo matične družine, npr. pri obeh je bilo negotovo ali neprimerno bivališče, zato so morali tudi ureditev prebivališča postaviti kot pogoj. Tako so poskušali zadovoljiti že same fizične potrebe otroka po bivališču, varnosti in tudi stalnosti okolja. Prav tako so v drugem primeru pomagali mami pri pridobivanju osnovnih živil, saj je brez zaposlitve in denarja. Tako so pomagali pri zadovoljevanju številnih fizičnih potreb, med katere Thomas (2005, str. 14) uvršča tudi higieno, spanec, lastni prostor in možnost za zasebnost.

Pri zadovoljevanju vseh prej naštetih potreb ima pomembno vlogo podporna mreža posameznika. V raziskavi sem ugotovila, da je ravno za zadovoljevanje teh številnih potreb vključenih veliko oseb, ki so otroku blizu. Te osebe so lahko vključene zaradi občutka dolžnosti, pripadnosti, ljubezni ... ali zaradi zakonskih obveznosti, zakonskih ali podzakonskih aktih in različnih pravilnikov. V obeh primerih je otroku gradila močno podporno mrežo tako matična kot rejniška družina ne glede na to, pri kateri je bil otrok nastanjen. Poleg teh so strokovni delavci poleg sebe vključili še šolo, zdravstvo in različne organizacije, ki bi otroku nudile podporo pri zadovoljevanju potreb.

Kako sodelujeta rejniška in matična družina ob vrnitvi otroka v matično družino?

Konec rejništva je lahko za vse udeležene obremenjujoče. Da bi bil ta proces manj obremenilen za vse, bi morali že na samem začetku rejništva dobro identificirati, kaj želimo spreminjati, kako in pod kakšnimi pogoji. Če vemo, kakšni so potrebni pogoji, potem se lahko o tem pogovarjamo, sodelujemo in tako pridemo do želenega izida, zato je torej pomembno sodelujoče ozračje, za katerega največjo odgovornost nosi strokovni delavec. Dobro sodelovanje med vsemi udeleženi nam tako omogoča, da se rejništvo konča lepo in bo to izkušnjo otrok lahko vpel v svojo življenjsko zgodbo (Križnik Novšak, 2012, str. 94–95).

V raziskavi sem hotela pridobiti čim bolj detajlno sliko sodelovanja med družinama in kako je ta prispevala k zaključevanju rejništva. V prvem primeru sem ugotovila, da se je zaradi dobrega sodelovanja in še boljšega odnosa med družinama rejništvo zaključilo ugodno za otroka. Po tem, ko so strokovni delavci sprejeli odločitev, da se rejništvo lahko prične zaključevati in preden se je otrok vrnil v družino, sta rejnika pomagala matični družini, da bi izpolnila vse pogoje za vrnitev. V intervjuju sta izjavila, da sta tudi onadva pomagala očetu pri iskanju primerne stanovanjske hiše, ki bi bilo tudi dovolj blizu okolice, kjer je dekle odraslo. V rejništvu

je bila namreč od svojega drugega do desetega leta in tudi za vsa ta leta je odnos med družinama označila kot odnos brez konflikta. Celo po zaključku rejništva in uspešni vrnitvi otroka v matično družino sta družini ostali v dobrih odnosih in se še danes družijo. Menim, da si je dekle izkušnjo rejništva vpelo v svojo življenjsko zgodbo kot uspešno.

V drugem primeru, ki sem ga raziskovala v diplomskem delu, sta družini dobro sodelovali, a njun odnos ni bil tako prijateljski kot v prvem. Med družinama ni bilo veliko stika do pričetka zaključevanja rejništva in tudi takrat je bil omejen le na otroka. Rejniška družina je pričela sodelovati v zaključevanju rejništva, saj je bila nemočna pri fantovih izbruhih in zavračanjem družine, matična pa ga je vzela k sebi, saj je to želela, tako kot fant. Tudi sama rejnika sta bila v veliki stiski, saj nista vedela, kako otroka umiriti. Pri tem bi jima morda lahko bolje pomagala matična družina, če bi imeli med seboj vzpostavljen boljši stik. Glede na vtis, ki sem ga pridobila med intervjuji, bi lahko matična družina podprla rejniško v tem času, ko so imeli težave v odnosu z otrokom. Otrok je zelo navezan na mamo in jo po besedah sogovornikov pogosto upošteva, ko drugih ne. Če bi se družini med seboj bolje povezali, bi morda lahko matična podprla rejniško družino.

Kako se mora matična družina prilagoditi na ponoven prihod otroka in kaj za to potrebuje?

Ravno v socialnem delu v rejništvu se pri delu z matičnimi družinami srečujemo s številnimi, raznovrstnimi in edinstvenimi problemskimi situacijami družine. Lahko jih prizdene revščina, kronične bolezni, socialna izključenost, ločitev ali razveza in posledica tega - življenje v enostarševski družini ali reorganizirani družini (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 151).

Strokovni delavci so zavezani k temu, da omogočajo in spodbujajo uspešno sodelovanje, še posebej z matično družino (Maj, 2012, str. 109). Matični družini morajo poiskati in aktivirati vire podpore in pomoči, ki jih družina že ima oziroma jih na novo odkriti. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 151) pravita, da iščemo podporo znotraj socialne mreže družine v skupnosti. Strokovni delavci jim morajo omogočiti možnost, da sodelujejo v iskanju podpore in oblikovanju nove izkušnje in novega znanja.

Pomoč matični družini pogosto obsega delo na tistih področjih družinskega življenja ali težav v družini, s katerimi se družina ali njeni člani srečujejo. Tako sta morali matični družini spremeniti nekatere dele družinskega življenja, to pa so vloge v družini, pravila in meje ter

prevzemanje odgovornosti. Starši iz matične družine so morali ponovno vzpostaviti pravila in meje v družini, kot so veljala pred rejništvom oziroma nekatera na novo. V prvem primeru je oče dobil pomoč pri tem zaradi rejništva in njegove vloge pri tem. Že od samega začetka se je vključeval v skrb za otroka, zato je že imel vzpostavljeno avtoriteto. V drugem primeru pa je morala mama popolnoma na novo vzpostaviti pravila in meje v družini. Podobna situacija je tudi s prevzemanjem odgovornosti, saj je mama v drugem primeru morala ponovno prevzeti vso odgovornost za otroka, medtem ko je oče v prvem primeru nekaj odgovornosti že imel in ta se je le še povečala, ko se je rejništvo zaključilo. V obeh primerih pa sta morala oba starša redefinirati svoji vlogi v družini, saj sta oba postala starša samohranilca.

Da bi družina dosegla spremembe, pa potrebuje ustrezno podporo in pomoč, ki jo lahko pridobi iz skupnosti, v družini ali v različnih organizacijah in ustanovah. V obeh primerih sta matični družini dobili podporo s strani različnih organizacij, kot je Center za socialno delo, in s strani svoje ali rejniške družine in prijateljev. Rakar idr. (2010 str. 66) pravijo, da so v preteklosti Centri za socialno delo vzpostavili zelo slabo sodelovanje z matičnimi družinami oziroma lahko to poimenujemo tudi kot nesodelovanje z matičnimi družinami. Razlog za to so videli v jeziku stroke, ki je matične družine označevala za »problematične« in zato niso vzpostavili projekta pomoči tudi z njimi. Danes je v praksi nekoliko drugače: strokovne delavke želijo sodelovati z matično družino, a ne zmorejo zaradi preobremenjenosti z drugimi nalogami. Podobno je poročala tudi ena od intervjuvanih strokovnih delavk.

Katere naloge in pooblastila ima strokovni delavec v procesu zaključevanja rejništva?

Delo strokovnega delavca v zaključevanju rejništva zajema delo z vsemi udeleženi in organizacija strokovnega tima, ki pregleda celoten položaj, dogovor o nadaljnjem življenju in obliko pomoči pri doseganju tega (SCSD, 2022, str. 66–67). Pri opravljanju teh nalog je ključno zavedanje strokovnega delavca, da prehod otroka zanj pomeni nov začetek v novem okolju, zato ima velik pomen priprava matične družine na prihod, rejniške družine na odhod in otroka na prehod med tema družinama (Mali, 2012, str. 135).

V raziskavi so intervjuvanci omenili iste naloge in jih pojasnili s svojega vidika. Za matično družino je to pomenilo pomoč na sodišču, kar zajema prisotnost na sodišču in priprave nanj ter

podajanje mnenja v korist prehoda v matično družino. Prav tako to zajema preverjanje otrokovega počutja, priprave obeh družin in otroka, obisk, pomoč pri izpolnjevanju pogojev in še več. Pri opravljanju teh nalog imajo strokovni delavci pomoč njihovih sodelavcev (predvsem pri odločanju), strokovnih timov na Centru za socialno delo, intervizijo in supervizijo.

Kritično ovrednotenje uporabljene metodologije

Raziskava, ki sem jo izvedla, je bila opravljena tako, da sem v prvem primeru izvedla intervjuje z vsemi udeleženi, in sicer z rejniško družino, matično družino, otrokom in strokovno delavko. V tem primeru bi bili rezultati veliko boljši, če bi mi uspelo pridobiti več podatkov od samega otroka. To mi ni uspelo, saj je bilo dekle precej sramežljivo. Dobila sem občutek, da ni hotela ali ni zmogla podeliti neke bolj občutljive podatke, npr. svojega občutja v zaključevanju rejništva in po že zaključenim rejništvom. V drugem primeru sem izvedla intervjuje z matično, rejniško družino in strokovno delavko, ki je vodila primer. Če bi izvedla intervju z otrokom, bi lahko pridobila bolj poglobljene podatke in širši pogled na celoten primer. Nihče od intervjuvanih mi ni mogel ali morda tudi ni hotel povedati, kaj se je zgodilo, da se je otrok naenkrat odločil, da se bo vrnil v matično družino. Odgovor na to vprašanje bi lahko pridobila edino od otroka, a ker ni hotel sodelovati v pogovoru, tega odgovora žal nisem dobila. Pogled v spisovno dokumentacijo Centra za socialno delo bi mi omogočilo tudi pridobitev sekundarnih virov, ki bi mi morda razkrili neke nove ali dodatne informacije, o katerih so sogovorniki morda že pozabili. Glede na to, da sta oba rejništva trajala več let, se v tem času lahko zgodi veliko sprememb, ki so takrat izgledale kot težavne sedaj pa ne. Tudi take informacije lahko prispevajo k boljšemu pogledu na zaključevanje rejništva. Z odpravo vseh prej omenjenih pomanjkljivosti bi lahko dobila več podatkov in tako predstavila tudi podrobnejšo analizo.

6 SKLEPI

Na podlagi opravljene analize in pridobljenih rezultatov sem prišla do različnih ugotovitev oziroma sklepov, ki sem jih zapisala v nadaljevanju.

- Ob zaključevanju rejništva ima pomembno vlogo povod za rejništvo, saj je na podlagi tega odvisno, kakšen bo prehod iz rejniške družine v matično. O manj konfliktnih in obremenitvah so poročali v prvem primeru, kjer sta družini skupaj načrtovali vrnitev, kot v drugem primeru, kjer je bil povod otrokova močna želja po združitvi in nemoč rejniške družine.
- V primeru, da povod za zaključevanje rejništva ni uspešno odpravil vseh vzrokov, zaradi katerih je otrok odšel iz družine, je potrebno prehod skrbno načrtovati in predvideti vse izzive ter sooblikovati rešitve z vsemi udeleženi v rejništvu z namenom odprave ali zmanjšanja teh izzivov.
- Različne stiske otroka, rejniške ali matične družine in strokovne delavke, ki se pojavljajo ob zaključevanju rejništva, je potrebno nagovoriti in razrešiti. Za podporo se lahko vključi še en strokovni delavec, da se delo razdeli.
- Stiske otroka se pogosto povezujejo s bivalnimi in šolskimi pogoji za vrnitev ter neosebnimi stiki z matično družino v času epidemije.
- Pred prehodom otroka morajo strokovni delavci preverjati njegovo počutje in mu omogočiti, da izrazi svoje mišljene, želje in potrebe.
- Pri postavljanju pogojev za vrnitev otroka morajo glavno vodilo biti otrokove potrebe, ki pa ne zajemajo zgolj osnovnih fizičnih potrebe, temveč tudi čustvene, socialne, etične in izobraževalne potrebe.
- V raziskavi so se za zadovoljevanje otrokovih potreb v rejništvo vključili predstavniki šol, zdravstva ter drugih vladnih in nevladnih organizacij.
- Dober odnos, dobro sodelovanje in nekonfliktnost med družinama vzdržujejo sodelovalno vzdušje med družinama, ki ima pomembno vlogo pri otrokovi izkušnji rejništva. Če je manj konfliktov, boljše bo sodelovanje in boljša bo otrokova izkušnja.
- V obdobju zaključevanja rejništva je pomembno, da strokovne delavke in delavci vzdržujejo dobro sodelovanje med družinama in omogočajo čim manj stresen in obremenjujoč prehod iz ene družine v drugo.
- Socialni delavki, vključeni v raziskavo, si želita več sodelovanja z matično družino, a si tega ne morejo privoščiti zaradi velikega obsega dela.
- Veliko nalog strokovnih delavcev, ki delajo na področju rejništva, se nanaša na

sodelovanje s sodiščem.

- Strokovni delavec mora krepiti že obstoječo podporno mrežo oziroma aktivirati nove in še neuporabljene vire, da bi omogočil zadovoljevanje otrokovih potreb. Prav tako to omogoča matični družini izpolnjevanje pogojev in soočanje z drugimi težavami ter nudi rejniški družini podporo zaradi izvajanja in kasneje tudi zaključevanja rejništva.

7 PREDLOGI

- Za pridobitev bolj poglobljenih podatkov predlagam nadaljnje raziskave na temo zaključevanja rejništva, ki bo imelo poudarek na vrnitev v matično družino. Predlagala bi naloge, kjer bi bolj podrobno raziskali različne procese priprav na odhod oziroma prihod, vloge strokovnih delavcev in njihove naloge ter vlogo IPS sestankov v zaključevanju rejništva.
- Na centrih za socialno delo imajo strokovne delavke pogosto več področij dela (na primer rejništvo in delo z mladoletniki, ki so storili prekršek ali kaznivo dejanje) in jim primanjkuje časa za delo z matičnimi družinami. Zato predlagam posebne podporne skupine za matične družine in dodatnega strokovnega delavca na centru za socialno delo, ki bi delal z matično družino oziroma manj obveznosti za zaposlene na področju rejništva, da bi lahko opravljali več terenskih obiskov in se bolj posvetili podpri in pomoči matičnim družinam.
- Zadnji dve poglobljeni objavi, ki v velikem delu vključujeta tudi zaključevanje rejništva, sta napisani v prejšnjem desetletju. Rakar idr. (2010) so na podlagi raziskave napisali obširno poročilo z naslovom Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva. Le dve leti kasneje pa je pod okriljem Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve izšlo strokovno glasilo Bilten Kaljenje (Kuzmanič Korva, 2012). Zaradi tega predlagam več objav na to temo, ki bi vključevala tudi poglede različnih strok. Prav tako bi preverila koliko se na centrih za socialno delo opirajo na obstoječo literaturo in kje obstajajo potrebe po novih vsebinah o zaključevanju rejništva, ki bi jih morda tudi moje delo spregledalo.

8 UPORABLJENA LITERATURA

1. Adam, T. (2010). *Rejništvo kot začasen ukrep* (Diplomsko delo). Pridobljeno z Repozitorij Univerze v Ljubljani.
2. Bouwkamp, R., & Bouwkamp, S. (2014). *Blizu doma*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Pedagoška fakulteta, Inštitut za družinsko terapijo.
3. Constable, R., & B. Lee, D. (2004). *Social work with families: content and process*. Chicago: Lyceum Books, INC.
4. Čačinovič Vogrinčič, G., & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
5. Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). Socialno delo z družinami: razvoj doktrine. *Socialno delo*, 45(3–5), 111–118.
6. Dalmatin, A. (2008). *Podpora rejencem pri prihodu v rejniško družino in odhodu iz nje* (Diplomsko delo). Pridobljeno z Repozitorij Univerze v Ljubljani.
7. Dragoš, S., Leskošek, V., Petrovič Erlah, P., Škerjanc, Š., & Žnidarec Demšar, S. (2008). *Krepitev moči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
8. *Družinski zakonik (DZ)* (2017). Ur. l. RS 15/2017.
9. Gajšek, I. (2011). Primerjava pravne ureditve rejništva med Slovenijo in Avstrijo. *Socialno delo*, 50(6), 379–388.
10. Gavranovič, P. (2015). *Rejništvo skozi študijo primera* (Diplomsko delo). Pridobljeno z Repozitorij Univerze v Ljubljani.
11. Gilligan, R. (2009). *Promoting resilience*. London: British Association for Adoption & Fostering.
12. Grujić, D. (2014). *Hraniteljstvo kao izbor: vodič za hranitelje* [pdf]. Pridobljeno 23. 4. 2022 s [https://www.csrg.me/images/Dokumenti/Prirucnici/Vodič%20za%20hranitelje %20-%20Hraniteljstvo%20kao%20izbor.pdf](https://www.csrg.me/images/Dokumenti/Prirucnici/Vodič%20za%20hranitelje%20-%20Hraniteljstvo%20kao%20izbor.pdf)
13. Hristovski, D. (2003). Ekološka perspektiva v razvoju. *Socialna pedagogika*, 7(3), 315–338.
14. Kodele, T., & Mešl, N. (2016). Sodelovalni procesi socialnega dela z družino v skupnosti: krepitev odpornosti družin s številnimi izzivi. V T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti* (str. 45) [pdf]. Pridobljeno 23. 4. 2022 s https://www.fsd.uni-lj.si/mma/monografija_slo_elektronska_verzija.pdf/2016091213042605/

15. Kompan Erzar, K., Rožič, T., & Simonič, B. (2011). Vloga in pomen navezanosti pri razvoju otrok v nadomestnih družinah. *Socialno delo*, 50(2), 103–154.
16. *Konvencija o otrokovih pravicah (KOP)* (1989). Ur. l. RS 9/1992.
17. Krajnik, N. (2013). *Družinske vloge kot pokazatelj hierarhije in moči v družini* (Diplomsko delo). Pridobljeno 3. 5. 2022 s /http://pefprints.pef.uni-lj.si/1671/1/Krajnik_Nina.pdf
18. Kržišnik Novšak A. (2012). Izvajanje rejništva, Spreminjanje otrokovega doživljanja. V D. Kuzmanič Korva (ur.), *Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, Rejništvo, VI(11). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
19. Kuzmanič Korva, D. (2012). S sekretarkine mize. *Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije*, 6(11), 5–6.
20. Kuzmanič Korva, D. (ur.). (2012). *Bilten Kaljenje*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
21. Lužar, T. (2021). *Pomoč in podpora matičnim družinam v sistemu rejništva* (Diplomsko delo). Pridobljeno z Repozitorij Univerze v Ljubljani.
22. Maj, M. (2012). Delo z matično družino. V D. Kuzmanič Korva (ur.), *Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, Rejništvo, VI(11). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
23. Mali, M. (2012a). Strokovna merila za izbor kandidat/kandidatov in izdelava ocene primernosti. V D. Kuzmanič Korva (ur.) *Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, Rejništvo, VI(11). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
24. Mali, M. (2012b). Končevanje rejništva. V D. Kuzmanič Korva (ur.), *Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, Rejništvo, VI(11). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
25. Mali, M. (2012c). Rejniška družina – družina s posebnimi sposobnostmi. V D. Kuzmanič Korva (ur.), *Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, Rejništvo, V(9). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
26. Mesec, B. (2019). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2: kvalitativne raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
27. Rakar, T., Čačinovič Vogrinčič, G., Zaviršek, D., Boškić, R., Boljka, U., Smolej, S., Sobočan A. M., Urh, Š., Dremelj, P., Kobal, B., Nagode, M., Žiberna, V., & Kovač, N. (2010). *Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva: končno poročilo*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

28. Rant, A. (2008). *Psihologija družine*. V D. Kuzmanič Korva (ur.), *Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, Rejništvo, V(9). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
29. Satir, V. (1995). *Družina za naš čas*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
30. SCSD (2022). *Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo* [pdf]. Pridobljeno 23. 4. 2021 s <https://www.scsd.si/katalogi/katalog-javnih-pooblastil/>
31. Sigrid, J. (2004). *Why Do Foster care placements disrupt? An Investigation of Reasons for Placement Change in Foster Care* [pdf]. Pridobljeno 23. 4. 2022 s <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/424546?journalCode=ssr>
32. Thomas, N. (2005). *Social Work with Young People in Care*. New York: Palgrave Macmillan.
33. Tomec, M., & Hudobivnik, T. (2012). V D. Kuzmanič Korva (ur.), *Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, Rejništvo, VI(11). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
34. Videmšek, P. (2008). Krepitev moči kot temeljno orodje socialnega dela. *Socialno delo*, 47(3–6), 209–217.
35. Vodičar, A. (2012). Uvodne besede. V D. Kuzmanič Korva (ur.), *Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, Rejništvo, VI(11). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
36. *Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD)* (2002). Ur. l. RS 110/2002.
37. Žegarac, N. (2014). Sistem zaštite dece u Srbiji. V N. Žegarac (ur.), *U lavirintu socijalne zaštite: Pouke istraživanja na porodičnom i rezedencijalnom smeštaju* (str. 109–114). Beograd: Fakultet političkih nauka.
38. Žvelc, M., & Žvelc, G. (2006). Stili navezanosti v odraslosti. *Psihološka obzorja*, 15(3), 51–64.

9 PRILOGE

9.1 Priloga A: Merski instrument

Merski instrument, ki sem ga uporabila v svoji raziskavi so polstrukturirane smernice za intervju, ki sem jih razdelila po sklopih glede na to s kom sem izvajala intervju. Ločila sem med rejniško, matično družino, otrokom in strokovnim delavcem.

VPRAŠANJA ZA STROKOVNEGA DELAVCA:

Izzivi otrok ob prehodu iz rejniške v matično družino

- Kako je potekal sam prehod otroka iz rejniške v matično družino?
- Katere stiske ali izzive vam je otrok pri tem zaupal?
- Katere stiske ste vi pri otroku zaznali?
- Kako ste jih naslovili in razrešili?

Podpora otroku ob prehodu iz rejniške v matično družino

- Kako ste podprli otroka ob prehodu iz rejniške v matično družino?
- Ali je prišlo do kakšnih konfliktov med udeleženi v procesu rejništva, ob prehodu v matično družino, in če da, kakšnih?
- V primeru, da je prišlo do konflikta, kako ste ga reševali in ali ste ga uspeli rešiti?
- Kakšno podporo ste imeli kot strokovni delavec? Kakšno podporo bi še potrebovali?

Na kaj je strokovni delavec pozoren ob zaključevanju rejništva pri otroku

- Na kaj ste bili pozorni v obdobju prehoda iz rejniške v matično družino pri otroku?
- Kako ste pomagali otroku pri zadovoljevanju njegovih potreb?
- Koga ste za zadovoljevanje otrokovih potreb še vključili v projekt pomoči v procesu rejništva in s kakšnim namenom?

Sodelovanje matične in rejniške družine ob zaključevanju rejništva

- Kako je potekalo sodelovanje med družinama ob vrnitvi otroka v matično družino?
- Kako sta družini uredili sam prehod in koliko ste jim vi pri tem pomagali?
- Kako sta družini izvajali stike med prehodom otroka v matično družino in ali sta pri tem potrebovali vašo pomoč?
- Katere stiske so vam zaupali člani matične in rejniške družine in kako ste jim vi pomagali?

Prilagoditve matične družine ob prehodu otroka

- Kaj je morala narediti matična družina, da se je otrok lahko vrnil?

- Kako je morala matična družina prilagoditi odnose in vloge v družini, komunikacijo, pravila ter moč, da se otrok vrne?
- Kako je morala matična družina prilagoditi bivalne prostore, da se otrok vrne?
- Kako se je morala matična družina prilagoditi glede šolanja in službenih obveznosti, da se otrok vrne?
- Kako jo je CSD pri tem podpiral?

Naloge in pooblastila strokovnega delavca v procesu zaključevanja rejništva

- Katere naloge ste kot strokovni delavec imeli v procesu zaključevanja rejništva?
- Ali ste vi odločili, da se rejništvo zaključuje, in če ja, kako ste prišli do te odločitve?
- Ali so bili pogoji za vrnitev jasno postavljeni, in če ja, kateri so bili ti pogoji?
- Kje so bili pogoji za vrnitev v matično družino zapisani in ali ste imeli vsi udeleženi (matična družina, rejniška družina, šola in drugi vpeti v primer) dostop do njih?

VPRAŠANJA ZA REJNIŠKO DRUŽINO:

Izzivi otrok ob prehodu iz rejniške v matično družino

- Kako je potekal sam prehod otroka iz rejniške v matično družino?
- Katere stiske ali izzive vam je otrok pri tem zaupal?
- Katere stiske ste vi pri otroku zaznali?
- Kako ste jih naslovili in razrešili?

Podpora otroku ob prehodu iz rejniške v matično družino

- Kako ste podprli otroka ob prehodu iz rejniške družine v matično?
- Ali je prišlo do kakšnih konfliktov med udeleženi v procesu rejništva ob prehodu v matično družino, in če da, kakšnih?
- V primeru, da je prišlo do konflikta, kako ste ga reševali in ali ste ga uspeli rešiti?
- Kakšno podporo ste imeli kot rejniška družina? Kakšno podporo bi še potrebovali?

Na kaj je strokovni delavec pozoren ob zaključevanju rejništva pri otroku

- Katere otrokove potrebe je strokovni delavec zadovoljeval v obdobju prehoda iz rejniške v matično družino?
- Kako so strokovni delavci pomagali otroku pri zadovoljevanju njegovih potreb?
- Koga ste za zadovoljevanje otrokovih potreb še vključili v projekt pomoči v procesu rejništva in s kakšnim namenom?

Sodelovanje matične in rejniške družine ob zaključevanju rejništva

- Kako ste z matično družino sami uredili prehod in koliko vam je pri tem pomagal strokovni delavec?
- Kako sta z matično družino izvajali stike med prehodom otroka v matično družino in ali sta pri tem potrebovali dodatno pomoč?
- Komu ste zaupali vaše stiske, in kako vam je ta oseba pomagala?

Prilagoditve matične družine ob prehodu otroka

- Kaj je morala narediti matična družina, da se je otrok lahko vrnil?
- Kako je morala matična družina prilagoditi odnose in vloge v družini, komunikacijo, pravila ter moč, da se otrok vrne?
- Kako je morala matična družina prilagoditi bivalne prostore, da se otrok vrne?
- Kako se je morala matična družina prilagoditi glede šolanja in službenih obveznosti, da se otrok vrne?

Naloge in pooblastila strokovnega delavca v procesu zaključevanja rejništva

- Katere naloge je, po vašem mnenju, imel strokovni delavec v procesu zaključevanja rejništva?
- Kdo je odločil, da se rejništvo zaključuje in kakšna je bila vaša vloga pri oblikovanju pogojev?
- Ali so bili pogoji za vrnitev jasno postavljeni, in če ja, kateri so bili ti pogoji?
- Kje so bili pogoji za vrnitev v matično družino zapisani in ali ste imeli vsi udeleženi (matična družina, rejniška družina, šola in drugi vpeti v primer) dostop do njih?

VPRAŠANJA ZA MATIČNO DRUŽINO:

Izzivi otrok ob prehodu iz rejniške v matično družino

- Kako je potekal sam prehod otroka iz rejniške v matično družino?
- Katere stiske ali izzive vam je otrok pri tem zaupal?
- Katere stiske pri otroku ste vi zaznali?
- Kako ste jih naslovili in razrešili?

Podpora otroku ob prehodu iz rejniške v matično družino

- Kako ste podprli otroka ob prehodu otroka iz rejniške v matično družino?
- Ali je prišlo do kakšnih konfliktov med udeleženi v procesu rejništva ob prehodu v matično družino, in če da, kakšnih?
- V primeru, da je prišlo do konflikta, kako ste ga reševali in ali ste ga uspeli rešiti?
- Kakšno podporo ste imeli kot matična družina? Kakšno podporo bi še potrebovali?

Na kaj je strokovni delavec pozoren ob zaključevanju rejništva pri otroku

- Katere otrokove potrebe je strokovni delavec zadovoljeval v obdobju prehoda iz rejniške v matično družino?

- Kako ste pomagali otroku pri zadovoljevanju njegovih potreb?
- Koga ste za zadovoljevanje otrokovih potreb še vključili v projekt pomoči v procesu rejništva in s kakšnim namenom?

Sodelovanje matične in rejniške družine ob zaključevanju rejništva

- Kako je potekalo sodelovanje med družinama ob vrnitvi otroka v matično družino?
- Kako ste z rejniško družino sami uredili prehod in koliko vam je pri tem strokovni delavec pomagal?
- Kako sta z rejniško družino izvajali stike med prehodom otroka v matično družino in ali sta pri tem potrebovali dodatno pomoč?
- Komu ste zaupali vaše stiske, in kako vam je ta oseba pomagala?

Prilagoditve matične družine ob prehodu otroka

- Kaj ste morali kot matična družina narediti, da se je otrok lahko vrnil?
- Kako ste morali prilagoditi odnose in vloge v družini, komunikacijo, pravila ter moč, da se otrok vrne?
- Kako ste morali prilagoditi bivalne prostore, da se otrok vrne?
- Kako ste se morali prilagoditi glede šolanja in službenih obveznosti, da se otrok vrne?

Naloge in pooblastila strokovnega delavca v procesu zaključevanja rejništva

- Katere naloge je, po vašem mnenju, imel strokovni delavec v procesu zaključevanja rejništva?
- Kdo je odločil, da se rejništvo zaključuje in kakšna je bila vaša vloga pri oblikovanju pogojev?
- Ali so bili pogoji za vrnitev jasno postavljeni, in če ja, kateri so bili ti pogoji?
- Kje so bili pogoji za vrnitev v matično družino zapisani in ali ste imeli vsi udeleženi (matična družina, rejniška družina, šola in drugi vpeti v primer) dostop do njih?

VPRAŠANJA ZA OTROKA:

Izzivi otrok ob prehodu iz rejniške v matično družino

- Kako je potekal sam prehod iz rejniške v matično družino?
- S katerimi stiskami ali izzivi ste se pri tem soočali?
- Komu ste te stiske zaupali?
- Kako so jih družina, strokovni delavec in drugi udeleženi v procesu rejništva naslovili ter razrešili?

Podpora otroku ob prehodu iz rejniške v matično družino

- Od koga ste dobili največ podpore ob prehodu iz rejniške v matično družino in v kakšni obliki?
- Ali je med udeleženi v procesu rejništva ob prehodu v matično družino prišlo do kakšnih konfliktov in zakaj?

- V primeru, da je prišlo do konflikta, kako ste oziroma so ga reševali in ali ste oziroma so ga uspeli rešiti?
- Kakšno podporo ste imeli vi kot otrok? Kakšno podporo bi potrebovali?

Na kaj je strokovni delavec pozoren ob zaključevanju rejništva pri otroku

- Katere vaše potrebe je strokovni delavec zadovoljeval v obdobju prehoda iz rejniške v matično družino?
- Kdo vam je pomagal pri zadovoljevanju vaših potreb?
- Koga ste za zadovoljevanje vaših potreb še vključili v projekt pomoči v procesu rejništva in s kakšnim namenom? Koga ste za zadovoljevanje vaših potreb še vključili v projekt pomoči v procesu rejništva in s kakšnim namenom?

Sodelovanje matične in rejniške družine ob zaključevanju rejništva

- Kako je potekalo sodelovanje med družinama ob vaši vrnitvi v matično družino?
- Koliko sta rejniška in matična družina sami uredili prehod in koliko jima je pri tem pomagal strokovni delavec?
- Kako sta družini izvajali stike ob prehodu v matično družino in ali sta pri tem potrebovali vašo pomoč?

Prilagoditve matične družine ob prehodu otroka

- Ali veste, kaj je morala matična družina narediti, da ste se lahko vrnil k njej?
- Kakšno spremembo ste v matični družini zaznali glede odnosov in vlog v družini, komunikacije, pravil ter moči, da ste se lahko vrnil?
- Kako je matična družina prilagodila bivalne prostore, da ste se lahko vrnil?
- Kako se je matična družina prilagodila glede šolanja in službenih obveznosti, da ste se lahko vrnil?
- Kako jo je CSD pri tem podpiral?

Naloge in pooblastila strokovnega delavca v procesu zaključevanja rejništva

- Katere naloge je, po vašem mnenju, imel strokovni delavec v procesu zaključevanja rejništva?
- Kdo je odločil, da se rejništvo zaključuje in kakšna je bila vaša vloga pri oblikovanju pogojev?
- Ali so bili pogoji za vrnitev jasno postavljeni, in če ja, kateri so bili ti pogoji?
- Kje so bili pogoji za vrnitev v matično družino zapisani in ali ste imeli vsi udeleženi (matična družina, rejniška družina, šola in drugi vpeti v primer) dostop do njih?

9.2 Priloga B: Odprto kodiranje

Tabela 1: Intervju 1

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1R1	<i>je bila stara 2 leti, skupaj s svojim polbratom</i>	Namestitev otroka	Začetek rejništva	Potek rejništva
P1R2	<i>živela takrat s svojo mamo, kateri je bila odvzeta. Oče pa takrat ni bil z njima</i>	Pogoji pred namestitvijo	Začetek rejništva	Potek rejništva
P1R3	<i>ves čas jo je obiskoval</i>	Kontinuiran stik	Stik z matično družino	Matična družina
P1R4	<i>sta bila vedno v kontaktu</i>	Kontinuiran stik	Stik z matično družino	Matična družina
P1R5	<i>videla sta se vsak vikend</i>	Pogostost stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P1R6	<i>tudi prespala pri njemu za vikend</i>	Pogostost stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P1R7	<i>je prevzemal več odgovornosti</i>	Prevzemanje odgovornosti	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1R8	<i>Jaz sem mu rekla da bom kmalu šla v pokoj</i>	Povod zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1R9	<i>bolje da jo čimprej vzame nazaj k sebi</i>	Želja po združitvi	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1R10	<i>imel na centru neke razgovore</i>	Pozitivne spremembe matične družine	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1R11	<i>spravil se je v red. No, potem pa je to šlo na sodišče</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1R12	<i>K. je zelo zaprta, moraš iz nje ven vleči vse kar te zanima</i>	Zaprtoost otroka	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P1R13	<i>oče najprej ni vedel kje bo dobil stanovanje</i>	Negotovo bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R14	<i>saj nismo vedeli kje bo našel stanovanje</i>	Negotovo bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R15	<i>bo morda tudi v Kranju</i>	Selitev v drugo mesto	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R16	<i>Videl se je ta razkol v njej</i>	Občutek razklanosti	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P1R17	<i>bilo težko in nekaj novega</i>	Občutek novosti	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P1R18	<i>prej imel samo za vikende</i>	Sprememba stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P1R19	<i>Potem jo je pa dobil in je moral skrbeti zanjo vsak dan</i>	Sprememba stikov	Stik z matično družino	Matična družina

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
PIR20	<i>kje bosta živela, kam bo hodila v šolo, ali bo morala zamenjati prijateljice</i>	Negotovo šolanje	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
PIR21	<i>negotovost je bila najhujša zanj po moji oceni</i>	Občutek negotovosti	Otrokovi negativni občutki	Otrok
PIR22	<i>Smo kar mi med seboj reševali</i>	Reševanje konfliktov	Konflikti med družinama	Družina
PIR23	<i>center nam je pustil proste roke</i>	Sodelovanje med družinama	Izključevanje centra za socialno delo	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
PIR24	<i>rekli, naj se sami dogovorimo, kar smo se.</i>	Sodelovanje med družinama	Izključevanje centra za socialno delo	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
PIR25	<i>Sodelovanje je potekalo odlično</i>	Dobro sodelovanje med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
PIR26	<i>videli smo da se je oče zdaj spravil v red</i>	Pozitivne spremembe matične družine	Spremembe v matični družini	Matična družina
PIR27	<i>očetovi starši, sestra in drugi bližnji sorodniki so mu pomagali</i>	Neuradna podpora družine	Podpora matične družine	Podporna mreža
PIR28	<i>smo jo pripravljali na odhod, podpirali očeta</i>	Delo rejniške družine v zaključevanju	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
PIR29	<i>pomagali pri iskanju stanovanja, službe in vsega</i>	Delo rejniške družine v zaključevanju	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
PIR30	<i>kje bosta živela pa tudi midva nisva mogla nekaj veliko pomagati, saj tudi midva nisva vedela kaj bo</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
PIR31	<i>tolažila in govorila pozitivne misli</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
PIR32	<i>naj zaupa očetu</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
PIR33	<i>Zanesla sva se tudi na njega</i>	Zaupanje v matično družino	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
PIR34	<i>nam je uspelo</i>	Dobro sodelovanje med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
PIR35	<i>datum, kdaj se K. mora vrniti domov, povedali že prej</i>	Povod zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1R36	<i>začetek, na katerem smo potem samo še gradili naprej</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1R37	<i>Do konfliktov ni prihajalo, ker je bilo vse načrtovano</i>	Nekonflikten odnos	Konflikti med družinama	Družina
P1R38	<i>smo ostali v dobrih odnosih</i>	Dober odnos med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P1R39	<i>veselo novico je prvo povedala nama, nato pa šele ostalim.</i>	Dober odnos med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P1R40	<i>CSD Domžale</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P1R41	<i>še zdaj hodim, čeprav nimam več otrok</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P1R42	<i>lahko nekaj vprašamo</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P1R43	<i>dajeta pomembne informacije</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P1R44	<i>dobimo nasvete tako zaposlenih, kot od drugih rejniških družin</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P1R45	<i>nisem imela nič s centrom,</i>	Namerno izključevanje centra za socialno delo	Izključevanje centra za socialno delo	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1R46	<i>čim manj dela s centrom, to bolje je</i>	Namerno izključevanje centra za socialno delo	Izključevanje centra za socialno delo	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1R47	<i>tudi veliko se jih je menjalo</i>	Nestalnost strokovnih delavcev	Izključevanje centra za socialno delo	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1R48	<i>Podoben odnos je bil tudi z K</i>	Nestalnost strokovnih delavcev	Izključevanje centra za socialno delo	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1R49	<i>tam so pomagali meni, da bi jaz lahko pomagala K.</i>	Posredna podpora otroka	Podpora otroka	Podporna mreža
P1R50	<i>Pogovarjali smo se o vzgojnih metodah, pristopih, kaj narediti v kakšni situaciji in podobno.</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P1R51	<i>Na začetku je K. rabila več zdravniške oskrbe</i>	Uradna podpora zdravstva	Podpora otroka	Podporna mreža

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
PIR52	<i>poleg tega nikoli nismo nikogar vključevali v rejništvo, saj ni bilo potrebe po tem</i>	Izključevanje strokovnjakov	Obseg podpore	Podporna mreža
PIR53	<i>je včasih prišla tudi njena učiteljica, ravnateljica ali strokovna delavka</i>	Uradna podpora šole	Podpora otroka	Podporna mreža
PIR54	<i>V šoli je imela dodatno učno pomoč</i>	Uradna podpora šole	Podpora otroka	Podporna mreža
PIR55	<i>Sodelovanje je potekalo enako kakor prej</i>	Dobro sodelovanje med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
PIR56	<i>očetu prepustili obiske zdravnika</i>	Prevzemanje odgovornosti	Spremembe v matični družini	Matična družina
PIR57	<i>Skozi celo rejništvo smo se dobro razumeli</i>	Dober odnos med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
PIR58	<i>do nekih večjih konfliktov ali nesporazumov nikoli ni prišlo</i>	Nekonflikten odnos	Konflikti med družinama	Družina
PIR59	<i>smo vsi želeli K. le najboljše, kar pa je, da se vrne k očetu</i>	Želja po združitvi	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
PIR60	<i>Največ sami uredili</i>	Nekonflikten odnos	Konflikti med družinama	Družina
PIR61	<i>Strokovni delavci so nam pomagali pri različnih vlogah, papirjih, ki so bili potrebni za sodišče</i>	Pomoč pri pripravi na sodišče	Delo na sodišču	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
PIR62	<i>Tudi pogosteje prihajali</i>	Delo na terenu	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
PIR63	<i>Kako napreduje primer na sodišču</i>	Pomoč družinam na sodišču	Delo na sodišču	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
PIR64	<i>preverjali so tudi kako se K. počuti</i>	Preverjanje otrokovega počutja	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
PIR65	<i>spraševali če je kaj novega</i>	Preverjanje otrokovega počutja	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
PIR66	<i>Stiki so potekali enako</i>	Kontinuiran stik	Stik z matično družino	Matična družina
PIR67	<i>podporne skupine za rejnike</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
PIR68	<i>najti redno službo</i>	Zaposlitveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
PIR69	<i>najti tudi primerno stanovanje</i>	Bivalni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
PIR70	<i>stanovanje v bližini</i>	Bivalni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1R71	<i>očetova sestra se je ponudila, da v primeru če očetu ne bi šlo, da bi vzela k sebi K. v rejništvo</i>	Neuradna podpora družine	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1R72	<i>očetovi starši so mu nudili podporo</i>	Neuradna podpora družine	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1R73	<i>prevzeti vlogo očeta in matere nase</i>	Vloge v družini	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1R74	<i>postaviti pravila, meje</i>	Postavljanje pravil, mej	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1R75	<i>postati avtoriteta</i>	Postavljanje pravil, mej	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1R76	<i>prenehati biti le zabaven oče</i>	Vloge v družini	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1R77	<i>Najprej je bil oče v bivalni enoti</i>	Neprimerno bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R78	<i>našel neko stanovanje, ki je bilo premajhno</i>	Neprimerno bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R79	<i>neprofitno stanovanje, ki je bilo prav tako premajhno</i>	Neprimerno bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R80	<i>našel je primerno stanovanje</i>	Primerno bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R81	<i>moral najti redno, zanesljivo, stabilno službo</i>	Zaposlitveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R82	<i>primerna za očeta samohranilca</i>	Zaposlitveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R83	<i>razmišljajo o najetju ali nakupu večjega stanovanja</i>	Primerno bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R84	<i>pomagali pri sodišču</i>	Pomoč družinam na sodišču	Delo na sodišču	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1R85	<i>bili prisotni na sodišču</i>	Prisotnost na sodišču	Delo na sodišču	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1R86	<i>zagovarjali idejo, da se K vrne domov</i>	Podajanje mnenja	Delo na sodišču	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1R87	<i>smo se odločili sporazumno</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1R88	<i>bom kmalu šla v pokoj, zato bi bilo edino primerno, da se tudi K. vrne domov</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1R89	<i>debatirali tudi na IPS sestanku</i>	Odločanje v postopku	Pooblastila strokovnih delavcev	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1R90	<i>Strokovni delavci iz obeh centrov so se s tem strinjali</i>	Odločanje v postopku	Pooblastila strokovnih delavcev	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1R91	<i>dostopa nisem imela do njih, če sem iskrena, ga pa tudi iskala nisem</i>	Nedostopnost rejniške družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R92	<i>vem le to, da so pogoje so določili na centru skupaj z očetom in kar mi je K. oče povedal</i>	Nedostopnost rejniške družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R93	<i>vem stanovanje, služba, opravljeno zdravljenje</i>	Nedostopnost rejniške družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev
P1R94	<i>Sem pa prepričana, da so nekje zapisani v spisu centra za socialno delo</i>	Nedostopnost rejniške družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev

Tabela 2: Intervju 2

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1M1	<i>na prihod K. kar nekaj časa pripravljali, skoraj pol leta</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1M2	<i>Pred prihodom je pri meni bila vsak vikend</i>	Kontinuiran stik	Stik z matično družino	Matična družina
P1M3	<i>Potem pa se je to pretvorilo v vsakdan</i>	Sprememba stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P1M4	<i>moral izpolnjevati določene pogoje in vložiti prošnjo na sodišče</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1M5	<i>K. malo bolj zaprla vase... je pričela prikrivati in o številnih stvareh ni hotela govoriti</i>	Zaprto otroka	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P1M6	<i>moral bolj jaz sam videti pri K. kaj jo muči</i>	Zaprto otroka	Otrokovi negativni občutki otroka	Otrok
P1M7	<i>Mislim da je bila ena največjih težav ta, kje bova živela</i>	Negotovo bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P1M8	<i>imel začasno stanovanje, vendar je to bilo neprimerno zaradi smrada, vlage in majhnosti</i>	Neprimerno bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P1M9	<i>jaz in moja družina, pa tudi rejnica, s K. pogovarjali o tem</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1M10	<i>potolažiti in pripraviti tudi na možnost, da se bova morda morala preseliti</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1M11	<i>Težave smo skušali kar sproti reševati</i>	Reševanje konfliktov	Konflikti med družinama	Družina

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1M12	<i>Nič kaj drugače nisem počel, kar sem delal že med samim rejništvom</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1M13	<i>reden stik, preživela sva veliko časa skupaj</i>	Kontinuiran stik	Stik z matično družino	Matična družina
P1M14	<i>nekoliko tudi pogovarjala o samem odhodu, težave ki sem jih pri njej zaznal, sam poskušal rešiti</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1M15	<i>Nikoli ni prišlo do nekih konfliktov</i>	Nekonflikten odnos	Konflikti med družinama	Družina
P1M16	<i>Tudi še danes se zelo dobro razumemo, pogosto se tudi srečamo</i>	Dober odnos med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P1M17	<i>Največ podpore sem imel od družine</i>	Neuradna podpora družine	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1M18	<i>Na centru to delo nisem videl kot podporo</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1M19	<i>na zdravljenju sem imel tudi neke pogovore, vendar je to bilo bolj usmerjeno v sam alkoholizem in nič ni bilo povezano z rejništvom</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1M20	<i>strokovni delavci niso bili ravno toliko vključeni</i>	Nestalnost strokovnih delavcev	Izključevanje centra za socialno delo	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1M21	<i>Strokovni delavci se bolj vključevali proti koncu rejništva s preverjanjem teh pogojev</i>	Delo z matično družino	Naloge v rejništvu	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1M22	<i>že od samega začetka enako. Vključeval sem se kolikor sem se le lahko, pomagal</i>	Neposredno izpolnjevanje otrokovih potreb	Otrokove potrebe	Otrok
P1M23	<i>ni bil nihče več vključen</i>	Izključevanje strokovnjakov	Obseg podpore	Podporna mreža
P1M24	<i>mi smo bili skozi na vezi</i>	Dobro sodelovanje med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P1M25	<i>Vsak vikend in vsake počitnice je bila pri meni</i>	Kontinuiran stik	Stik z matično družino	Matična družina
P1M26	<i>Začel sem prevzemati tudi več odgovornosti</i>	Prevzemanje odgovornosti	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1M27	<i>primopredaja je pogosto vključevala kavo, pogovor in podobno</i>	Dober odnos med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P1M28	<i>Stik je torej bil vedno osebni</i>	Dober odnos med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1M29	<i>Od začetka do konca smo se vedno dobro razumeli in se še dandanes družimo</i>	Dober odnos med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P1M30	<i>rejnica rekla, da bo kmalu šla v pokoj in bo treba s K. nekaj narediti</i>	Povod zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1M31	<i>rejnica je za to povedala dovolj zgodaj, sem imel dovolj časa in priložnosti, da uredim vse kar je bilo potrebno</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1M32	<i>(strokovni delavci) svetovali so mi katerega programa naj se udeležim, postavili pogoje, me vabili na redne pogovore, mi dajali nekatere smernice in nasvete</i>	Pomoč pri izpolnjevanju pogojev	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1M33	<i>največ pomagali pri sodišču</i>	Pomoč družinam na sodišču	Delo na sodišču	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1M34	<i>Stiki so med celim rejništvom potekali približno enako</i>	Kontinuiran stik	Stik z matično družino	Matična družina
P1M35	<i>Razlika je bila le v tem kaj smo počeli... sem peljal hčerko na kakšen pregled, zdravljenje ali podobno</i>	Prevzemanje odgovornosti	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1M36	<i>je hčerka še vedno večino počitnic preživela pri moji mami, sestri in nekaj dni tudi pri rejnici.</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1M37	<i>podporo mi je dajala družina</i>	Neuradna podpora družine	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1M38	<i>tudi zaročenka</i>	Neuradna podpora družine	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1M39	<i>sem se obrnil tudi na rejnico in rejnika, vendar to bolj redko.</i>	Neuradna podpora družine	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1M40	<i>izpolniti določene pogoje in tako rekoč spremeniti svoje življenje popolnoma in ga prilagoditi njej in njenim potrebam</i>	Izpolnjevanje pogojev	Razumevanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1M41	<i>prevzeti nase vse obveznosti do hčerke, imela sva nekaj težav pri postavljanju pravil in mej</i>	Postavljanje pravil in mej	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1M42	<i>Skušam ji predstavljati avtoriteto</i>	Postavljanje pravil in mej	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1M43	<i>zamenjati stanovanje, najti primerno velikega, urejenega in dovolj blizu</i>	Ureditve vprašanja bivanja	Urejanje pogojev	Pogoji za vrnitev

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1M44	<i>na pomoč priskočili številni sorodniki, rejnika</i>	Neuradna podpora družine	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1M45	<i>Glede hčerkinе šole in moje službe nisem potreboval nekaj veliko spreminjati</i>	Ureditev vprašanja šolanja	Urejanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1M46	<i>stalna služba, kar sem našel brez težav in kar hitro</i>	Ureditev vprašanja zaposlitve	Urejanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1M47	<i>Naloga strokovnega delavca ... preverjanje pogojev, usmerjanje in pomoč pri izvedbi postopkov</i>	Pomoč pri izpolnjevanju pogojev	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1M48	<i>postavili strokovni delavci na centru</i>	Pomoč pri izpolnjevanju pogojev	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1M49	<i>So me pa na začetku vprašali, ali bi jaz želel dodati še kakšen pogoj</i>	Pomoč pri izpolnjevanju pogojev	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1M50	<i>napisali so mi na en papir in smo jih vedno na novo preverjali</i>	Pomoč pri izpolnjevanju pogojev	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1M51	<i>moral hoditi na pogovor na center za socialno delo</i>	Uradna podpora organizacije	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1M52	<i>se moram zdraviti vsaj 5 let zaradi težav z alkoholom</i>	Zdravstveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1M53	<i>primerno stanovanje</i>	Bivalni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1M54	<i>primerna zaposlitev</i>	Zaposlitveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1M55	<i>Zaželeno pa je bilo tudi to, da K. ostane v istem okolju ali pa vsaj v bližini.</i>	Bivalni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1M56	<i>nek načrt na začetku napisan, ki smo ga potem vedno preverjali in delali kljukice kaj je že opravljeno</i>	Dostopnost matične družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev
P1M57	<i>tisto, kar še ni bilo opravljeno pa smo poskušali najti rešitve</i>	Dostopnost matične družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev

Tabela 3: Intervju 3

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1K1	<i>Rejnica in oči sta se dogovorila, da bom šla k očiju živet</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1K2	<i>je trajalo, da so uredili vse kar so rabili</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1K3	<i>nisem čisto vedela kje bom živela, zato sem se poslovila od vseh sošolk</i>	Občutek negotovosti	Otrokovi negativni občutki otroka	Otrok
P1K4	<i>bila žalostna, ker ne bom več tako pogosto videla rejnice, hkrati sem pa bila vesela, da bom lahko več časa pri očiju</i>	Občutki žalosti	Otrokovi negativni občutki otroka	Otrok
P1K5	<i>Skrbelo me je ali bom morala zamenjati šolo.</i>	Občutki skrbi	Otrokovi negativni občutki otroka	Otrok
P1K6	<i>Povedala sem učiteljici in eni sošolki (o stiskah)</i>	Uradna podpora šole	Podpora otroka	Podporna mreža
P1K7	<i>Usedli so se z mano in smo se pogovarjali (o stiskah)</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1K8	<i>Ne vem, oči in rejnica sta mi pomagala.</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1K9	<i>Ne. Vsaj ne, da bi jaz vedela, da so se kregali.</i>	Nekonflikten odnos	Konflikti med družinama	Družina
P1K10	<i>O mojih skrbih in težavah sem včasih nekaj povedala prijateljicam ali pa učiteljici</i>	Neuradna podpora prijateljev	Podpora otroka	Podporna mreža
P1K11	<i>tudi rejnici in očetu, vendar bolj redko</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1K12	<i>vprašali, kako sem, kako mi gre v šoli in kako se razumem z očijem</i>	Preverjanje otrokovega počutja	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1K13	<i>pa se nismo veliko videli</i>	Delo na terenu	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1K14	<i>Oči, rejnica in rejnik.</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1K15	<i>Ne vem, če so koga. Oči mi je rekel, da so vedno bili samo on, rejnica in s centra.</i>	Izključevanje strokovnjakov	Obseg podpore	Podporna mreža
P1K16	<i>dobro. V redu so se razumeli in niso se kregali</i>	Dobro sodelovanje med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P1K17	<i>Njih nisem pogosto videla, oči je vse zrihtal.</i>	Odločanje v postopku	Pooblastila strokovnih delavcev	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1K18	<i>Stiki se niso kaj spremenili.</i>	Kontinuiran stik	Stik z matično družino	Matična družina
P1K19	<i>najti stanovanje in službo</i>	Bivalni, zaposlitveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1K20	<i>Oči je postal glavni</i>	Vloge v družini	Spremembe v matični družini	Matična družina

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1K21	<i>dovolj veliko stanovanje. Pa moralo je biti čisto in lepo</i>	Bivalni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1K22	<i>da je oči moral najti službo</i>	Zaposlitveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1K23	<i>Ne vem (kako je CSD podpiral očeta)</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora matične družine	Podporna mreža
P1K24	<i>Ne vem (o nalogah strokovnega delavca)</i>	Nepoznavanje nalog	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1K25	<i>Rejnica in oči sta se dogovorila kdaj se vrnem. Jaz nisem imela neke vloge.</i>	Izključevanje otroka	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1K26	<i>Ja, vprašali so me s centra. Pa tudi vedeli so, da si želim k očiju.</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1K27	<i>samo za stanovanje in službo vem</i>	Bivalni, zaposlitveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1K28	<i>Ne vem (o zapisu in dostopu do pogojev)</i>	Otrokovo nepoznavanje	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev

Tabela 4: Intervju 4

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1S1	<i>Zaradi spremembe zakona sva s sodelavcem, ki je opravljal delo z matično družino, pregledovala primere in iskala tiste, kjer bi bila vrnitev v matično družino možna</i>	Povod zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1S2	<i>Oče je pravzaprav izpolnjeval pogoje že par let</i>	Povod zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1S3	<i>Očeta in K. smo vprašali ali si vrnitve želita in po pozitivnem odgovoru smo začeli zaključevati rejništvo</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1S4	<i>Naredili smo tudi približni časovni okvir</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1S5	<i>Meni neposredno K. ni zaupala nobenih težav</i>	Zaprto otroka	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P1S6	<i>Vem, da bi se mi morda bolj zaupala, če bi saj jaz več vključevala, večkrat prihajala na obisk in se več pogovarjala z njo, vendar na žalost mi službene obveznosti tega ne dovoljuje</i>	Preobremenjenost strokovnih delavcev	Izključevanje centra za socialno delo	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1S7	<i>O njenih stiskah sem največ pridobila informacije s strani rejniške in matične družine</i>	Posredno izpolnjevanje otrokovih potreb	Otrokove potrebe	Otrok
P1S8	<i>in jih tako tudi reševala</i>	Posredno izpolnjevanje otrokovih potreb	Otrokove potrebe	Otrok
P1S9	<i>zelo skrbelo kje bo z očetom živela, kam bo hodila v šolo</i>	Občutki skrbi	Otrokovi negativni občutki otroka	Otrok
P1S10	<i>Te težave smo skušali reševati skozi delo z rejniško družino in z matično družino</i>	Posredno izpolnjevanje otrokovih potreb	Otrokove potrebe	Otrok
P1S11	<i>pravočasno povedali o zaključevanju rejništva, povezali smo se s šolo</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora otroka	Podporna mreža
P1S12	<i>ni prihajalo do nikakršnih konfliktov</i>	Nekonflikten odnos	Konflikti med družinama	Družina
P1S13	<i>sem imela podporo sodelavca</i>	Podpora strokovnih delavcev	Uradna podporna mreža	Podporna mreža
P1S14	<i>sva imela tudi podporo drugih sodelavcev</i>	Podpora strokovnih delavcev	Uradna podporna mreža	Podporna mreža
P1S15	<i>tudi možnost intervizije in supervizije, a ker primer ni bil tako težaven, teh priložnosti nisva izkoristila za ta primer</i>	Podpora strokovnih delavcev	Uradna podporna mreža	Podporna mreža
P1S16	<i>kako bo K. prenesla ta prehod, njeno doživljanje in njene stiske</i>	Čustvene potrebe	Otrokove potrebe	Otrok
P1S17	<i>morala biti bolj pozorna na to, da ne bi dobila občutka, da je sedaj izgubila družino, v kateri je tako rekoč odrasla</i>	Čustvene potrebe	Otrokove potrebe	Otrok
P1S18	<i>da je obdržala isto šolo in prijateljice</i>	Izpolnjevanje otrokovih potreb	Socialne potrebe	Otrok
P1S19	<i>smo vključevali še šolo</i>	Uradna podpora šole	Podpora otroka	Podporna mreža
P1S20	<i>bili bolj pozorni na njene potrebe, njeno vedenje in nam v primeru težav tudi poročali</i>	Uradna podpora šole	Podpora otroka	Podporna mreža
P1S21	<i>Poleg šole ni bil nihče več vključen</i>	Izključevanje strokovnjakov	Obseg podpore	Podporna mreža
P1S22	<i>Sodelovanje med družinama je potekalo zelo dobro, brez konfliktov</i>	Dobro sodelovanje med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P1S23	<i>Rejnica in rejnik sta zelo zaupala očetu</i>	Zaupanje v matično družino	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P1S24	<i>Oče mi je velikokrat tudi povedal, da sta mu rejnica in rejnik v podporo in sta mu velikokrat tudi pomagala</i>	Dober odnos med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1S25	<i>vzpostavljeno zaupanje</i>	Zaupanje v matično družino	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P1S26	<i>predlog za začasno odredbo, ki ga je napisal oče sam z nekoliko pomoči strokovnega delavca</i>	Prevzemanje odgovornosti	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1S27	<i>Oče je vedel, da je to velika odgovornost, do spet prevzame skrb</i>	Prevzemanje odgovornosti	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1S28	<i>Bolj ga je skrbelo za K</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1S29	<i>rejnica glede tega, kako bo oče prevzel skrb za K</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P1S30	<i>oče ni rabil nekaj veliko prilagajati, saj že od začetka rejništva vključen in imaš že od takrat vzpostavljeno avtoriteto</i>	Postavljanje pravil, mej	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1S31	<i>prevzeti tudi to odgovornost, da bo poskrbel zanj in da bo ves čas pri njemu</i>	Prevzemanje odgovornosti	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1S32	<i>več ni imel pomoči rejniške družine</i>	Prevzemanje odgovornosti	Spremembe v matični družini	Matična družina
P1S33	<i>kot nek koordinator, vodila sem primer</i>	Organizacija zaključevanja rejništva	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1S34	<i>Pomagali smo torej otroku, obema družinama in vključili tudi šolo po potrebi</i>	Organizacija zaključevanja rejništva	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P1S35	<i>Povod je bila sprememba zakona in upokožitev rejnice</i>	Povod zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P1S36	<i>posvetovala s sodelavci in vodjo tima družine</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora strokovnih delavcev	Podporna mreža
P1S37	<i>Pogoji so bili postavljeni že ob odvzemu otroka</i>	Časovno določanje	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1S38	<i>zapisani v načrtu potreb in sprememb in smo jih pogosto tudi na IPS-ih omenjali</i>	Časovno določanje	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P1S39	<i>Do njih je imel dostop le oče</i>	Dostopnost matične družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev
P1S40	<i>ni pravilno, da bi rejniki imeli podatki o tem kaj se dogaja v življenju matične družine</i>	Nedostopnost rejniške družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev
P1S41	<i>rejnikom ustno povem o pogojih, nikoli jim pa ne dajem dokumentov</i>	Nedostopnost rejniške družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P1S42	<i>Na podlagi vzroka odzema otroka se lahko nekateri pogoji že nekako napovejo</i>	Časovno določanje	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev

Tabela 5: Intervju 5

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P2R1	<i>Fant je bil nameščen v rejništvo k meni zaradi težav z alkoholom, baje je bilo tudi nekaj nasilja v družini.</i>	Pogoji pred namestitvijo	Začetek rejništva	Potek rejništva
P2R2	<i>Pred N. rojstnim dnevom, se je nekaj zgodilo in se odločil, da bo šel živeti nazaj k mami</i>	Želja po združitvi	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2R3	<i>Največ stisk je bilo povezanih s samo vrnitvijo k mami</i>	Občutki skrbi	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2R4	<i>tudi glede nastanitve, šola ga je malo skrbela</i>	Občutki skrbi	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2R5	<i>čutila sem da je bilo nekaj tudi povezano z njegovim očetom</i>	Občutki skrbi	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2R6	<i>svoje težave nerad deli, zato sem jih morala jaz včasih same izpostaviti</i>	Zaprto otroka	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2R7	<i>včasih jih nisem, saj o njih ni želel govoriti</i>	Zaprto otroka	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2R8	<i>velikokrat povedala, kaj mislim da je zanj najbolj</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P2R9	<i>Ker sem videla, da si ne bo premislil, sem pričela govoriti o samem odhodu z njim</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P2R10	<i>veliko iluzij in pričakovanj, ki se ne bi mogla izpolniti, zato sem ga skušala čim bolj prizemljiti</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P2R11	<i>ni bilo nobenih takih konfliktov</i>	Nekonflikten odnos	Konflikti med družinami	Družina
P2R12	<i>Prišlo je kdaj do nestrinjanja</i>	Reševanje konfliktov	Konflikti med družinami	Družina
P2R13	<i>Nestrinjanja pa smo razrešili kar čim prej</i>	Reševanje konfliktov	Konflikti med družinami	Družina
P2R14	<i>Mama je vedno podpirala, da je fant v rejništvu</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P2R15	<i>mama ni delala v nasprotju z njegovo koristjo</i>	Neuradna podpora družine	Podpora otroka	Podporna mreža
P2R16	<i>res dobro podporo s strani centra za socialno delo</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P2R17	<i>vzela veliko časa in se pogovarjala z mano o vsem</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P2R18	<i>na telefonskem klicu s strokovno delavko. Tudi večkrat je prišla na obisk</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P2R19	<i>Hodila sem tudi na podporno skupino rejnic in rejnikov</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P2R20	<i>tudi s strani družine in hčerke</i>	Neuradna podpora družine	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P2R21	<i>rabila še pomoči, ne vem kakšne</i>	Potreba po več podpore	Obseg podpore	Podporna mreža
P2R22	<i>Bili so pozorni na njegove želje po življenju z mamo</i>	Čustvene potrebe	Otrokove potrebe	Otrok
P2R23	<i>veliko časa so se ukvarjali tudi z njegovo šolo</i>	Izobraževalne potrebe	Otrokove potrebe	Otrok
P2R24	<i>pomagali pri pridobitvi neprofitnega stanovanja, načrtovali finančne pomoči, pomoč pri vzgoji in skrbi za fanta</i>	Posredno izpolnjevanje otrokovih potreb	Otrokove potrebe	Otrok
P2R25	<i>Strokovna delavka se je res veliko vključevala v primer</i>	Posredno izpolnjevanje otrokovih potreb	Otrokove potrebe	Otrok
P2R26	<i>meni kot mojemu možu, svetovala nam je, nas usmerjala</i>	Posredno izpolnjevanje otrokovih potreb	Otrokove potrebe	Otrok
P2R27	<i>pomagala fantu tako, da je pomagala drugim okoli njega, da bi skrbeli zanj.</i>	Posredno izpolnjevanje otrokovih potreb	Otrokove potrebe	Otrok
P2R28	<i>spremljevalka v šoli, razrednik iz šole</i>	Uradna podpora šole	Podpora otroka	Podporna mreža
P2R29	<i>PMTD – prehod mladih na trg dela</i>	Uradna podpora šole	Podpora otroka	Podporna mreža
P2R30	<i>Sodelovanje med nami je bilo dobro</i>	Dobro sodelovanje med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P2R31	<i>so večino kar na centru delali</i>	Organizacija zaključevanja rejništva	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2R32	<i>so pomagali mami in naredili kar so morali, da se je fant vrnil tja</i>	Organizacija zaključevanja rejništva	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2R33	<i>sprva vodilno vlogo strokovna delavka</i>	Ureditev stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P2R34	<i>Sodišče je določilo stike pod nadzorom na začetku</i>	Ureditev stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P2R35	<i>Je pa fant potem sam urejal stike</i>	Ureditev stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P2R36	<i>niso bili redni in pogosti, bolj bi rekla spontani</i>	Pogostost stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P2R37	<i>Jaz in mož sva bila opora eden drugemu</i>	Neuradna podpora družine	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P2R38	<i>tudi od hčerke</i>	Neuradna podpora družine	Podpora rejniške družine	Podporna mreža
P2R39	<i>s strani centra od strokovne delavke in podporne skupine</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora rejniške družine	Podporna mreža

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P2R40	<i>stanovanje, zdraviti bi se morala iti zaradi težav z alkoholom</i>	Bivalni, zdravstveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2R41	<i>morala biti avtoriteta, morala je postavljati pravila</i>	Postavljanje pravil in mej	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2R42	<i>biti tista, ki otroka usmerja, vodi in mu pomaga</i>	Vloge v družini	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2R43	<i>Stanovanje si je morala prvo najti</i>	Bivalni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2R44	<i>ni ravno dobro prilagojen N. potrebam</i>	Neprimerno bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P2R45	<i>Zaradi njegovih posebnih potreb je malo šol v Sloveniji, ki bi ga sprejele</i>	Šolski pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2R46	<i>zelo oddaljena od doma in je tja hodil par mesecev</i>	Šolski pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2R47	<i>Tako mu ni šlo dobro pa je obupal nad šolo</i>	Negotovo šolanje	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P2R48	<i>Pomoč meni, mami in fantu</i>	Delo z družinama	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2R49	<i>tudi s sodiščem in tem nekim drugim organizacijam</i>	Vloga strokovnih delavcev na sodišču	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2R50	<i>Odločil se je N. sam</i>	Želja po združitvi	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2R51	<i>Moja vloga ni bila preveč pomembna</i>	Izključevanje rejniške družine	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2R52	<i>o tem pa ne vem veliko</i>	Nedostopnost rejniške družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev
P2R53	<i>Lahko bi verjetno imela dostop, a ga tudi iskala nisem</i>	Nedostopnost rejniške družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev

Tabela 6: Intervju 6

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P2J1	<i>se je sin sam odločil, da bo prišel nazaj</i>	Povod zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2J2	<i>Ker je sin tako vztrajal, da se želi k meni, sem se morala vrniti v Slovenijo</i>	Želja po združitvi	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2J3	<i>ni bilo veliko stanovanj, ki bi bila dovolj poceni in prilagojena sinu</i>	Negotovo bivališče	Stiske zaradi pogojev	Pogoji za vrnitev
P2J4	<i>napisali celo neke vrste priporočilo za neprofitno stanovanje</i>	Pomoč pri izpolnjevanju pogojev	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P2J5	<i>prehod pa je bil kar turbulenten, ker je sin začel noreti v šoli, rejniški družini in postal uporniški</i>	Zavračanje rejniške družine, šole	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2J6	<i>On je govoril samo o tem, da si želi čimprej nazaj priti</i>	Želja po združitvi	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2J7	<i>ne želi več biti pri rejnikih, šola mu gre na živce</i>	Zavračanje rejniške družine, šole	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2J8	<i>ni prišlo do nobenih konfliktov</i>	Nekonflikten odnos	Konflikti med družinama	Družina
P2J9	<i>moja starša</i>	Neuradna podpora družine	Podpora matične družine	Podporna mreža
P2J10	<i>na centru socialno delo</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora matične družine	Podporna mreža
P2J11	<i>tudi nekaj prijateljic</i>	Neuradna podpora družine	Podpora matične družine	Podporna mreža
P2J12	<i>pomagali so pri šoli, iskanju stanovanja, pri hrani</i>	Pomoč pri izpolnjevanju pogojev	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2J13	<i>pomagala nekaj malo pri šoli</i>	Vloge v družini	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2J14	<i>greva skupaj na sprehod</i>	Vloge v družini	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2J15	<i>tudi pri kuhanju, čiščenju, pospravljanju</i>	Vloge v družini	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2J16	<i>Ne, ni bil nihče več</i>	Izključevanje strokovnjakov	Obseg podpore	Podporna mreža
P2J17	<i>bilo sodelovanje dobro</i>	Dobro sodelovanje med družinama	Odnos in sodelovanje med družinama	Družina
P2J18	<i>Vse je dirigirala strokovna delavka</i>	Organizacija zaključevanja rejništva	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2J19	<i>Stike je določilo sodišče</i>	Ureditev stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P2J20	<i>med korono v tujini, se tako pač niso mogli izvajati</i>	Ureditev stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P2J21	<i>preko telefona ali videoklica</i>	Neosebni stiki	Stik z matično družino	Matična družina
P2J22	<i>kako pogosti so bili, pa je bilo odvisno od tedna do tedna</i>	Pogostost stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P2J23	<i>pogoje, hoteli so da abstiniiram, si najdem dobro službo, stanovanje</i>	Bivalni, zaposlitveni, zdravstveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2J24	<i>sem morala skrbeti za njega</i>	Pozitivne spremembe matične družine	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2J25	<i>Jaz postavljam pravila, on pa mora slediti</i>	Postavljanje pravil, mej	Spremembe v matični družini	Matična družina

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P2J26	<i>sva uredila še prijavo naslova</i>	Bivalni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2J27	<i>Moralo biti dovolj veliko, njemu prilagojeno in najboljše bi bilo, če bi bilo v nižjem nadstropju</i>	Bivalni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2J28	<i>neko društvo, ki pomaga takim osebam kot je on, da gredo normalno v šolo in potem tudi najdejo službo</i>	Šolski pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2J29	<i>pomagati otroku in meni</i>	Pomoč strokovnih delavcev	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2J30	<i>mene so o tem vprašali in sem rekla da ga vzamem, ampak samo zato, ker je to on hote</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2J31	<i>Bili so ti pogoji postavljeni nekje zapisani</i>	Dostopnost matične družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev
P2J32	<i>zdravljenje zaradi alkoholizma, stanovanje</i>	Bivalni, zdravstveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2J33	<i>da si uredim življenje normalno</i>	Bivalni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2J34	<i>Ne vem kdo vse je imel dostop do pogojev</i>	Dostop do pogojev za vrnitev	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev

Tabela 7: Intervju 7

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P2P1	<i>Rejništvo se je začelo tako, da je bil otrok odvzet</i>	Povod rejništva	Začetek rejništva	Potek rejništva
P2P2	<i>ukrepi za zaščito otroka</i>	Namestitev otroka	Začetek rejništva	Potek rejništva
P2P3	<i>Sprva je bil zaupan v varstvo in vzgojo svojemu starejšemu polbratu</i>	Namestitev otroka	Začetek rejništva	Potek rejništva
P2P4	<i>ni mogel več poskrbeti za fanta</i>	Odpoved sorodnika	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2P5	<i>In potem je bil nameščen v rejniško družino</i>	Namestitev otroka	Začetek rejništva	Potek rejništva
P2P6	<i>Ne vem točno kaj se je potem zgodilo, da si je N. tako močno želel vrnitve</i>	Želja po združitvi	Zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2P7	<i>zavračati rejniško družino, imel je številne izpade, kar je obremenjevalo rejnika</i>	Zavračanje rejniške družine, šole	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2P8	<i>negativno vplivalo na drugega fanta, ki je bil poleg njega v rejništvu. Ta ga je pričel posnemati</i>	Zavračanje rejniške družine, šole	Otrokovi negativni občutki	Otrok

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P2P9	<i>Nato se je pričelo zaključevanje rejništva</i>	Pričetek zaključevanja rejništva	Priprave na zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2P10	<i>bilo bolje, da mi sedaj vrnemo otroka k mami in to naredimo nadzorovano, dokler še imamo to možnost</i>	Povod zaključevanja rejništva	Pričetek zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2P11	<i>Meni neposredno ni zaupal nobenih težav ali stisk</i>	Zaprtoost otroka	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2P12	<i>kar sem vedela je prišlo s strani rejnice in mame</i>	Zaprtoost otroka	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2P13	<i>smo skušali razrešiti tako, da smo opolnomočili rejniško družino za delo z njim</i>	Posredno izpolnjevanje otrokovih potreb	Otrokove potrebe	Otrok
P2P14	<i>ojačati matično družino, da bi ta bila pripravljena zanj</i>	Neposredno reševanje težav	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2P15	<i>otrokom pa smo imeli tudi številne pogovore, obiske</i>	Neposredno reševanje težav	Otrokovi negativni občutki	Otrok
P2P16	<i>tudi s šolo</i>	Uradna podpora šole	Podpora otroka	Podporna mreža
P2P17	<i>najdlji spremljevalko</i>	Uradna podpora šole	Podpora otroka	Podporna mreža
P2P18	<i>sprotno razreševanje vseh težav</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora otroka	Podporna mreža
P2P19	<i>gradnjo močne podporne in socialne mreže za vse</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora otroka	Podporna mreža
P2P20	<i>zaključevanje rejništva pod njegovimi in strokovnimi pogoji</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora otroka	Podporna mreža
P2P21	<i>Do večjih konfliktov ni prihajalo</i>	Nekonflikten odnos	Konflikti med družinama	Družina
P2P22	<i>s strani sodelavcev in sodelavk, od vodstva, organizirane imamo tudi številne aktivne, intervizijo in supervizijo</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora strokovnih delavcev	Podporna mreža
P2P23	<i>sem dobila in še imam največjo možno podporo, ki jo sistem dovoljuje</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora strokovnih delavcev	Podporna mreža
P2P24	<i>njegovo počutje, njegove želje in potrebe</i>	Čustvene potrebe	Otrokove potrebe	Otrok
P2P25	<i>rejništvo zaključili pred njegovim 18. letom, da bi mu lahko kasneje bilo lažje in bi imel vso možno podporo</i>	Povod zaključevanja rejništva	Pričetek zaključevanje rejništva	Potek rejništva
P2P26	<i>predstavniki šole</i>	Uradna podpora šole	Podpora otroka	Podporna mreža
P2P27	<i>s projekta prehod mladih na trg dela</i>	Uradna podpora organizacij	Podpora otroka	Podporna mreža
P2P28	<i>potekalo dobro, družini nista imeli konfliktov</i>	Nekonflikten odnos	Konflikti med družinama	Družina
P2P29	<i>urejali samostojno, druge pa preko mene</i>	Reševanje konfliktov	Konflikti med družinama	Družina

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P2P30	<i>Zdi se mi, da sem prehod urejala največ jaz</i>	Organizacija zaključevanja rejništva	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2P31	<i>Rejniško družino sem morala pripraviti na odhod</i>	Delo z družinama	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2P32	<i>matično na prihod</i>	Delo z družinama	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2P33	<i>otroka na zapuščanje rejniške družine</i>	Delo z otrokom	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2P34	<i>Stiki so bili določeni s strani sodišča</i>	Ureditev stikov	Stik z matično družino	Matična družina
P2P35	<i>Velika ovira pri izvajanju stikov je bila epidemija</i>	Neosebni stiki	Stik z matično družino	Matična družina
P2P36	<i>Mama je namreč bila v tujini in se je težko vrnila v Slovenijo</i>	Neosebni stiki	Stik z matično družino	Matična družina
P2P37	<i>spremeniti večji del svojega življenja</i>	Pozitivne spremembe matične družine	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2P38	<i>morala je a spremeniti svoje nekatere navade, ki jih je pridobila v zvezi z bivšim partnerjem</i>	Pozitivne spremembe matične družine	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2P39	<i>postati mati samohranilka, ki bo primerno skrbela za otroka</i>	Vloge v družini	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2P40	<i>pozorna na njegove potrebe in ga dala na prvo mesto</i>	Prevzemanje odgovornosti	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2P41	<i>znati postaviti pravila, stati za njimi in vztrajati</i>	Postavljanje pravil, mej	Spremembe v matični družini	Matična družina
P2P42	<i>tudi veliko pozornosti, nanjo se mora zanesti</i>	Čustvene potrebe	Otrokove potrebe	Otrok
P2P43	<i>skrbeti tudi za njegovo zdravstveno stanje</i>	Zdravstvene potrebe	Otrokove potrebe	Otrok
P2P44	<i>najti stanovanje, ki bo otroku prilagojeno</i>	Bivalni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2P45	<i>takega, ki bo blizu zdravstvenih ustanov ali pa vsaj lažje dostopno</i>	Zdravstveni pogoji	Določanje pogojev	Pogoji za vrnitev
P2P46	<i>Mamo smo dlje časa spodbujali, da si najde delo</i>	Delo z družinama	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2P47	<i>imamo družino še vedno vključeno v storitve centra</i>	Delo z družinama	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
P2P48	<i>Glede šole otroka pa se je mama popolnoma prilagodila njegovim potrebam</i>	Prilagajanje otrokovim potrebam	Otrokove potrebe	Otrok
P2P49	<i>pripravo rejniške družine na odhod otroka</i>	Delo z družinama	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2P50	<i>pomoč pri delu z drugim fantom v rejniški družini</i>	Delo z družinama	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2P51	<i>delala sem tudi z matično družino in otrokom</i>	Delo z družinama	Naloge v zaključevanju rejništva	Naloge in pooblastila strokovnih delavcev
P2P52	<i>pogoji so bili določeni že pri odvzemu otroka</i>	Časovno določanje	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev
P2P53	<i>Te dokumente ima tudi mati, sodišče in jaz</i>	Dostopnost matične družine	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev
P2P54	<i>bili po mojem mnenju jasno postavljeni</i>	Jasno postavljeni pogoji	Dostopnost zapisa pogojev	Pogoji za vrnitev

9.3 Priloga C: Osnovno kodiranje

1. POTEK REJNIŠTVA

Začetek rejništva:

- Povod rejništva (P2P1)
- Pogoji pred namestitvijo (P1R2, P2R1)
- Namestitev otroka (P1R1, P2P2, P2P3, P2P5)

Priprave na zaključevanje rejništva:

- Povod zaključevanja rejništva (P2P10, P2P25, P1R8, P1R35, P1M30, P1S1, P1S2, P1S35, P2J1)
- Pričetek zaključevanja rejništva (P1R11, P1R36, P1R87, P1R88, P1M1, P1M4, P1M31, P1K1, P1K2, P1K26, P1S3, P1S4, P2J30, P2P9)

Zaključevanje rejništva:

- Želja po združitvi (P1R9, P1R59, P2R2, P2R50, P2J2, P2J6, P2P6)
- Delo rejniške družine v zaključevanju (P1R28, P1R29)
- Izključevanje rejniške družine (P2R51)
- Izključevanje otroka (P1K25)
- Odpoved sorodnika (P2P4)

2. POGOJI ZA VRNITEV

Stiske zaradi pogojev:

- Negotovo bivališče (P1R13, P1R14, P1M7, P2J3, P1M43)
- Neprimerno bivališče (P1R77, P1R78, P1R79, P1M8, P1K19, P2R44)
- Primerno bivališče (P1R80, P1R83)
- Negotovo šolanje (P1R20, P2R47, P1M45)
- Selitev v drugo mesto (P1R15)

Dostopnost zapisa pogojev:

- Dostopnost matične družine (P1M56, P1M57, P1S39, P2J31, P2P53, P2J34)
- Nedostopnost rejniške družine (P1R91, P1R92, P1R93, P1R94, P1S40, P1S41, P2R52, P2R53)
- Otrokovo nepoznavanje (P1K28)
- Jasno postavljeni pogoji (P2P54)

Določanje pogojev:

- Bivalni pogoji (P1R69, P1R70, P1M53, P1M55, P1K21, P2R43, P2J26, P2J27, P2J33, P2P44, P1K27, P2J23, P2R40, P2J32)
- Zaposlitveni pogoji (P1R68, P1R81, P1R82, P1M54, P1M46, P1K22)
- Šolski pogoji (P2R45, P2R46, P2J28)
- Zdravstveni pogoji (P1M52, P2P45)
- Časovno določanje (P1S37, P1S38, P1S42, P2P52)

Izpolnjevanje pogojev:

- Izpolnjeni pogoji (P1M40)

3. OTROK

Otrokove potrebe:

- Čustvene potrebe (P1S16, P1S17, P2R22, P2P24, P2P42)
- Izobraževalne potrebe (P1S18, P2R23)
- Zdravstvene potrebe (P2P43)
- Posredno izpolnjevanje otrokovih potreb (P1S7, P1S8, P1S10, P2R24, P2R25, P2R26, P2R27, P2P13)
- Neposredno izpolnjevanje otrokovih potreb (P1M22)
- Prilagajanje otrokovim potrebam (P2P48)

Otrokovi negativni občutki:

- Občutek razklanosti (P1R16)
- Občutek novosti (P1R17)
- Občutek skrbi (P2R3, P2R4, P2R5, P1K5, P1S9)
- Občutki žalosti (P1K4)
- Občutek negotovosti (P1R21, P1K3)
- Zaprtost otroka (P1R12, P1M5, P1M6, P1S5, P2R6, P2R7, P2P11, P2P12)
- Zavračanje rejniške družine, šole (P2J5, P2J7, P2P7, P2P8)
- Neposredno reševanje otrokovih stisk (P2P14, P2P15)

4. DRUŽINA

Odnos in sodelovanje med družinama:

- Dober odnos med družinama (P1R38, P1R39, P1R57, P1M16, P1M27, P1M28, P1M29, P1S24)
- Dobro sodelovanje med družinama (P1R25, P1R34, P1R55, P1M24, P1K16, P1S22, P2R30, P2J17)
- Zaupanje v matično družino (P1R33, P1S23, P1S25)

Konflikti med družinama:

- Reševanje konfliktov (P1R22, P1M11, P2R12, P2R13, P2P29)
- Nekonflikten odnos (P1R37, P1R58, P1M15, P1K9, P1S12, P2R11, P2J8, P2P21, P2P28, P1R60)

5. MATIČNA DRUŽINA

Spremembe v matični družini:

- Pozitivne spremembe matične družine (P1R10, P1R26, P2J24, P2P37, P2P38)
- Postavljanje pravil, mej (P1E74, P1R75, P1M41, P1M42, P1S30, P2R41, P2J25, P2P41)
- Prevzemanje odgovornosti (P1R7, P1R56, P1M26, P1M35, P1S26, P1S27, P1S31, P1S32, P2P40)
- Vloge v družini (P1R73, P1R76, P1K20, P2R42, P2J13, P2J14, P2J15, P2P39)

Stik z matično družino:

- Kontinuiran stik (P1R3, P1R4, P1R66, P1M2, P1M13, P1M25, P1M34, P1K18)
- Pogostost stikov (P1R5, P1R6, P2R36, P2J22)
- Sprememba stikov (P1R18, P1R19, P1M3)
- Ureditev stikov (P2R33, P2R34, P2R35, P2J19, P2J20, P2P34)
- Neosebni stiki (P2J21, P2P35, P2P36)

6. NALOGE IN POOBLASTILA STROKOVNIH DELAVCEV

Izključevanje centra za socialno delo:

- Sodelovanje med družinama (P1R23, P1R24)
- Namerno izključevanje centra za socialno delo (P1R45, P1R46)
- Nestalnost strokovnih delavcev (P1R47, P1R48, P1M20)
- Preobremenjenost strokovnih delavcev (P1S6)

Delo na sodišču:

- Pomoč pri pripravi na sodišče (P1R61)
- Pomoč družinam na sodišču (P1R63, P1R84, P1M33, P2R49)
- Prisotnost na sodišču (P1R85)
- Podajanje mnenja (P1R86)

Pooblastila strokovnih delavcev:

- Odločanje v postopku (P1K17, P1R89, P1R90)

Naloge v zaključevanju rejništva:

- Preverjanje otrokovega počutja (P1R64, P1R65, P1K12)
- Organizacija zaključevanja rejništva (P1S33, P1S34, P2R31, P2R32, P2J18, P2P30)
- Delo z družinama (P2R48, P2P31, P2P32, P2P46, P2P47, P2P49, P2P50, P2P51)
- Delo z otrokom (P2P33)
- Delo na terenu (P1R62, P1K13)
- Pomoč pri izpolnjevanju pogojev (P1M32, P1M47, P1M48, P1M49, P1M50, P2J4, P2J12, P2J29)
- Nepoznavanje nalog (P1K24)

7. PODPORNA MREŽA

Podpora matične družine:

- Uradna podpora organizacij (P1M18, P1M19, P1K23, P2J10, P1M51)
- Neuradna podpora družine (P1R27, P1R71, P1R72, P1M17, P1M37, P1M38, P1M39, P1M44, P2J9, P2J11)

Podpora rejniške družine:

- Uradna podpora organizacij (P1R40, P1R41, P1R42, P1R43, P1R44, P1R50, P1R67, P2R16, P2R17, P2R18, P2R19, P2R39, P1S36, P2P22, P2P23)
- Neuradna podpora družine (P2R20, P2R37, P2R38)

Podpora otroka:

- Uradna podpora šole (P1R53, P1R54, P1K6, P1S19, P1S20, P2R28, P2R29, P2P16, P2P17, P2P26)
- Uradna podpora zdravstva (P1R51)
- Uradna podpora organizacij (P1S11, P2P18, P2P19, P2P20, P2P27)
- Neuradna podpora družine (P1R30, P1R31, P1R32, P1M9, P1M10, P1M12, P1M14, P1M36, P1K7, P1K8, P1K11, P1K14, P1S28, P1S29, P2R8, P2R9, P2R10, P2R14, P2R15)
- Neuradna podpora prijateljev (P1K10)
- Posredna podpora otroka (P1R49)

Podpora strokovnih delavcev

- Uradna podpora organizacij (P1S13, P1S14, P1S15)

Obseg podpore:

- Izključevanje strokovnjakov (P1R52, P1M23, P1K15, P1S21, P2J16)

- Potreba po več podpore (P2R21)